

GLAS ISLAMA

A KO GOVORI LJPSE OD ONOGA KOJI POZIVA ALLAHU, KOJI DOBRA DJELA ČINI I KOJI GOVORI: "JA SAM DOISTA MUSLIMAN" (KUR'AN)

ZƏRİ İSLAMIT
الاسلام صوت

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

CIJENA: 120 DINARA | BIH 2 KM | CG 1€ | EU 3€ | US 4\$ | CHF 4 | CAD 4 | AUD 2

JUL 2026. | BROJ 369

VEČER KUR'ANA *i ilahija*

U GUSINJU
SVEČANO OTVORENA
SAHAT-KULA

26. SUSRETI
ILMIJE U
NOVOM PAZARU

SVEČANO OTVORENA
DŽAMIJA U
SOMBORU

IMPRESUM

LIST ZA VJERU, DRUŠTVO I KULTURU

IZDAVAČ:

Media centar Islamske zajednice u Srbiji

DIREKTOR:

Salahudin Fetić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Msc. Edin Redžepović

POMOĆNICA UREDNIKA:

Džemila Dudić-Delić

NOVINAR:

Amela Biberović

FETVA-I-EMIN:

Dr. Rešad-ef. Plojović

SARADNICI:

Dr. Hajrudin Balić
Hfz. dr. Almir Pramenković
Dr. Mersada Agović
Dr. Fatima Fejzović
Dr. Kemal Džemić
Dr. Sumeja Smailagić
Mr. Muharem-ef. Omerdić
Mr. Asmir-ef. Crnovršanin
Dr. Harun-ef. Eminagić
Msc. hfz. Haris Zogić
Msc. Dženis Šaćirović
Dženan Kamešničanin
Senad Redžepović

LEKTURA:

Samir Škrijelj

TEHNIČKI UREDNIK:

Ifet Aličković

MARKETING

Alen Omerović

WEB REDAKCIJA

Denis Kučević

DISTRIBUCIJA:

Izdavačka ustanova El-Kelimeh, Novi Pazar

ŠTAMPA:

Grafičar, Užice

ADRESA:

Ul. Gradska 1, 36300
Novi Pazar, Srbija

TEL/ FAX:

(381)20 337 270

ČASOPIS IZLAZI MJESEČNO

E-MAIL

Salahudin Fetić: salahudin@glas-islama.com

Edin Redžepović: edin_redzepovic@hotmail.com

Amela Salković: amela@glas-islama.com

Ifet Aličković: ifet@glas-islama.com

Redakcija: redakcija@glas-islama.com

Marketing: marketing@glas-islama.com

PORTAL

Glas islama: www.glas-islama.com

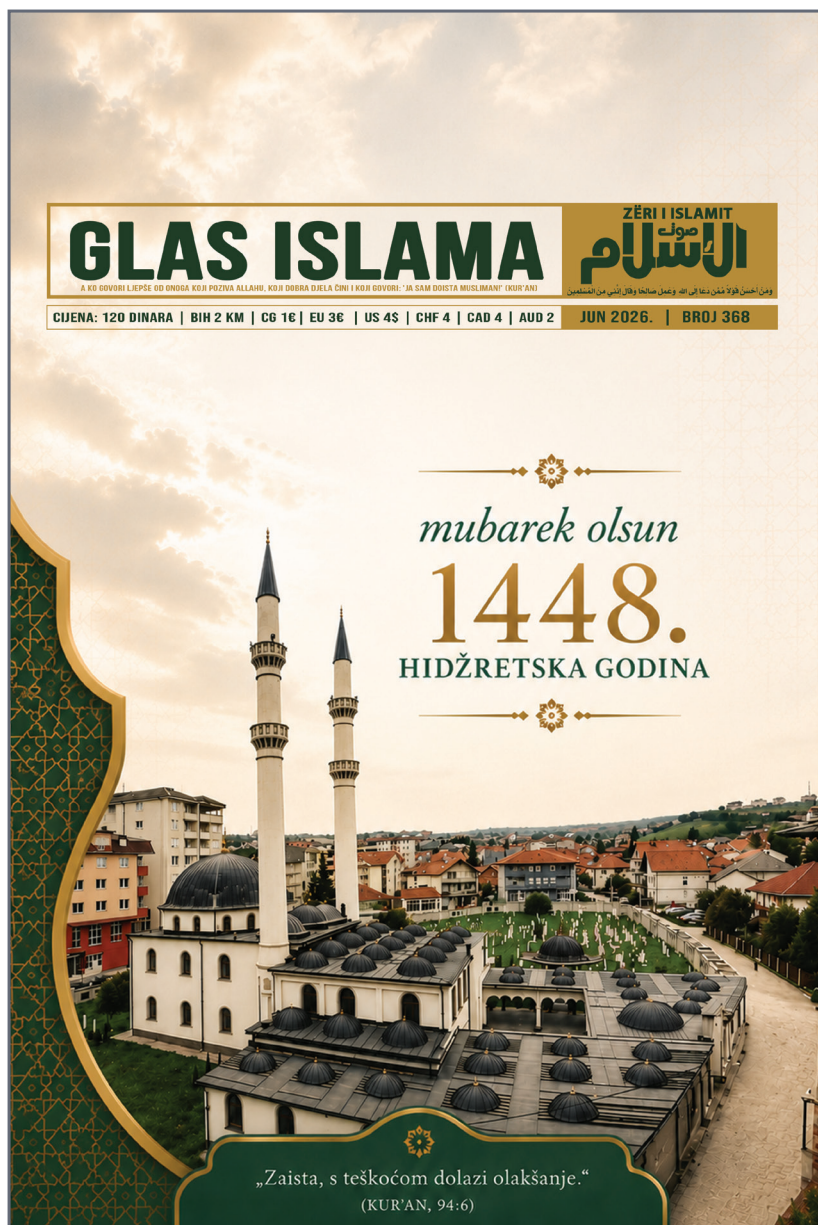
Redakcija Glasa islama odgovorna je samo za stavove iznesene u rubrici "Naše viđenje". Za stavove u ostalim priložima odgovorni su potpisani autori.

***

Kao mjesečni list bavimo se vjerskim, društvenim i kulturnim temama, te geopolitičkim i stratejskim istraživanjima. Pozivamo autore i istraživače, kao i prevodioce na suradnju; da objavljuju svoje autorske radove, kao i prijevode, u formi analitike, kolumne, reportaže, intervjua i dr. Čitaoc pozivamo da kandidiraju i podrže naše projekte, akcije i ideje.

***

Rješenjem od 12.12.1996. g. GLAS ISLAMA je registrovan kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod registarskim brojem 2281.

PROGLAS O PRINCIPIPIMA VRAĆANJA JEDINSTVA ISLAMSKJE ZAJEDNICE

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog.

– Zahvaljujući Uzvišenom Gospodaru na blagodatima i donoseći salavate na Allahovog Miljenika s.a.v.s.;
– izvršavajući Božiji imperativ rješavanja sporova putem dogovora i slijedeći primjer Allahovog Poslanika s.a.v.s. u bratimljenju vjernika radi ostvarivanja jedinstva, sreće i prosperiteta;
– cijeneći inicijativu i napore sandžačkih privrednika i ljudi od ugleda za vraćanjem jedinstva Islamske zajednice;
– svjesni da je u jedinstvu muslimana snaga i izvor Allahove pomoći;
– nakon konsultacija sa članovima Mešihata, čelnicima sandžačkih medžlisa i rukovodiocima ustanova Islamske zajednice u Srbiji, a u cilju istinitog i potpunog obavještanja svih džematlija, aktivista i prijatelja Islamske zajednice, zainteresiranih strana i šire javnosti;
– dajući priliku nosiocima odgovornosti za podjele i razdor da se oslobode tereta povijesne odgovornosti i vrate u okrilje jedinstvene Zajednice, te pomognu u sanaciji štete i ispravljanju historijske nepravde prema Islamskoj zajednici i muslimanima u Sandžaku i Srbiji, obznanjujem

PROGLAS

o principima vraćanja jedinstva Islamske zajednice

1) Islamska zajednica je vrhovna vjerska institucija svih pripadnika islama u R. Srbiji, bez obzira na njihovu nacionalnu i stranačku pripadnost, koja organizira, čuva i unapređuje vjerski život, tumači propise na temelju Kur'ana i Sunneta, njegujući islamske vrijednosti i djelujući za opće dobro. U svom djelovanju Islamska zajednica na putu ostvarivanja svojih ciljeva sarađuje sa svim legitimnim državnim i lokalnim institucijama i političkim akterima, uz principijelan odnos prema njima.

2) U Srbiji – Sandžaku može postojati samo jedna i jedinstvena legalna tradicionalna Islamska zajednica sa sjedištem u Novom Pazaru, sa neupitnim kulturnim i nacionalnim vezama sa Sarajevom i Reisu-l-ulemom, kao vrhovnim vjerskim poglavarom.

3) Uzimajući u obzir povijesnu ulogu i značaj R. Turske na balkanskim prostorima, posebno doprinos vjeri, Islamska zajednica će nastaviti aktivnosti na unapređenju odnosa i uspostavljanju posebne saradnje sa Dijanetom R. Turske.

4) Institucionalna saradnja može se uspostavljati i sa svim drugim muslimanskim državama u cilju međusobne podrške, kao i islamskim zajednicama u okruženju.

5) Islamska zajednica u Srbiji ima punu organizacionu autonomnost i svoje normativne akte koji regulišu njeno djelovanje, a u svom radu poštuje Ustav i zakone R. Srbije.

6) Srbija povijesno nikada nije imala legitimno pravo na instituciju reisu-l-uleme i zato sve odluke i postupci koji su doveli do uspostave tzv. Rijasetu 2007. godine i imenovanja tzv. reisu-l-uleme za Srbiju moraju se bezuvjetno poništiti i zajedničkim angažmanom deregistriti kod nadležnih državnih organa.

7) Omogućava se bezuslovni povratak u okrilje jedinstvene Islamske zajednice svim imamima i službenicima koji su napustili Zajednicu od oktobra 2007. godine do danas i priključili se paralelnoj zajednici.

8) Nastavak djelovanja jedinstvene Islamske zajednice mora biti isključivo uz poštovanje važećih normativnih akata Mešihata IZ-e u Srbiji.

9) Sprovođenje izbora za čelnike i organe Islamske zajednice vršit će se prema aktuelnim vremenskim okvirima, u skladu sa postojećim Ustavom i normativnim aktima Mešihata, a izabranom predsjedniku Mešihata – muftiji sandžačkom Reisu-l-ulema dodjeljuje mureselu.

10) U znak dokazivanja iskrene želje za postizanjem jedinstva Islamske zajednice i muslimana, čelnici paralelne organizacije ne mogu se kandidirati za funkciju predsjednika Mešihata u dva naredna izborna ciklusa.

11) Omogućava se ostanak na trenutnim pozicijama imamima u džematima i vjeroučiteljima u državnim školama, koji ispunjavaju predviđene uslove radnog odnosa, sa mogućnošću napredovanja u

službi, u skladu sa ostvarenim rezultatima.

12) Omogućava se imenovanje čelnika paralelne zajednice, koji svojim dosadašnjim djelovanjem nisu ugrozili čast i dostojanstvo najviših vjerskih titula, na funkcije pomoćnika i savjetnika predsjednika Mešihata – muftije sandžačkog, pomoćnika koordinatora muftijstava, zamjenika i pomoćnika direktora odgojno-obrazovnih i humanitarnih ustanova Islamske zajednice, prodekana i šefova odjela pri upravama i službama Mešihata, profesora u odgojno-obrazovnim ustanovama, pomoćnika i savjetnika glavnih imama i predsjednika medžlisa Islamske zajednice itd.

13) U cilju očuvanja i unapređenja kvaliteta nastavno-naučnog procesa, pristupiti integriranju odgojno-obrazovnih ustanova nastalih nakon 2007. godine u postojeće odgojno-obrazovne ustanove Islamske zajednice u Srbiji, koje djeluju po jedinstvenom planu i programu.

14) Cjelokupna vakufska imovina koja je otuđena 2007. godine, kao i ona koja je uspostavljena nakon toga, bit će prenijeta na Mešihat IZ-e u Srbiji, koji će nastaviti brigu o njoj posredstvom ustanova, nadležne direkcije i medžlisa Islamske zajednice.

15) Predsjednik Mešihata i rukovodstvo Islamske zajednice u Srbiji svojim autoritetom garantuju da će se proces objedinjavanja i integracije vršiti uz poštovanje časti i dostojanstva svakog pojedinca.

16) Cjelokupnim procesom vraćanja jedinstva, integracijom odgojno-obrazovnih ustanova i razgovorima o pojedinostima koordinirat će kabinet predsjednika Mešihata.

17) Inicijatori procesa – muslimani formirat će poseban fond podrške jedinstvenoj Islamskoj zajednici u cilju nastavka njenog nesmetanog djelovanja i podrške realizaciji započetih projekata, te iniciranja novih koji će doprinijeti neovisnosti i dugoročnoj stabilizaciji Islamske zajednice, njenih ustanova i medžlisa.

18) Povratak u okrilje jedinstvene Zajednice moguć je putem kolektivnog pristupa i potpunog gašenja paralelnog sistema u Sandžaku i Srbiji, ili pojedinačnog pristupanja legalnoj Islamskoj zajednici.

19) Ranije utvrđeni princip bojkota i izolacije predstavnika i cjelokupnog paralelnog sistema od strane svih službenika i džematlija legalne Islamske zajednice ostaje na snazi sve do zvaničnog gašenja istog ili pristupanja jedinstvenoj Islamskoj zajednici.

Uz iskrenu dovu Uzvišenom Gospodaru da ujedini naše safove i zbliži srca, Njega molimo da nam podari Svoju milost i pomogne na putu postizanja istinskog jedinstva Islamske zajednice i muslimana.

Predsjednik Mešihata
Muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić

Dekan FIS-a na Međunarodnoj konferenciji u Indoneziji

Dekan Fakulteta za Islamske studije, prof. dr. Enver Omerović, učestvovao je kao predavač na međunarodnoj konferenciji The 1st International Conference on Integrating Islamic Perspectives in Psychology, Law and Education, koja je održana 4. jula 2026. godine u Pemalangu u Indoneziji. Riječ je o naučnom skupu posvećenom savremenim izazovima u oblasti psihologije, prava i obrazovanja, s posebnim naglaskom na integraciju islamskih perspektiva u rješavanju pitanja mentalnog zdravlja, pravde i procesa učenja u digitalnom dobu.

Konferencija je okupila stručnjake, istraživače i univerzitetske profesore iz više zemalja, a organizirana je u hibridnom formatu, što je omogućilo učešće i uživo i putem online platformi. Domaćin konferencije bio je Islamic Institute of Pemalang u saradnji s partnerskim univerzitetima i institucijama koje djeluju u oblasti obrazovanja i istraživanja.

Učešće dr. Omerovića na ovom međunarodnom skupu predstavlja još jedno važno priznanje za njegov naučni i akademski rad, ali i potvrdu aktivne uloge Fakulteta za islamske studije u međunarodnoj akademskoj saradnji. Njegovo prisustvo među izlagateljima na konferenciji dodatno je skrenulo pažnju na značaj islamskih naučnih perspektiva u savremenim društvenim i obrazovnim procesima.

Tema konferencije posebno je aktuelna u vremenu ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija, kada se pred akademsku zajednicu stavljaju brojna pitanja vezana za mentalno zdravlje, društvenu pravdu, etičke izazove i transformaciju obrazovanja. Upravo zbog toga, skup u Pemalangu predstavljao je značajnu platformu za razmjenu iskustava i naučnih uvida između stručnjaka različitih disciplina.

Konferencija je završena sa zaključkom da je potrebno dalje razvijati interdisciplinarni pristup u proučavanju psihologije, prava i obrazovanja, uz uvažavanje duhovnih, etičkih i društvenih vrijednosti koje nude islamske perspektive. U tom kontekstu, doprinos prof. Omerovića dobija dodatnu težinu kao dio šireg nastojanja da se savremeni problemi posmatraju kroz spoj znanja, tradicije i odgovornosti prema zajednici.

Muftija Dudić održao hutbu u Brodarevu

U sklopu redovnih aktivnosti i obilazaka sandžačkih medžlisa, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 26.06.2026. godine, posjetio je Medžlis Islamske zajednice Brodarevo. Tom prilikom, muftija Dudić je u prepunoj Malkan Čauš džamiji održao hutbu i predvodio džuma namaz.

Tokom obraćanja vjernicima, predsjednik Mešihata stavio je naglasak na:

– *Jedinstvo i ustrajnost*: Važnost očuvanja džemata, zajedništva i institucionalnog djelovanja muslimana na ovim prostorima.

– *Moralne vrijednosti*: Poziv na činjenje dobrih djela, međusobno poštovanje, solidarnost te odgoj i obrazovanje mladih generacija.

– *Značaj vakufa*: Podrška tekućim infrastrukturnim projektima u Brodarevu, uključujući završetak radova oko Islamskog edukativnog centra „Enes ibn Malik“.

Nakon obavljenog džuma namaza, upriličen je zajednički ručak i zvanični sastanak predsjednika Mešihata sa rukovodstvom Medžlisa IZ-e Brodarevo. Pored predsjednika Mešihata, sastanku i ručku prisustvovali su zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović i glavni imam Medžlisa IZ-e Prijepolje Admir-ef. Gojak.

Tokom razgovora detaljno su analizirane tekuće vjersko-prosvjetne aktivnosti na ovom području, s ciljem daljeg jačanja vjerskog života i očuvanja tradicije našeg naroda.

Na kraju sastanka, muftija Dudić pružio je punu podršku predsjedniku Medžlisa Sanel-ef. Bjelaku i glavnom imamu Džemal-ef. Đuhiću, pohvalivši njihov predan rad na stabilnosti i prosperitetu ovog sandžačkog medžlisa.

Predsjednik Mešihata primio direktora Uprave za vjerske poslove Rijaset

U okviru višednevne posjete Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji, direktor Uprave za vjerske poslove Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. hfz. Mensur-ef. Malkić razgovarao je s predsjednikom Mešihata, muftijom sandžačkim dr. Mevlud-ef. Dudićem, o unapređenju saradnje i aktuelnim pitanjima od značaja za rad Islamske zajednice.

Tokom sastanka, poseban akcenat stavljen je na zajedničke projekte koji se realiziraju u oblasti vjerskog života, kao i na koordinaciju aktivnosti iz-

među Uprave za vjerske poslove i Mešihata Islamske zajednice u Srbiji. Razgovarano je i o planovima za naredni period te modalitetima njihovog što kvalitetnijeg provođenja.

Jedna od važnijih tema bila je organizacija stručnog usavršavanja nosilaca vjerskih aktivnosti. Istaknuti su pozitivni rezultati dosadašnje saradnje u realizaciji seminara za imame, hatibe i muallime, koje su zajednički organizirali Uprava za vjerske poslove Rijaset i Vjersko-prosvjetna služba Mešihata. Također je ukazano na značaj podrške Uprave u radu Odjela za mekteb i mlade, Odjela za brak i porodicu i ženska pitanja, kao i u pripremi dekreta za imame i glavne imame.

Posebna pažnja posvećena je pripremama programa kojima će biti obilježena 31. godišnjica genocida nad Bošnjacima u Srebrenici i njenoj okolini, kao i godišnjica sjećanja na najteže zločine s elementima genocida počinjene na području Prijedora i doline Sane. Naglašena je važnost dostojanstvenog obilježavanja ovih godišnjica kroz programske sadržaje koje organizira Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini putem Uprave za vjerske poslove.

Muftija Dudić zahvalio je direktoru Malkiću na kontinuiranoj podršci koju Uprava za vjerske poslove pruža Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji, istakavši da je dosadašnja saradnja doprinijela kvalitetnijem radu u više segmenata vjerskog života.

Direktor Malkić izrazio je zadovoljstvo dosadašnjom saradnjom, naglasivši da su redovni susreti i otvorena komunikacija važan temelj za uspješnu realizaciju zajedničkih aktivnosti. Istakao je da planski pristup, pravovremena koordinacija i profesionalno djelovanje predstavljaju ključne pretpostavke za dalje unapređenje rada ustanova Islamske zajednice.

Na kraju susreta, sagovornici su potvrdili opredijeljenost za nastavak intenzivne saradnje, uz zajednički cilj jačanja misije Islamske zajednice i još efikasnijeg djelovanja na prostoru Mešihata Islamske zajednice u Srbiji.

Održana 49. redovna sjednica Vijeća muftija IZ-e u BiH

U Sarajevu je 09.07.2026. godine, pod predsjedavanjem reisu-l-uleme dr. Husein-ef. Kavazovića, održana 49. redovna sjednica Vijeća muftija Islamske zajednice u BiH.

Na sjednici je, između ostalog, usvojen zapisnik sa prethodne redovne sjednice, te potvrđeni zaključci 31. i 32. telefonske sjednice Vijeća muftija.

Vijeće muftija potvrdilo je odluku Reisu-l-uleme o nisabu za zul-ka'de i zul-hidždže 1447., muharrem 1448. godine po Hidžri, te prihvatilo informaciju o značajnijim aktivnostima Reisu-l-uleme i drugih članova Vijeća muftija između dvije sjednice Vijeća.

Na sjednici je usvojen i Izvještaj o realizaciji ramazanskih aktivnosti Rijaset, organizacionih jedinica i ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u Ramazanu 1447. god. po H./2026. godine, kao i Izvještaj Ureda za zekat o prikupljanju zekata i sadekatu-l-fitra u 1447. god. po H./2026. godini.

Na sjednici je usvojen i takvimski proračun – Vaktija za 2027. godinu.

Uz tekuća pitanja, Vijeće muftija je usvojilo i prijedloge Vakufske direkcije za novim uvakufljenjima i transformacijama vakufske imovine.

Predsjednik Mešihata upisao se u knjigu žalosti u Ambasadi Katara

Povodom smrti bivšeg emira Države Katar, šejha Hamada bin Halife al Tanija, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 14.07.2026. godine, upisao se u knjigu žalosti u Ambasadi Države Katar u Beogradu, riječima:

„Odlazak, Allahovom voljom, emira oca, šejha Hamada bin Halife Al Tanija, predstavlja veliki gubitak ne samo za Državu Katar već i za cijeli islamski ummet.

Molimo Allaha da ga obaspe Svojom neizmjerom milošću, nastani u prostranstvima Dženneta te njegovoj časnoj porodici i bratskom katarskom narodu podari sabur i utjehu.“

Prilikom dolaska, muftiju Dudića dočekaao je katarski ambasador Faris Rumi Al-Naimi sa kojim je u srdačnom razgovoru bilo riječi o nemjerljivom doprinosu rahmetli emira Tanija, kao i o aktuelnim temama.

Muftija Dudić uputio hatarnamu povodom preseljenja bivšeg emira Katara

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić uputio je emiru, vlastima i narodu Države Katar hatarnamu povodom smrti bivšeg emira šejha Hamad bin Halife Al Tanija sljedećim riječima:

„Vaše Visočanstvo, emire Države Katar šejh Tamim bin Hamad bin Halifa Al Tani, povodom preseljenja na Ahiret njegovog visočanstva, emira šejha Hamada bin Halife Al Tanija, izražavam Vama, Vladi i narodu bratske Države Katar, u ime muslimana u Sandžaku i Srbiji, iskrene izraze suosjećanja.

Smrću Vašeg oca svijet je izgubio velikog lidera, a muslimanski svijet iskusnog i mudrog autoriteta.

Molim Uzvišenog Allaha da mu podari Džennet, a Vama sabur u ovim teškim trenucima.

Inna lillahi we inna ilejhi radži'un.“

Predsjednik Mešihata primio predsjednika TIKA

Dana 16.07.2026. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić sa saradnicima primio je novoimenovanog predsjednika Turske agencije za međunarodnu saradnju i koordinaciju (TIKA) g. Abdullaha Erena sa brojnom delegacijom koju su činili:

- İlhan Sajgili – ambasador R. Turske u Beogradu,
- Mehmed Bajrak – predsjednik odjeljenja TIKA za Balkan,
- Tefvik Vardar – koordinator kancelarije TIKA u Srbiji,
- Mehmet Melih Jilmaz – vjerski ataše u Ambasadi R. Turske u Beogradu,
- Osman Peşmen – generalni konzul R. Turske u Novom Pazaru,
- Eşref Jazar – vjerski ataše u Generalnom konzulatu R. Turske u Novom Pazaru,
- Vahit Borek i Sumer Sipahi – savjetnici predsjednika TIKA.

Nakon srdačne dobrodošlice, predsjednik Eren upoznao je domaćine da TIKA ima 57 kancelarija širom svijeta, da je u Srbiji bila prisutna sa 450 projekata, od čega najviše u Sandžaku, pretežno u Novom Pazaru, te da poseban akcenat stavljaju, u saradnji sa Dijanetom, na obnovu vjerskih objekata iz osmanskog perioda, zbog čega im je veoma važna saradnja sa Islamskom zajednicom.

Muftija Dudić je domaćinu zahvalio za sve što TIKA čini na području Sandžaka, uz očekivanje da će podržati nekoliko kapitalnih projekata Islamske zajednice, kao što je: završetak radova na zgradi nove Medrese, obnova Skender-pašine džamije u Novoj Varoši, restauracija novopazarske Lejlek džamije, izgradnja velike džamije na vakufskom zemljištu kod Bolnice gdje je još 2007. godine položen kamen temeljac.

Također je goste upoznao sa činjenicom da se Internacionalni univerzitet nalazi dijelom na vakufskom zemljištu sultan Mehmeda Fatih, koji je na putu ka Bosni boravio u tadašnjem Yeni Pazaru, te da imaju historijsko-moralnu obavezu pomoći projekte ove visokoškolske institucije.

Nakon prijema, gosti su sa domaćinima obišli novu zgradu Medrese u kojoj se odvijaju završni radovi u cilju njenog useljenja sa novom školskom godinom.

Predloženi kandidati za reisu-l-ulemu

Dana 20. jula 2026. godine u Novom Pazaru obavljene su konsultacije o predlaganju kandidata za reisu-l-ulemu Islamske zajednice.

Nakon konsultacija sa predsjednikom Mešihata, članovima Sabora IZ-e u BiH, rukovodiocima obrazovnih ustanova, glavnim imamima i predsjednicima međžliisa Islamske zajednice sa područja Izbornog okruga koji pokriva Islamska zajednica u Srbiji, predloženi su sljedeći kandidati:

- Dr. Nedžad-ef. Grabus – muftija sarajevski i
- Dr. hfz. Mensur-ef. Malkić – direktor Uprave

Msc. Edin Redžepović učestvovao na konferenciji u Istanbulu

U Istanbulu je 13.07.2026. godine održana međunarodna konferencija pod nazivom „Serijatsko vaganje prioriteta i njegov uticaj na izgradnju ispravne da'vetske svijesti“, na kojoj su učestvovali učenjaci, profesori i istraživači iz više zemalja.

Među učesnicima konferencije bio je i msc. Edin Redžepović, profesor hadisa u Gazi Isa-beg medresi i asistent na Fakultetu za islamske studije u Novom Pazaru, koji je održao izlaganje na temu „Uticaj imanskog i moralnog odgoja u zaštiti društava od moralnih devijacija“.

Konferencija je bila prilika za razmjenu naučnih iskustava i razmatranje savremenih izazova u oblasti islamske da've, s posebnim naglaskom na važnost pravilnog određivanja prioriteta i odgovornog da'vetskog djelovanja.

Delegacija FIS-a posjetila Ilahijat univerzitet Kilis

Delegacija Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru, koju su činili dekan prof. dr. Enver Omerović i predsjednik Upravnog odbora Fakulteta prof. dr. Hajrudin Balić, boravila je u posjeti Ilahijat univerzitetu Kilis.

Tokom sastanka razgovarano je o mogućnostima daljeg unapređenja akademske saradnje između dvije visokoškolske ustanove, razvoju zajedničkih projekata i aktivnosti, kao i razmjeni iskustava u oblastima osiguranja kvaliteta i akreditacijskih procesa.

Sagovornici su istakli značaj jačanja međunarodnih akademskih veza te izrazili spremnost za nastavak i proširenje saradnje kroz različite oblike naučne, obrazovne i stručne razmjene.

Posjeta je protekla u srdačnoj i konstruktivnoj atmosferi, uz obostrano opredjeljenje da se postojeća saradnja dodatno unaprijedi na dobrobit obje ustanove i njihovih nastavnika, istraživača i studenata.

Nakon srdačnog dočeka uz veliko gostoprimstvo, domaćini su najavili da će uzvratiti posjetu FIS-u početkom nove akademske godine.

Predstavnici FIS-a na Međunarodnom forumu islamskih univerziteta u Turskoj

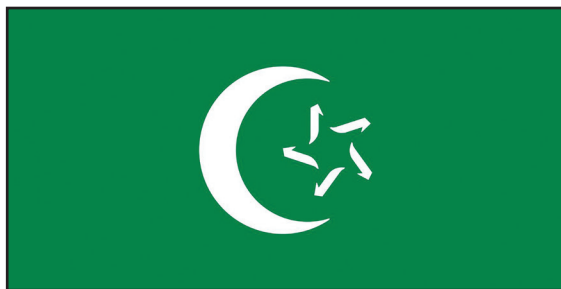

Predstavnici Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru, dekan prof. dr. Enver Omerović i predsjednik Upravnog odbora prof. dr. Hajrudin Balić, učestvovali su u radu međunarodne konferencije koja je okupila vodeće islamske univerzitete iz cijelog svijeta. Skup je otvorio direktor Nacionalnog savjeta za visoko obrazovanje Republike Turske dr. Erol Ozvar, predsjednik Svjetske unije islamskih univerziteta dr. Sami Serif, rektor univerziteta Al-Azhar dr. Salama Gooma Ali Davud, rektor Univerziteta za islamske nauke i tehnologiju u Gaziantepu (GİBTÜ) dr. Şehmus Demir, gradonačelnik Opštine Şahin-bey, Mehmet Tahmazoğlu.

Skup je bila prilika da se predstavnici univerziteta upoznaju, razmijene iskustva i razmotre modele saradnje. Govornici su istakli važnost susreta koji će otvoriti vrata saradnje i zajedničkog planiranja budućih aktivnosti. Imajući u vidu izazove sa kojima se suočava obrazovanje uopće, a islamsko posebno, forum je organiziran s ciljem da se razmotre izazovi, sagledaju mogućnosti i ponudi vizija za budućnost.

Dekan Fakulteta za islamske studije iz Novog Pazara dr. Enver Omerović govorio je o islamskom obrazovanju na Balkanu. Upoznao je prisutne sa radom obrazovnih ustanova Islamske zajednice u Srbiji sa posebnim osvrtom na FIS.

Poziv i učešće na ovako važnom skupu predstavlja priznanje za Fakultet za islamske studije koji je prepoznat kao ustanova od velikog značaja za Svjetsku uniju islamskih univerziteta.

za vjerske poslove Rijasetu.

Konstatovano je da oba kandidata ispunjavaju potrebne uslove propisane Pravilnikom o izboru reisu-l-uleme.

Muftija Dudić održao hutbu u Plavu

Muftija sandžački i predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, dr. Mevlud-ef. Dudić, 24.07.2026. godine, održao je hutbu i predvodio džuma namaz u Sultanija džamiji u Plavu, u prisustvu velikog broja vjernika iz Plava, Gusinja, Sandžaka, drugih krajeva Crne Gore, kao i dijasporu.

U hutbi je govorio o značaju Sultanija džamije, historijskoj postojanosti muslimana Plava i Gusinja, ulozi dijasporu u očuvanju identiteta, važnosti jedinstva te odgovornosti prema ustanovama Islamske zajednice i budućim generacijama.

Govoreći o simbolici Sultanija džamije, muftija Dudić je poručio:

„Ova džamija nije samo građevina od kamena. Ona je knjiga ispisana suzama, dovmama i saburom. Njeni zidovi pamte ezane i namaze, ali pamte i godine kada su pokušavali da utišaju njen glas.“

Podsjetio je da su Plav i Gusinje kroz historiju ostali primjer nepokolebljivosti u očuvanju vjere i dostojanstva.

„Plav i Gusinje nisu običan kraj. Ovo je zemlja šehida, učenjaka, gazija i dobrih ljudi. Ovo je kraj koji je kroz historiju više puta bio na iskušenju, ali nikada nije ostao bez ljudi koji su bili spremni stati u odbranu svoje časti, svoga doma i svoje vjere.“

Poseban dio hutbe bio je posvećen dijaspori porijeklom iz Plava i Gusinja, čiji je doprinos razvoju zavičaja i Islamske zajednice posebno istaknut.

„Naša dijaspora, iako u dalekoj Americi, nije daleko od nas. Ona je dio našeg srca.“

Muftija Dudić pozvao je prisutne da se ne zadovoljavaju slavnom prošlošću, već da zajednički grade budućnost kroz obrazovanje, porodicu, rad i moral.

„Ne smijemo živjeti samo od slavne prošlosti, već moramo graditi dostojanstvenu budućnost.“

Govoreći o ulozi Islamske zajednice, naglasio je da ona mora ostati mjesto okupljanja svih vjernika, iznad dnevnih interesa i podjela.

„Nikada ne smijemo zaboraviti da Islamska zajednica pripada svim vjernicima i da nije, niti može biti, instrument bilo kojeg pojedinca niti grupacije.“

Na kraju hutbe muftija Dudić je uputio dovu za mir, jedinstvo i sigurnost muslimana, naglasivši da je vjera najveća snaga čovjeka.

„Mogu čovjeku uzeti mnogo toga, ali mu ne mogu uzeti vjeru ako je čvrsto nosi u srcu.“

Džuma u Sultanija džamiji protekla je u duhu zajedništva, dove i podsjećanja na trajne vrijednosti islama, uz snažne poruke o očuvanju vjere, identiteta, institucija i međusobnog jedinstva.

Susret generacije FIN-a upriličen u Novom Pazaru

Nastavljajući lijepu praksu godišnjeg susreta generacije 1985/86. godine Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu (nekadašnjeg Islamskog teološkog fakulteta), ove godine, 25. jula, susret je upriličen u Novom Pazaru. Bila je to prilika da se nekadašnji studenti, a danas afirmirani radnici Islamske zajednice, prisjete studentskih dana, ali i razmijene zapažanja i stanje unutar islamskih zajednica na prostoru bivše Jugoslavije, odakle dolaze.

Ovogodišnji susret obogaćen je posjetom predsjedniku Mešihata IZ-e u Srbiji, muftiji sandžačkom dr. Mevlud-ef. Dudiću, koji je također dio ove generacije. Muftija Dudić je u duhu iskrenog i dobrog domaćina kolege upoznao sa aktuelnim stanjem na prostoru Mešihata, izazovima sa posebnim osvrtom na odliv stanovništva i krizom imamskog poziva, te pozitivnim trendovima i projektima koji jačaju Zajednicu na ovim prostorima.

Nakon susreta sa domaćinom, posjetili su novu zgradu Medrese, obnovljenu Altun-alem džamiju i mezar rahmetli muftije Muamer-ef. Zukorlića.

Praksa okupljanja ove generacije traje već tri decenije i svake godine se sastaju na nekom drugom mjestu. Susrete čine zanimljivijim i sadržajnijim i njihove hanume koje se također međusobno druže i ugodno provode jedan od nezaboravnih vikenda u toku godine.

Predsjednik Mešihata primio delegaciju Medžlisa IZ-e Nova Varoš

Dana 28.07.2026. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud ef. Dudić primio je delegaciju Medžlisa IZ-e Nova Varoš predvođenu imamom Skender-pašine džamije msc. Adin ef. Balijom.

Tom prilikom, bilo je riječi o projektu mekteba koji se veoma uspješno realizira u pomenutoj džamiji, za čije omasovljenje i ozbiljan rad sa djecom na polju vjerske pouke je najzaslužniji imam Adin-efendija.

Također, razgovarano je o potrebi organiziranja izbora u ovom džematu nakon isteka mandata članovima Povjereništva Medžlisa IZ-e Nova Varoš, koji će se održati u avgustu ove godine.

Na sastanku je bilo riječi i o aktuelnom stanju u ovom sandžačkom gradu, kao i planiranim aktivnostima u cilju unapređenja rada Medžlisa u narednom periodu.

REISU-L-ULEMA U SANDŽAKU

Reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović, 04.07.2026. godine, stigao je u Sandžak, gdje je boravio u okviru 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmijske, koji su održavani u Novom Pazaru.

Po dolasku na područje Sandžaka, reisu-l-ulemu Kavazoviću u Priboju dočekali su predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, u pratnji hfz. Nedžad-ef. Hasanovića, koordinatora Muftijstva beogradsko-novosadskog i direktora Media centra Islamske zajednice dr. Salahudina Fetića.

U pratnji Reisu-l-uleme u Sandžak su doputovali Muhamed Jusić, direktor Uprave za vanjske poslove i dijasporu Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te Rifat Fetić, šef Kancelarije reisu-l-uleme.

Nakon dočeka u Priboju, delegacija se uputila prema Sjenici, gdje je Reisu-l-ulemi u haremu Musafir džamije priređen srdačan doček. Dobrodošlicu su mu poželjeli direktor Vakufske direkcije hfz. Abdurrahman-ef. Kujević, predsjednik Medžlisa IZ-e Sjenica Kemal-ef. Mahmutović, glavni imam Sjeničkog medžlisa Berin-ef. Ljajić, imam Musafir džamije hfz. Esad-ef. Mahmutović, kao i brojni imami, predstavnici Medžlisa i džematlije.

Polaznici mektske nastave izveli su poseban program dobrodošlice vrhovnom vjerskom poglavaru, nakon čega se prisutnima obratio Reisu-l-ulema i poručio, vasijet učinio, da čuvamo mekteb, jer dok ima mekteba, bit će islama i muslimana na našim prostorima.

Tokom boravka u Sjenici, reisu-l-ulema Kavazović obišao je Žensko odjeljenje Medrese Gazi Isa-beg, gdje se upoznao sa radom i razvojem ovog važnog obrazovnog projekta Islamske zajednice te održao radni sastanak sa imamima Medžlisa IZ-e Sjenica. Nakon toga je u hotelu Borovi upriličena večera i nastavljeno druženje.

Posjeta Reisu-l-uleme realizirana je u okviru 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmijske, tradicionalne manifestacije koja okuplja imame, službenike i predstavnike Islamske zajednice iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i dijasporu, s ciljem jačanja zajedništva, saradnje i bratskih veza.

REISU-L-ULEMA POSJETIO TUTIN

U sklopu svoje oproštajne posjete Sandžaku, 05.07.2026. godine, Medžlis IZ-e Tutin, vjernike i ulemu Tutina posjetio uvažen reisu-l-ulema Islamske zajednice u BiH dr. Husein-ef. Kavazović.

Delegaciju su pored predsjednika Mešihata, muftije sandžačkog dr. Mevlud-ef. Dudića sa saradnicima činili i direktor Uprave za vanjske poslove i dijasporu Muhamed Jusić, te šef kabineta Reisu-l-uleme Rifat Fetić.

Reisu-l-ulema Kavazović je na početku posjete Tutinu obišao Islamski centar na Kleču gdje su ga predstavnici Medžlisa i imam džemata Edib-ef. Zukorlić upoznali sa sadržinom i radovima na ovom impozantnom edukativnom i vjerskom projektu i vakufu.

Posjeta je nastavljena obilaskom mezara rahmetli Fahrudin-ef. Čosovića, gdje je delegacija proučila dovu pred dušu merhuma, a nakon toga se uputi-

la u posjetu Medžlisu gdje je obavljen hatar – tazija porodici Čosović i svim imamima Tutina te posjeta odjeljenju Ženske medrese Gazi Isa-beg u Tutinu.

Reisu-l-ulema je održao sastanak sa imamima, muallimima i uposlenicima Medžlisa gdje je poslao poruke jedinstva, brige o Zajednici koja je najvažnije blago Bošnjaka, te kroz primjere prethodne uleme, muftija i reisu-l-ulema ukazao na ulogu imama i hodže u svim vremenima, a to je uloga vođe koji ukazuje na jedini ispravan smjer u društvu.

Prisutne uposlenike, kao i musafire, poselamio je predsjednik Mešihata muftija dr. Mevlud-ef. Dudić te glavni imam Medžlisa IZ-e Tutin Vahjudin-ef. Čosović i srdačno se zahvalili na posjeti.

Kao znak zahvalnosti za podršku u radu i infrastrukturnim projektima, ispred Tutinskog medžlisa njegov predsjednik msc. Omer Đondić uručio je reisu-l-ulemi dr. Husein-ef. Kavazoviću prigodne hedije.

Posjeta Tutinu okončana je tako što je delegacija i ulema prošetala Gradskim trgom te ovo druženje završila kroz kahvu i bratski razgovor.

REISU-L-ULEMA PRIMIO MINISTRA ZUKORLIĆA

Dana 05.07.2026. godine, u Novom Pazaru u prostorijama Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović i predsjednik Mešihata IZ-e u Srbiji, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić susreli sa ministrom za pomirenje, regionalnu saradnju i društvenu stabilnost u Vladi Republike Srbije Usamom Zukorlićem.

Sastanku su prisustvovali direktor Uprave za vanjske poslove i dijasporu Rijaseta IZ-e u BiH Muhamed Jusić, Edin Numanović - poslanik Narodne skupštine Republike Srbije i Faris Rešović - šef kabineta ministra Zukorlića.

Na sastanku je ministar Zukorlić Reisu-l-ulemu upoznao sa projektima Vlade Republike Srbije u Sandžaku, te izazovima s kojima se susreću građani ovih prostora.

Sagovornici su se složili oko značaja očuvanja jedinstva Bošnjaka na ovim prostorima i potrebe izgradnje povjerenja i jačanja saradnje u svim sferama vjerskog, političkog, kulturnog i ukupnog društvenog djelovanja Bošnjaka i njihovih institucija.

Reisu-l-ulema je posebno naglasio značaj očuvanja jedinstva Islamske zajednice i njene uloge kao autonomne jedinstvene duhovne organizacije Bošnjaka muslimana u čitavom svijetu.

REISU-L-ULEMA ODRŽAO SASTANAK SA ČLANOVIMA MEŠIHATA I RUKOVODIOCI USTANOVA I MEDŽLISA

U okviru oproštajne posjete Sandžaku, reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović, 05.07.2026. godine, održao je radni sastanak sa predstavnicima Mešihata Islamske zajednice u Srbiji. Sastanak je upriličen u restoranu Ras na Pazarištu u Novom Pazaru.

Reisu-l-ulema Kavazović je u Sandžak doputovao sa delegacijom koju su činili Muhamed Jusić - direktor Uprave za vanjske poslove i dijasporu Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Ibrahim-ef. Malanović - rukovodilac Ureda za društvenu brigu, dr. hfz. Mensur-ef. Malkić - direktor Uprave za vjerske poslove, Nijaz-ef. Duzan - predsjednik Udruženja ilmije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, mr. Vehid-ef. Arnaut - rukovodilac Ureda za zekat, Mensur-ef. Pašalić - dugogodišnji voditelj Odjela za džemat i imamet, te Rifat Fetić - šef Kancelarije reisu-l-uleme.

Domaćin sastanka bio je predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić sa članovima Mešihata, rukovodiocima ustanova i službi Islamske zajednice, glavnim imamima i predsjednicima medžlisa Muftijstva sandžačkog. Sastanku je prisustvovao i rektor Univerziteta u Novom Pazaru dr. Suad Bećirović, te penzionisani službenici Islamske zajednice koji su obnašali funkcije u Mešihatu i Saboru: Hajro-ef. Tutić, Muhamed-ef. Fetić i Ramiz ef. Hamidović, te najstariji sabornik Harun Preljević.

Tokom sastanka razgovarano je o radu i razvoju Islamske zajednice, očuvanju institucionalnog jedinstva, jačanju vjersko-prosvjetnih aktivnosti, položaju imama i medžlisa, kao i o nastavku saradnje između Rijaseta Islamske

zajednice u Bosni i Hercegovini i Mešihata Islamske zajednice u Srbiji.

Posebno je istaknuto da je posjeta reisu-l-uleme Kavazovića Sandžaku od velikog značaja za Islamsku zajednicu, imame, džemate i vjernike, te da predstavlja potvrdu trajne povezanosti Bošnjaka Sandžaka sa matičnim ustanovama Islamske zajednice.

Predsjednik Mešihata muftija Dudić zahvalio je reisu-l-ulemi Kavazoviću na kontinuiranoj podršci Islamskoj zajednici u Srbiji, naglasivši da je tokom njegovog mandata pokazana posebna pažnja prema Sandžaku, njegovim ustanovama, projektima i potrebama vjernika.

„Kada nas je 2007. godine zadesilo iskušenje agresije na Islamsku zajednicu, prvu pomoć za odbranu islama i muslimana u Sandžaku i Srbiji dobili smo od tadašnjeg muftije tuzlanskog, a današnjeg reisu-l-uleme. Ta podrška je nastavljena i sa pozicije reisu-l-uleme do samog kraja, pa i ovaj put Reisu-l-ulema nije došao bez donacije za završetak radova na novoj zgradi Medrese koja će od 1. septembra primiti učenike Medrese“ – poručio je muftija Dudić.

Reisu-l-ulema je u svom obraćanju podijelio impresije sa dosadašnjih susreta i posjeta, te kazao da je sretan što svjedoči progresu Islamske zajednice u Sandžaku i Srbiji.

„Sastanak sa imamima u Sjenici, Tutinu i vama ovdje u Novom Pazaru glavna su impresija koju ću ponijeti sa ovog putovanja, jer sam vidio žar u vašim očima i želju da nastavite putem progressa.

Projekte koje vidimo ovdje zaista su impresivni i želim da vam se zahvalim na tome, kao i činjenici da svjedočite i čuvate naše jedinstvo“ – poručio je reisu-l-ulema Kavazović, te dodao da je aktualna briga o našem narodu na svim prostorima.

Po pitanju jedinstva Islamske zajednice u Sandžaku i Srbiji, Reisu-l-ulema je poručio: „Ako oni učine jedan korak prema jedinstvu Islamske zajednice, vi napravite dva koraka na tom putu. To vam je od mene vasiyet.“

Učesnici sastanka poručili su da će Islamska zajednica i u narednom periodu nastaviti raditi na jačanju svojih ustanova, unapređenju mektebske nastave, podršci imamima i medžlisima, te očuvanju vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta Bošnjaka.

Posjeta Reisu-l-uleme Sandžaku realizirana je u okviru 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmije, manifestacije koja okuplja imame, službenike i predstavnike Islamske zajednice iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i dijasporu.

REISU-L-ULEMA I MUFTIJA DUDIĆ SA GRADONAČELNIKOM NOVOG PAZARA

Dana 06.07.2026. godine, u Novom Pazaru u prostorijama Mešihata Islamske zajednice, reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović i predsjednik Mešihata IZ-e u Srbiji muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić susreli su se sa gradonačelnikom Novog Pazara Nihatom Biševcem i njegovim saradnicima.

Sastanku su prisustvovali direktor Uprave za vanjske poslove i dijasporu Rijaseta IZ-e u BiH Muhamed Jusić i Rifat Fetić - šef Kancelarije reisu-l-uleme.

Na sastanku se razgovaralo o potrebi očuvanja veza između Bosne i Hercegovine i gradova u Sandžaku, te saradnji i projektima Novog Pazara i Islamske zajednice u Srbiji.

REISU-L-ULEMA OBIŠAO RADOVE NA MEDRESI, ALTUN-ALEM DŽAMIJU I MEZAR RAHMETLI MUAMER-EF. ZUKORLIĆA

Trećeg dana boravka u Sandžaku, 06.07.2026. godine, reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović zajedno s predsjednikom Mešihata Islamske zajednice u Srbiji dr. Mevlud-ef. Dudićem i saradnicima obišao je završne radove na novoj zgradi

Medrese Gazi Isa-beg u Novom Pazaru.

Tokom obilaska istaknuto je da se radovi privode kraju te da je cilj da učenici već od septembra nastavu pohađaju u novom objektu.

„Reisu-l-ulema ovoga puta nije došao praznih ruku, već je došao s vrlo značajnom donacijom kako bi pomogao da uspješno privedemo kraju radove na ovom imponantnom objektu i vrlo značajnom projektu. Očekujemo, ako Bog da, do septembra da sve bude završeno kako bismo nesmetano mogli početi s izvođenjem nastave. I ovoga puta želim pozvati naše vjernike diljem svijeta da dodatno uložite napore i uključe se kako bismo priveli kraju radove na ovom objektu. Ovakva šansa i prilika pruža se svima nama jednom u životu. Značajnijeg projekta od ovoga nema. Koristim priliku da zamolim sve one koji su u mogućnosti da se dodatno, iako su se mnogi već po nekoliko

puta uvakufili, još jednom uvakufe i svojim prilozima ostvare trajnu sadaku. Reisu-l-ulema i Rijaset Islamske zajednice izdvojili su velika sredstva za ovaj objekt. Nadamo se, inšallah, da će im to biti primljeno onda kada im bude najpotrebnije. Bez njihove podrške nama bi bilo veoma teško.“

Reisu-l-ulema je poručio da Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini čvrsto stoji uz projekte u Sandžaku, naglasivši da državne granice ne mogu narušiti duhovno i nacionalno jedinstvo Bošnjaka.

„Puno toga je učinjeno u proteklom decenijama. Ovdje su nastale značajne ustanove Islamske zajednice i, naravno, Islamska zajednica bez ovog dijela ne bi bila ono što danas jeste. Želim zahvaliti muftiji Dudiću i njegovim saradnicima na njihovoj posvećenosti i radu, a posebno mi je drago što sam danas imao priliku posjetiti novu zgradu Medrese Gazi Isa-beg ovdje u Novom Pazaru. Kao što je Muftija već kazao, ovdje su završni radovi, ali je još uvijek potrebno da se svi uključimo – kako naši muslimani iz Sandžaka, tako i iz Bosne i Hercegovine i dijaspora. I ja ih pozivam, kao reisu-l-ulema, da pomognu kako bi se završili preostali radovi i obezbijedila sredstva koja još nedostaju. To, naravno, nije više neki veliki iznos. Učinimo svi dodatni napor kako bi, ako Bog da, naša djeca u septembru uselila u ovu novu zgradu. Nakon toga slijedi i nastavak obnove zgrade koja se nalazi preko puta, tj. internata, kako bi se obezbijedili još bolji uvjeti za našu djecu. To je naš amanet koji nosimo i nadam se da će se naši muslimani odazvati ovom pozivu. Ovom prilikom želim svim Bošnjacima i muslimanima ovdje u Sandžaku poručiti da nisu sami, da Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini čvrsto stoji iza projekata ovdje u Sandžaku i da smo mi jedan narod, bez obzira na fizičke granice koje postoje. One duhovne granice među nama ne postoje i ne postoji granica između dijelova našeg naroda.“

U okviru posjete obišao je i obnovljenu Altun-alem džamiju, gdje je zajedno s domaćinima proučio dovu na mezaru rahmetli akademika Muamer-ef. Zukorlića, odajući počast njegovom doprinosu razvoju Islamske zajednice i obrazovnih institucija u Sandžaku.

26. SUSRETI ILMIJJE U NOVOM PAZARU

U hali Pendik u Novom Pazaru, 04.07.2026. godine, svečano su otvoreni 26. kulturno-edukativni i sportski susreti ilmijske, tradicionalna manifestacija koja je okupila više od 230 učesnika i gostiju iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i dijaspore.

Program je počeo odlomkom iz Kur'ana, kojeg je proučio dr. hfz. Mensur-ef. Malkić, nakon čega su predstavljene delegacije i prisutni zvaničnici Islamske zajednice iz Srbije i Bosne i Hercegovine.

Prisutnima su se obratili predsjednik Odbora za kulturu i sport Udruženja ilmijske Salih Grabus, zamjenik predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Srbiji dr. Rešad-ef. Plojović, predsjednik Udruženja ilmijske Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Nijaz-ef. Duzan i predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić.

U obraćanjima je istaknuto da susreti ilmijske predstavljaju važnu priliku za jačanje zajedništva, međusobnog poštovanja, saradnje i prijateljskih veza među imamima, službenicima i predstavnicima Islamske zajednice. Naglašeno je da je Sandžak, nakon deset godina, ponovo domaćin ove manifestacije, te da je, pored sportskog nadmetanja, najvažnija poruka Susreta druženje, upoznavanje i zajedništvo.

U okviru prvih aktivnosti 26. susreta, predstavnici Udruženja ilmijske Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, zajedno s imamima Muftijstva sarajevskog, proučili su hatma dovu u Altun-alem džamiji i posjetili mezar rahmetli akademika muftije Muamera-ef. Zukorlića. Tom prilikom, istaknuto je da je rahmetli muftija Zukorlić ostavio neizbrisiv trag u Sandžaku, Bosni i Hercegovini i šire, te da je bio jedan od inicijatora i organizatora pokre-

tanja Kulturno-edukativnih i sportskih susreta Udruženja ilmijske.

Tokom narednih dana učesnici su se nadmetali u sportskim disciplinama, ali su imali priliku učestvovati i u kulturnim i edukativnim sadržajima, čime je nastavljena misija Susreta – jačanje međusobnih veza, razmjena iskustava i njegovanje zajedničkih vrijednosti.

UČESNICI 26. SUSRETA ILMIJJE POSJETILI UNIVERZITET I SUSRELI SE SA RUKOVODIOCI MA USTANOVA MEŠIHATA

U okviru 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta Udruženja ilmijske Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, koji su se od 3. do 7. jula 2026. godine održavali u Sandžaku, učesnici Susreta posjetili su Univerzitet u Novom Pazaru, gdje je upriličen susret sa rukovodiocima ustanova Mešihata Islamske zajednice u Srbiji.

Program je moderirao Edin-ef. Spahić, sekretar Glavnog odbora Udruženja ilmijske IZ-e u BiH, koji je izrazio zadovoljstvo što su učesnici Susreta imali priliku upoznati se sa radom Univerziteta i ustanova koje djeluju u okviru Mešihata.

Prisutnima se najprije obratio rektor Univerziteta u Novom Pazaru prof. dr. Suad Bećirović, koji je gostima poželio dobrodošlicu i istakao značaj Univerziteta kao jedne od najvažnijih obrazovnih institucija u Sandžaku.

U ime predsjednika Organizacionog odbora susreta obratio se dr. Rešad-ef. Plojović, zamjenik predsjednika Mešihata, ukazujući na važnost institucionalnog razvoja, obrazovanja i zajedničkog djelovanja u očuvanju vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta.

Predsjednik Udruženja ilmijske IZ-e u BiH Nijaz-ef. Duzan zahvalio je domaćinima na srdačnom prijemu i uspješnoj organizaciji ovogodišnjih susreta, naglasivši da ovakvi programi dodatno učvršćuju bratske veze imama, uposlenika i ustanova Islamske za-

jednice.

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić predstavio je gostima široku lepezu ustanova koje djeluju pod okriljem Mešihata, ukazujući na njihov značaj u vjerskom, obrazovnom, kulturnom, humanitarnom i društvenom životu Bošnjaka u Sandžaku i Srbiji.

Muftija Dudić je podsjetio na 33 godine istrajne borbe za očuvanje i razvoj Islamske zajednice, njenih ustanova i vakufskog dobra, ističući da su rezultati koji su danas vidljivi plod predanog rada, sabura, zajedništva i vizije generacija koje su gradile i čuvale institucije Islamske zajednice.

Susret je protekao u atmosferi bratskog razgovora, razmjene iskustava i zajedničke opredijeljenosti da se kroz saradnju Udruženja ilmijske IZ-e u BiH i Mešihata IZ-e u Srbiji dodatno osnaže veze među ustanovama Islamske zajednice i njenim članovima.

DODJELOM PRIZNANJA ZAVRŠENI 26. KULTURNO-EDUKATIVNI I SPORTSKI SUSRETI ILMIJJE

Nakon završetka sportskih takmičenja, upriličena je svečana ceremonija zatvaranja 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmijske.

Tom prilikom, uručeni su pehari i medalje najuspješnijim ekipama i pojedincima, kao i zahvalnice ustanovama, organizacijama i pojedincima koji su svojim doprinosom podržali realizaciju ovogodišnje manifestacije.

Prisutnima su se obratili predstavnici organizatora i gosti, ističući značaj Susreta u jačanju međusobne saradnje, prijateljstva i zajedništva među pripadnicima ilmijske.

„Ono što sam vidio, ono što sam doživio i ono što su mi mnogi od vas rekli, a vezano je za 26. kulturno-edukativne i sportske susrete koji su realizirani ovdje u Novom Pazaru, da ne bih umanjio sveukupni dojam, samo ću reći: Hvala Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji na čelu s dr. Mevludom Dudićem. Hvala predsjedniku Udruženja ilmijske Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Nijaz-ef. Duzanu. I hvala svima vama. Molim Uzvišenog Allaha da vam podari mir, bereket i svaki prosperitet“, istakao je predsjednik Odbora za kulturu i sport Udruženja ilmijske mr. Salih-ef. Grabus.

„Prije četiri dana započeli smo ove susrete. Dali ste nam i obavezu i priliku da pokažemo kako sandžačko gostoprimstvo, o kojem se toliko govori, nije samo priča, nego stvarnost. Vjerujem da smo u tome uspjeli. Hvala Gospodaru svjetova koji nam je omogućio da se susretnemo, da realiziramo sve planirane ak-

tivnosti i da one proteknu u najljepšem svjetlu. Vi, kao ulema, predstavljate ponos, snagu, ali i nadu našeg naroda. Molim Allaha, dželle šanuhu, da vam podari svako dobro. Hvala vam što ste došli u Sandžak, u Novi Pazar i pružili nam priliku da ova četiri dana provedemo zajedno“, naglasio je predsjednik Organizacionog odbora i zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović

„Draga braćo, učinili ste nas ponosnim. Ovi susreti bili su upravo onakvi kakvi i dolikuju ulemi i Udruženju ilmijske. Ponosnim nas je učinio i naš Sandžak, na čelu s muftijom dr. Mevlud-ef. Dudićem, koji je, zajedno sa svojim saradnicima, na prvom mjestu sa dr. Rešad-ef. Plojovićem, učinio sve da ovi susreti proteknu u najboljem mogućem redu. Ne zapostavljajući nikoga iz organizacije, svaki od tih ljudi uložio je krajnji napor kako bi nama bilo ovako lijepo kao što je bilo. Čestitam svim učesnicima što su formirali svoje ekipe, što su se pridržavali principa *fair-playa* i što su svojim ponašanjem pokazali pravi duh ovih susreta. Čestitam vam što ste bili dio svih aktivnosti koje je Udruženje organiziralo, a po-

sebno kulturno-edukativnog programa, iz kojeg odlazimo bogatiji za nova iskustva, nova poznanstva i nove vrijednosti. Vraćamo se svojim kućama i džematima ispunjeni lijepim utiscima. Naravno, čestitam i svim pobjednicima, jer je jedan od ciljeva našeg druženja bio i da se takmičimo te na taj način ostvarimo najbolje moguće rezultate“, kazao je predsjednik Udruženja ilmijske Nijaz-ef. Duzan

„Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Ko nije zahvalan ljudima, nije zahvalan ni Allahu.“ Zato želim iskreno zahvaliti svima koji su na bilo koji način doprinijeli da ovi susreti proteknu u najboljem redu. Mnogo je onih koji su dali veliki doprinos. Posebnu zahvalnost upućujem vama - učesnicima. Svi ste vi pobjednici. Neka znate da su nijanse odlučivale ko će osvojiti prvo mjesto, a ko ostati odmah iza pobjednika. Na kraju, imam potrebu posebno zahvaliti predsjedniku Udruženja ilmijske, sekretaru Udruženja ilmijske i predsjedniku Organizacionog odbora, dr. Rešad-ef. Plojoviću, kao i svima koji su bili uz njih i zajedno s njima radili da ovi susreti proteknu u najboljem mogućem redu. Hvala vam. Neka vas Uzvišeni Allah obilato nagradi i podari svako dobro“, poručio je predsjednik Mešihata, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić

Nakon takmičenja u futsalu, odbojci, atletici, šahu, stonom tenisu prvo mjesto u ukupnom plasmanu osvojila je ekipa Vojnog muftijstva sa 104 boda. Drugo mjesto pripalo je ekipi Mešihata Islamske zajednice u Srbiji sa 97,4 boda, dok je treće mjesto osvojila ekipa Muftijstva tuzlanskog I sa 61,6 bodova.

Zatvaranjem 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmijske završena je manifestacija koja je okupila učesnike iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i dijaspore. Organizatori su poručili da će iskustva, prijateljstva i poruke zajedništva ponijeti kao trajnu vrijednost ovogodišnjih susreta, uz najavu novih okupljanja u narednom periodu.

Reisu-l-ulemi uručena posebna plaketa zahvalnosti – poslata poruka „Jedno smo“

VEČER KUR'ANA I ILAHIJA

U okviru 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta Udruženja ilmije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 5. jula 2026. godine, u Islamskom centru Gazilar u Novom Pazaru održana je Večer Kur'ana i ilahija.

Program, koji su zajednički organizirali Mešihat Islamske zajednice u Srbiji i Udruženje ilmije IZ-e u BiH, okupio je veliki broj vjernika, imama, gostiju i predstavnika Islamske zajednice. Ova manifestacija bila je dio bogatog programa susreta koji su u Novom Pazaru okupili više od 230 imama iz Bosne i Hercegovine, Sandžaka, Crne Gore i Zapadne Evrope.

Večer je započela klanjanjem akšam nama-za, kojeg je predvodio dr. hfz. Mensur-ef. Malkić, direktor Uprave za vjerske poslove Rijasetu IZ-e u BiH, nakon čega je uvodno ašere proučio hfz. Nisvet-ef. Omerdić, predstavnik Muftijstva sara-jevskog.

Prisutnima se u ime organizatora obratio predsjednik Udruženja ilmije IZ-e u BiH Nijaz-ef. Duzan, ističući da je Večer Kur'ana i ilahija poklon gradu Novom Pazaru i domaćinu, Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji, u znak zahvalnosti za gostoprimstvo ukazano učesnicima 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta Udruženja

ilmije.

On je poručio da ova manifestacija nosi jasnu i snažnu poruku zajedništva, sadržanu u riječima „Jedno smo“.

U nastavku programa učaci iz različitih muftijstava počastili su prisutne učenjem odlomaka iz Kur'ana Časnog. Nastupili su hfz. Bilal Kovačević iz Muftijstva bihačkog, Nihad-ef. Ibrišević iz Muftijstva tuzlanskog, hfz. Hidajet-ef. Talić iz Muftijstva zenickog, te specijalni gost hfz. Egzon Ibrahimović sa Kosova, jedan od najpoznatijih učaca Kur'ana na prostoru Balkana.

Program je obogaćen i učenjem ilahija koje su izveli predstavnici Goraždanskog, Vojnog, Sarajevskog, Tuzlanskog, Banjalučkog i Sandžackog muftijstva. Posebne emocije kod prisutnih izazvalo je zajedničko izvođenje ilahije „Jedno smo“, kojom je poslana snažna poruka jedinstva i duhovne povezanosti.

Domaćin programa, predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, muftija sandžacki dr. Mevlud-ef. Dudić, kazao je da mu je pripala čast da, zajedno sa vjernicima i predstavnicima Islamske zajednice, bude domaćin reisu-l-ulemi dr. Husein-ef. Kavazoviću tokom njegove oproštajne posjete Sandžaku.

Ističući poštovanje prema instituciji reisu-l-uleme i njegovoj učenosti, muftija Dudić je podsjetio na primjer imama Malika u Medini, naglasivši da njegovo nije da drži ders u prisustvu Reisu-l-uleme.

On je podsjetio da je na posljednjoj proširenoj sjednici Mešihata Islamske zajednice u Srbiji donesena odluka da se reisu-l-ulemi dr. Husein-ef. Kavazoviću dodijeli posebno priznanje za doprinos koji je dao Islamskoj zajednici, Mešihatu i muslimanima na ovim prostorima.

„Učinio je mnogo. Allah mu to nadoknadio

onda kada mu bude najpotrebnije", poručio je muftija Dudić.

Poseban trenutak večeri bila je dodjela posebne Plakete zahvalnosti reisu-l-ulemi dr. Husein-ef. Kavazoviću, koju mu je, u ime Islamske zajednice i muslimana Sandžaka i Srbije, uručio muftija Dudić.

„Reisu-l-ulema, hvala Vam za sve što ste učinili. Hvala Vam i na ovom zijaretu. Ovo je pokazatelj koliko brižno vodite računa o svim dijelovima svoje Zajednice. Da vas Allah nagradi, ukabuli i sačuva“, kazao je muftija Dudić.

Predsjednik Mešihata je ovom prilikom istakao da Reisu-l-ulema ni ovoga puta u Sandžak nije došao praznih ruku, već sa vrijednom donacijom namijenjenom pomoći u okončanju radova na Medresi.

Pečat ovoj posebnoj večeri dao je nastup hfz. Egzona Ibrahimija, jednog od najpoznatijih učaća Kur'ana na prostoru Balkana, čije je učenje dodatno upotpunilo duhovnu atmosferu programa.

Večer Kur'ana i ilahija u IC Gazilar protekla je u svečanoj i duhovnoj atmosferi, potvrđujući neraskidive veze muslimana Sandžaka sa Islamskom zajednicom, kao i značaj susreta imama i vjernika u širenju poruke Kur'ana, zajedništva i dobra.

Program je završen zahvalom svim učesnicima i dovom Uzvišenom Allahu da Kur'an bude vodič vjernicima na ovom svijetu i svjedok u njihovu korist na budućem svijetu.

GOVOR REISU-L-ULEME NA VEČERI KUR'ANA U IC GAZILAR: ČUVAJMO I JAČAJMO ISLAMSKU ZAJEDNICU

Bismillahir-rahmanir-rahim.

Hvala Allahu dž.š., Gospodaru svjetova, Koji nas daruje blagodatima vjere, razuma i slobode. Neka su najljepši salavati i selami na Njegovog miljenika i poslanika, Muhammeda a.s., na njegovu časnu porodicu, plemenite ashabe i sve šehide koji su položili živote za riječ Istine.

Cijenjeni muftija Dudiću, poštovana i draga ulemo, imami, hatibi i muallimi – vi koji nosite živu riječ islama u našim džematima, draga braćo i sestre, dostojanstveni vjernici i muslimani novopazarskog Sandžaka.

Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!

Izuzetna mi je čast, ali prije svega istinska, bratska radost što danas stojim među vama ovdje u Novom Pazaru, u samom srcu ponosnog i nepokolebljivog Sandžaka. Ovo je plemenita zemlja i narod koji je kroz stoljeća teških historijskih iskušenja, s neviđenim saburom i dostojanstvom, čuvao živu iskrinu islama, simbole našeg opstanka i uzvišenu riječ Allahovu. Činili ste to i onda kada je to bilo najteže, kada su vjetrovi historije prijetili da zametu naše tragove.

Donosim vam tople, iskrene i bratske selame od vaše braće i sestara iz Bosne i Hercegovine. Želim da u svakom trenutku, bez obzira na sve dunjalucke granice, znate i osjećate jednu temeljnu istinu: Niste sami i nikada nećete biti sami. Vi ste živi, pulsirajući dio jednog jedinstvenog duhovnog tkiva, jedne Islamske zajednice koja diše istim dahom od Sandžaka do Sarajeva, od Sarajeva do Krajine, Zagreba i Ljubljane, pa sve do dalekih džemata u Evropi, Americi i Kanadi. Gdje god kuca srce jednog Bošnjaka, tu je naša briga i naša dova. Sandžak i Bosna su neraskidivi domovinski i duhovni prostori našeg naroda – to je historijska i egzistencijalna činjenica koju moramo stalno ponavljati i u pamćenje naših mladih naraštaja trajno urezivati.

Braćo moja

U ovu posjetu, vjerovatno moju posljednju u mandatu reisu-l-uleme, došao sam na bratski poziv vašeg muftije Mevluda Dudića i Mešihata ovdje u Novom Pazaru. Svaki dolazak u Sandžak u meni budi posebnu duhovnu toplinu, jer vi ste narod otvorenog srca, raskošni domaćini i neumoljivi čuvari naših najljepših adeta. No, danas sam došao da s vama razgovaram onako kako jedino priliči ljudima vjere – potpuno otvoreno, iskreno, očinski i odgovorno, svjestan težine emaneta kojeg svi skupa nosimo pred Uzvišenim Allahom i pred narodom.

Želim se danas, s ovog mjesta, posebno osvrnuti na suštinsku važnost institucije. Svijest modernih, slobodnih i uspješnih naroda utemeljena je na jasnoj spoznaji: **Ništa se ne može pokrenuti bez čovjeka, ali ništa se ne može sačuvati bez institucije.** Ova društvena i historijska zakonitost se na najjasniji način potvrđuje upravo ovdje, na tlu Sandžaka. U protekle dvije decenije svjedočili smo kako je jedna snažna, harizmatična ličnost imala presudnu ulogu u pokretanju i podizanju velikih, kapitalnih projekata na polju vjere, obrazovanja i kulture Bošnjaka. To je historijska činjenica koju poštujemo.

Međutim, danas se nalazimo u novoj, zreloj fazi našeg historijskog hoda. Sve što je u tim godinama sagrađeno, danas se može očuvati, stabilizirati i dalje razvijati isključivo kroz jake, organizirane i stabilne institucije.

Snaga jednog naroda nikada nije bila, niti smije biti vezana isključivo za pojedinca, ma koliko taj pojedinac bio zaslužan, hrabar ili darovit. Snaga zrelog kolektiva ogleda se u snazi i kvalitetu institucija koje brinu o njegovim vitalnim interesima.

Čovjek ima svoj biološki vijek, koji je u Božijoj ruci, dok institucije traju i nadživljuju generacije. One su brana od anarhije, pod uslovom da su postavljene na zdravim, šerijatskim i pravnim temeljima, te da ih ne opterećujemo privatnim, ličnim ili uskogrudim interesima.

Zato vas najiskrenije, kao braću, pozivam da

svakodnevno gradimo, jačamo i bespogovorno poštujemo naše institucije, a posebno našu krovnu kuću – Islamsku zajednicu. Čuvajmo je i razvijajmo ne samo prigodnim riječima i deklaracijama, već procedurama, normama i propisima koji moraju biti jednako obavezujući za sve nas, bez izuzetka.

Naša institucionalna hijerarhija – od džemata i medžlisa, preko muftijstava do Mešihata i Rijasetata – ima jasno utvrđene nadležnosti. Te nadležnosti su za nas moralni i vjerski imperativ. Čak i onda kada s određenim propisima nismo u potpunosti zadovoljni, postoji jasan, legalan i dostojanstven institucionalni put za njihovu izmjenu. Sve izvan toga je fesad – nered, smutnja i anarhija, a to nikada nije bio niti smije biti put vjernika.

Savjetujem vama koji vodite ove institucije i procese, neka svaki vaš korak ima svoj red, svoj zakoniti propis i svoj čisti pisani trag. Ono što je uređeno jasnim i pravednim propisom – to traje, dok ono što zavisi od trenutnog raspoloženja ili čudi pojedinca – propada čim taj čovjek ode. Allah dž.š. u Casnom Kur'anu nas podsjeća na važnost reda, pravde i pokoravanja onome što nas institucionalno vodi i povezuje, pa kaže:

„O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i predvodnicima vašim (onima koji vas vode).“ (En-Nisa, 59)

Normativni akti i procedure su naši bedemi. Oni nas štite onda kada se nespornost, strasti i sujete među ljudima rasplamsaju. U tom svjetlu treba razumjeti i najnovije promjene najviših normativnih akata Mešihata u Novom Pazaru, s ciljem njihovog potpunog usklađivanja s Ustavom Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Mi smo jedna, jedinstvena i nedjeljiva Zajednica muslimana na prostoru Bosne i Srbije, odnosno Sandžaka. To je naše legitimno i historijsko pravo. Mi time ne tražimo ništa više od onoga što Srpska pravoslavna crkva ili Rimokatolička crkva već imaju i slobodno uživaju na ovim prostorima.

U tom svjetlu, ponovo vas i najsnažnije pozivam da se okrenete jedni drugima kao istinska braća u vjeri. Zaboravite i nadvladajte ružne stvari, teške riječi i nesporazume koji su ostali iza vas i napravite taj veliki, hrabri i historijski korak po kojem će vas pamtit i buduće generacije. Ujedinite Islamsku zajednicu u Srbiji! Jer naš Gospodar nas jasno opominje da je snaga u zajedništvu, a propast u podjelama:

„I svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinjujte!“ (Alu 'Imran, 103)

Pozivam vas da punim jedrma, složno i zajedno zaplovite naprijed, na dobrobit, ponos i hajr svih muslimana u Srbiji i Sandžaku, a ni na čiju štetu ili protiv bilo koga.

Moja plemenita braćo

Vremena u kojima nosimo ovaj zajednički emanet su teška, kompleksna i bremenita, s velikim globalnim izazovima. Teško je predvidjeti u kojem će pravcu svijet ići već narednih godina, a procesi koji se odvijaju na globalnoj sceni itekako se dotiču našeg podneblja. Upravo zato što su vremena teška i zato što nam je duboko stalo do budućnosti naše djece, institucija Islamske zajednice ovdje u Srbiji i Sandžaku mora se čuvati kao zjenica oka od svakog proizvoljnog utjecaja, a posebno od štetnih političkih instrumentalizacija.

Zapamtite jednu stvar i nikada je nemojte zaboraviti: Islamska zajednica nije i ne smije biti ničija politička stranka. Ona nije i nikada neće biti produžena ruka bilo koje politike, ni lokalne ni vanjske. Onaj ko pokuša Zajednicu uvući u svoje dnevno-

političke račune i stranačka nadmetanja, taj joj ne čini dobro, pa makar se javno kleo da joj pomaže.

Mi hoćemo i moramo sarađivati sa svakim ko poštuje našu samostalnost i dostojanstvo, ali svoju nezavisnost i autonomiju ne dajemo nikome. To je emanet koji su nam čestiti preci predali i koji smo mi dužni u čistoti predati generacijama koje dolaze poslije nas. Emanet se ne smije iznevjeriti.

Muhammed, alejhis-selam, nas je strogo upozorio na odgovornost prema obavezama i povjerenim pozicijama, rekavši u poznatom hadisu:

„Svi ste vi pastiri i svako od vas će biti odgovoran za svoje stado.“ (Buhari i Muslim)

Veoma je važno da ovo pravilo i zrelo razumijemo: Islamska zajednica ima potpuno pravo, pa i obavezu, da iznese svoj jasan moralni i politički stav kada su u pitanju krupne, sudbonosne naci-

onalne i društvene teme koje se dotiču opstanka našeg naroda. Međutim, Islamska zajednica se ne treba i ne smije baviti dnevopolitičkim pitanjima i trvenjima kojima se bave političke partije pozicije i opozicije. To je teren za legitimno nadmetanje političkih stranaka kojima građani daju ili uskraćuju povjerenje od izbora do izbora.

Poštovana ulemo

Čuvajmo našu čistu i autohtonu tradiciju islama na temelju našeg stoljetnog iskustva življenja na ovim prostorima, čvrsto se držeći principa hanefijske pravne škole i maturidijskog akaida. Naši čestiti preci su kroz vjekove sačuvali neupitan, vjerodostojan i balansiran model islamskog načina življenja, koji se iskustveno potvrdio kao najprimjereniji ovom podneblju i uslovima života u Evropi.

Bošnjaci su kroz sve historijske epohe imali obrazovanu, kvalitetnu i odgovornu ulemu koja je budno brinula da se učenje islama i njegova praksa sačuvaju u okvirima priznate hanefijske škole. Oni su odgajali generacije na ovim prostorima, obavljali ibadete, s tim propisima živjeli, podizali porodice i u naslijeđe nam ostavili ovo dragocjeno iskustvo središnjeg puta.

Mi nemamo pravo igrati se s našom tradicijom, niti neodgovorno eksperimentirati. Naš put je jasan, naš hod mora biti stabilan, a naše institucije moraju ostati svjetionik našem narodu u vremenu koja dolaze.

Molim Uzvišenog Allaha da podari mudrost, snagu i jedinstvo našem narodu u Sandžaku, da blagoslovi rad Mešihata i čuva našu Islamsku zajednicu.

Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu.

Promoviran 17. broj naučnog časopisa Islamska misao

Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru predstavio je sedamnaesti broj naučnog časopisa Islamska misao, jednog od najznačajnijih naučnih izdanja ove visokoškolske ustanove.

Novi broj okuplja radove autora iz različitih oblasti islamskih i društveno-humanističkih nauka, s ciljem unapređenja naučno-istraživačkog rada i akademskog dijaloga. Na promociji je istaknuto da časopis predstavlja važnu platformu za objavljivanje originalnih naučnih radova, ali i doprinos afirmaciji istraživačkog rada Fakulteta.

Novo izdanje donosi i novi vizuelni identitet koji, kako ističe urednik, simbolizira razvoj časopisa i njegovu posvećenost savremenom naučnom istraživanju.

„Promjena dizajna nije samo estetska već, kao što sam rekao maloprije na promociji, simbolizira razvoj časopisa. Ova bijela boja predstavlja čistoću znanja i otvorenost naučnom istraživanju, plava ozbiljnost i akademsko povjerenje, dok naslovnica sa zgradom Fakulteta za islamske studije podsjeća da je upravo ova ustanova mjesto u kojem se razvija odgovorna i savremena islamska misao. Posebna vrijednost ovog broja jeste njegova tematska raznovrsnost. Objavljeni su radovi iz oblasti tefsira, fikha, hadisa, akaida, islamske filozofije, etike, pedagogije, psihologije, književnosti i drugih disciplina. Imao sam svoj rad kao koautor na temu Vještačka inteligencija i islamska etika i još jedan rad koji je vezan za pedagogiju i didaktiku, sa još jednim kolegom. Vjerujem da ovaj broj potvrđuje da islamska misao nije zatvorena u prošlosti, već da aktivno učestvuje u razgovoru o najvažnijim pitanjima današnjice. Zahvaljujem se uredništvu, autorima i Fakultetu za islamske studije na njihovom doprinosu razvoju nauke i želim da ovaj broj pronađe svoje mjesto među istraživačima, studentima i svim ljubiteljima naučne misli“, istakao je dr. hfz. Haris Hadžić

O značaju novog izdanja pored prof. Hadžića govorili su dr. Nedžad Redžepović i dr. Hivzo Gološ.

Promocija je okupila profesore, studente i brojne goste iz akademske zajednice. Objavljivanjem novog broja, Fakultet za islamske studije nastavlja tradiciju izdavačke djelatnosti i potvrđuje opredijeljenost razvoju nauke, istraživanja i stručne misli.

JAKA ISLAMSKA ZAJEDNICA POČIVA NA JAKOM IMAMU

Predsjednik Udruženja ilmijske Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Nijaz-ef. Duzan predvodio je džuma namaz i održao hutbu u Arap džamiji u Novom Pazaru.

U hutbi, naslovljenoj „Dostojanstvo imama, odgovornost vjernika i snaga jedinstva“, Nijaz-ef. Duzan je istakao značaj uloge imama i njihove misije u očuvanju vjere i Zajednice.

Posebno je istakao ulogu Udruženja ilmijske, naglasivši da je ono nastalo u teškim i izazovnim vremenima kao institucionalni odgovor na ugrožavanje duhovnog, statusnog i egzistencijalnog digniteta imama i vjernika.

Podsjetio je da je Udruženje osnovano 1912. godine u vrijeme austrougarske aneksije, te da je kroz različite historijske periode djelovalo u okolnostima nacionalizacija, oduzimanja vakufske i lične imovine, rušenja džamija i medresa, preoravanja mezarja, potiranja bošnjačkog identiteta i ukidanja bosanskog jezika.

Duzan je naglasio da ilmijska nije nastala radi sebe, već radi džemata i imama – čovjeka koji otvara i zatvara džamiju, uči ezan, poučava djecu, sklapa brakove, dijeli radost i tugu sa Zajednicom i nosi teret društva.

„Imam nije samo službenik jedne institucije. Imam je čuvar vjere, odgovajatelj generacija, savjetnik porodice, glas razuma u vremenu smutnje i svjetionik koji pokazuje put kada mnogi izgube orijentaciju. Zato je naša obaveza da čuvamo dostojanstvo imamskog poziva, da ulažemo u njegovo znanje, da unapređujemo njegov stručni rad i da budemo uz svakog imama“, poručio je on, dodajući da jaka Islamska zajednica počinje jakim imamom i podrškom zajednice.

U nastavku hutbe govorio je i o odgovornosti svakog pojedinca, citirajući kur'anski ajet da Allah neće izmijeniti stanje jednog naroda dok oni ne izmijene ono što je u njima samima (Er-Ra'd, 11), kao i hadis Poslanika a.s. da su najbolji ljudi oni koji su najkorisniji drugima.

Poseban akcenat stavio je na jedinstvo muslimana i ulogu Islamske zajednice.

„Islamska zajednica nije samo administracija. Nije zgrada. Nije funkcija. Islamska za-

jednica je kuća u kojoj su sačuvani naš mekteb, naše džamije, naši vakufi, naša ulema, naš identitet i naša budućnost. Kada čuvamo Islamsku zajednicu, mi zapravo čuvamo ono što su nam ostavili naši preci i ono što trebamo predati našoj djeci. Zato iz Sandžaka želim uputiti iskrenu poruku: Čuvajmo naše jedinstvo“, poručio je predsjednik Udruženja ilmijske.

Na kraju je uputio poštovanje Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji i muftiji dr. Mevlud-ef. Dudiću, ističući njihov doprinos očuvanju vjere i jedinstva muslimana na ovim prostorima.

Pored efendije Duzana, hatibi u brojnim džamijama Sandžaka bili su imami koji su u sklopu 26. kulturno-edukativnih i sportskih susreta ilmijske boravili u Novom Pazaru:

- Mensur-ef. Pašalić – raniji predsjednik Udruženja ilmijske – Centralna džamija Tutin,
- Mr. Mustafa Agić – potpredsjednik Udruženja ilmijske i imam MIZ Kakanj – IC Gazilar,
- Mr. Ismet Burajić – član Glavnog odbora Udruženja ilmijske i imam MIZ Maglaj – Sinan-begova džamija,
- Bekir Šabić – član Glavnog odbora Udruženja ilmijske i prof. Behram-begove medrese iz Tuzle – Sjenica,
- Samir Camić – član Glavnog odbora Udruženja ilmijske i glavni imam MIZ Bijeljina – Hajrudin džamija,
- Mr. Haris-ef. Hadžić – predsjednik Okružnog odbora Udruženja ilmijske Vojnog muftijstva i glavni imam Vojnog muftijstva – Pašina džamija.

Dekan FIS-a potpisao Protokol o saradnji sa Islamskim univerzitetom u Gaziantepu

U nastavku posjete Republici Turskoj, delegacija Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru, koju su činili dekan prof. dr. Enver Omerović i predsjednik Upravnog odbora prof. dr. Hajrudin Balić, održala je niz sastanaka sa predstavnicima univerziteta koji su učestvovali na međunarodnom naučnom forumu u Gaziantepu.

Među najznačajnijim susretima izdvajaju se sastanci sa rektorom Islamskog univerziteta u Gaziantepu, rektorom Al-Azhara, kao i brojnim drugim predstavnicima akademskih institucija.

Poseban značaj ima potpisivanje Protokola o saradnji sa Islamskim univerzitetom u Gaziantepu, koje predstavlja važan korak u jačanju međunarodne saradnje i daljem povezivanju Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru sa uglednim naučnim i visokoškolskim ustanovama iz islamskog svijeta.

SVEČANO OTVORENA DŽAMIJA U SOMBORU

Sombor je, 12.07.2026. godine, bio domaćin svečanog otvorenja novoizgrađenog mesdžida, koji će predstavljati mjesto ibadeta, okupljanja i jačanja zajedništva muslimana ovoga grada.

Svečanosti su prisustvovali predstavnici Islamske zajednice u Srbiji predvođeni predsjednikom Mešihata, muftijom sandžačkim dr. Mevlud-ef. Dudićem, predstavnici lokalne samouprave predvođeni gradonačelnikom Antonijem Ratkovićem, brojni gosti iz zemlje i inostranstva, kao i vjernici iz različitih krajeva Srbije i regiona.

Program je otvoren učenjem odlomka iz Kur'ana Časnog, nakon čega je prisutnima prikazan kratkometražni film o Somboru i ovom džematu.

U svojstvu domaćina prisutnima se obratio koordinator Muftijstva beogradsko-novosadskog Nedžad-ef. Hasanović, koji je istakao značaj ovog projekta za džemat u Somboru, naglasivši da je mesdžid rezultat zajedničkog truda, solidarnosti i predanog rada brojnih vakifa i dobročinitelja.

Prisutnima se obratio i predsjednik Mešihata, muftija Dudić, poručivši da izgradnja bogomolja predstavlja ulaganje u budućnost zajednice, njene duhovne vrijednosti i međusobno razumijevanje.

„Došao sam da vam čestitam i izrazim veliko poštovanje svima koji su, na bilo koji način, doprinijeli da danas uživamo u ovom prelijepom ambijentu. Znam da je naš Nedžad-efendija danas najsretniji, zajedno s našim vrijednim imamom i svima koji su uložili sebe kako bi Sombor kao grad bio ukrašen ovom džamijom. Gradonačelnik je također danas presretan, jer je njegovom gradu, kojem je domaćin, nedostajao još jedan ukras među svim bogomoljama koje postoje u Somboru.

Nedostajala je upravo ova džamija. Buket različitih cvjetova danas je upotpunjen ovom džamijom. I njemu želim čestitati, jer su za vrijeme njegovog mandata muslimani ovoga grada dobili Božiju kuću. Ovo je civilizacijski iskorak i historijski događaj za sve koji žive u ovom gradu. Allahu dž.š. poznato je sve i ništa ne može biti skriveno od Njega. On će na graditi svakoga onako kako samo On zna na graditi one koji su pomogli da danas imamo mogućnost da se svome Gospodaru molimo onako kako dolikuje.“

Predsjednik Mešihata je predložio da se novoizgrađena džamija nazove Selam, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno, jer će na taj način simbolično ukazivati na njenu ulogu u društvu i doprinos miru i blagostanju cijele zajednice.

U znak zahvalnosti za doprinos realizaciji ovog značajnog projekta, uručene su zahvalnice gradonačelniku Sombora, glavnom donatoru, kao i pojedincima koji su svojim angažmanom pomogli izgradnju mesdžida.

Svečanost je završena zajedničkom dovom koju je proučio zamjenik predsjednika dr. Rešad-ef. Plojović i druženjem prisutnih, uz poruku da će novi mesdžid biti mjesto duhovnog života, zajedništva i otvorenosti prema svim građanima.

DELEGACIJA MEŠIHATA NA DŽENAZI U SREBRENICI

U Memorijalnom centru Potočari, 11.07.2026. godine, obilježena je 31. godišnjica genocida nad Bošnjacima u Srebrenici, a na kolektivnoj dženazi smiraj su pronašli posmrtni ostaci deset identificiranih žrtava.

Reisu-l-ulema Islamske zajednice u BiH dr. Husein-ef. Kavazović, koji je predvodio dženazu namaz, poručio je da se bol i sjećanje na žrtve Srebrenice nikada neće izbrisati. Naglasio je da su istina o genocidu i insistiranje na pravdi jedini ispravan put ka očuvanju trajnog mira i stabilnosti, te je istakao važnost dostojanstva u tuzi i potrebu da se istraje u potrazi za više od 1.000 žrtava koje još uvijek nisu pronađene.

Dženazi je prisustvovala i delegacija Islamske zajednice u Srbiji, koju je predvodio predsjednik Mešihata, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić.

Muftija Dudić je istakao da delegacija u ime muslimana iz Sandžaka i cijele Srbije dolazi kako bi dostojanstveno svjedočila i oprostila se od srebreničkih šehida.

„Ovdje smo da pošaljemo poruku da jedna nepravda neće biti razlogom da probudi mržnju u našim srcima, već molba Uzvišenom Stvoritelju da se nikome nikada i nigdje ne ponovi ono što se desilo u Srebrenici“, izjavio je muftija Dudić.

Muftija sandžački je naglasio da bijeli nišani u Potočarima nose poruku za čitavu zemaljsku kuglu o važnosti suživota, tolerancije i dostojanstva. Posebno je istakao snagu i plemenitost preživjelih majki Srebrenice.

„Cini me sretnim i ponosnim da bez obzira na sve ono što se izdešavalo na ovim prostorima i dalje nema mržnje i ona ne stanuje u našim njedrima, već želja za život jednih pored drugih. Nisam sreo nijednu od majki, a da želi zlo bilo kome, već želju da se nikada nikome više Srebrenica ne ponovi i želju da pronađu svoje najmilije“, zaključio je muftija Dudić.

Komemoracija i ukop završeni su u popodnevnom satima čitanjem imena žrtava i prenošenjem tabuta do grobnih mjesta, čime je zaokružena još jedna tužna godišnjica srebreničkog genocida.

MUFTIJA DUDIĆ: MAJKE SREBRENICE NAJVEĆI SU PROMOTORI MIRA, ISTINE I SUŽIVOTA

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, predvodio je džuma namaz i održao hutbu u Memorijalnom centru Potočari, uoči obilježavanja 31. godišnjice genocida nad Bošnjacima u Srebrenici.

Obraćajući se vjernicima na musalli Memorijalnog centra Potočari, muftija Dudić je poručio da je Srebrenica trajni emanet svih Bošnjaka te da se istina o genocidu mora čuvati svakoga dana, a ne samo 11. jula.

Hutbu je utemeljio na porukama kur'anske sure El-Asr, naglašavajući da je vrijeme najveća čovjekova vrijednost te da su vjera, činjenje dobrih djela, istina i strpljenje put kojim musliman treba živjeti.

„Allah se zaklinje vremenom koje prolazi i koje se više nikada ne vraća. Zato je važno da svoj život ispunimo vjerom i dobrim djelima, jer čovjek koji razdvoji to dvoje na kraju je gubitnik“, poručio je muftija Dudić.

Govoreći o Srebrenici, posebno je istakao majke Srebrenice, nazivajući ih primjerom dostojanstva, sabura i ustrajnosti.

„Ova sura oslikava stanje naših majki Srebrenice. U njihovim životima

možete pronaći vjeru u Allaha, činjenje dobrih djela, istinu i strpljenje. One se bore za istinu i pravdu, ali nikada nisu dozvolile da mržnja ovlada njihovim srcima“, kazao je.

Dodao je da su upravo majke Srebrenice najveći promotori suživota, tolerancije i mira.

„Njihovo srce je poput velike planine. Nikada od njih niste mogli čuti poziv na mržnju. One samo traže da se stvari nazivaju pravim imenom i da se do pravde dođe putem istine. I pored genocida, one i dalje pozivaju na suživot, toleranciju i nemaju ni trun mržnje prema bilo kome“, naglasio je muftija Dudić.

Poručio je da upravo primjer majki Srebrenice obavezuje sve da čuvaju istinu o genocidu i da budu dostojni emaneta šehida.

„Potrudite se da upražnjavate vjeru, da vjerujete u Allaha i činite dobra djela, da tragovi vaše vjere budu primjer u svakom segmentu vašeg života“, rekao je dr. Dudić.

Naglasio je da se mir ne može graditi bez istine i pravde te da buduće generacije moraju odrastati u duhu sjećanja, odgovornosti i dostojanstva, ali bez mržnje i osvete.

Na kraju hutbe uputio je dovu za šehide Srebrenice i sve nevino stradale, pozivajući vjernike da iz svojih srca izbace mržnju i da, poput majki Srebrenice, ostanu dosljedni vjeri, istini, saburu i dobru.

Hutbi je prisustvovao i gradonačelnik Londona Sadiq Khan, sa kojim je nakon obavljenog džuma namaza o posjeti Mešihatu i vjernicima u Sandžaku razgovarao muftija Dudić.

U delegaciji sa muftijom Dudićem bili su i predsjednik Medžlisa IZ-e Novi Pazar Enes-ef. Ibrović, predsjednik Medžlisa IZ-e Tutin msc. Omer-ef. Đondić, te profesori u Medresi mr. Muhedin-ef. Latifović i mr. Asmir-ef. Crnovršanin.

Novi simbol vakufske tradicije i zajedništva dijaspore

U GUSINJU SVEČANO OTVORENA SAHAT-KULA

U Gusinju je, 24.07.2026. godine, svečano otvorena Sahat-kula, izgrađena zahvaljujući Bošnjacima porijeklom iz Plava i Gusinja koji žive i rade u New Yorku, čime je ovaj grad dobio novi simbol svoje tradicije, identiteta i neraskidive veze sa dijasporom.

Svečanost su organizirali Islamska zajednica u Crnoj Gori – Medžlis Islamske zajednice Gusinje i Islamska zajednica Plav–Gusinje u New Yorku, a uz Sahat-kulu otvorena je i hajr-česma podignuta za dušu rahmetli Adela Omeragića.

Program je počeo učenjem odlomaka iz Kur'ana, nakon čega je Bajram Neljković recitirao pjesmu posvećenu Sahat-kuli, dok su učenici Medrese „Mehmed Fatih“ izveli prigodan program ilahija i kasida.

U ime domaćina prisutne je poselamio glavni imam Medžlisa IZ-e Gusinje Rešad-ef. Dautović.

Prisutnima su se potom obratili predsjednik Opštine Gusinje Sanel Balić, predsjednik Islamske zajednice Plav–Gusinje u New Yorku h. Smail Srdanović, koordinator izgradnje h. Ragip Čekić, najveći donator projekta h. Ago Koljenović, predsjednica Udruženja „Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa“ Munira

Subašić, predsjednik Mešihata IZ-e u Srbiji, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić te reis Islamske zajednice u Crnoj Gori Rifat-ef. Fejzić.

Svečanosti su prisustvovali predsjednik Opštine Plav Nihad Canović, načelnik Opštine Novi Grad Sarajevo Semir Efendić, generalni konzul Crne Gore u Frankfurtu Amer Cikotić, predstavnici medžlisa, brojni imami, vakifi, donatori, predstavnici dijaspore i veliki broj građana.

Obraćajući se prisutnima, muftija Dudić istakao je da su sahat-kule kroz historiju predstavljale mnogo više od građevina koje mjere vrijeme.

„Sahat-kule u našim čaršijama podizali su vakifi – ljudi koji su razumjeli da je služenje zajednici jedan od najuzvišenijih načina da čovjek svome prolaznom životu podari trajnu vrijednost.“

Podsjećajući na sahat-kule u Pljevljima, Prijepolju, Podgorici, Sarajevu, Mostaru, Ba-

njoj Luci, Počitelju, Foči, Travniku i Gradačcu, muftija Dudić naglasio je da se njihovom nizu danas pridružilo i Gusinje.

„Vrijeme prolazi, ali dobro djelo učinjeno radi Boga i koristi ljudima ostaje. Današnji vakifi i dobrotvori, naročito naši ljudi iz dijaspore, nastavljaju putem velikih vakifa koji su gradili naše čaršije i ostavljali trajne hajrate budućim generacijama.“

Nakon muftije Dudića prisutnima se obratio reis Fejzić, koji je zbog kiše skratio svoje obraćanje.

On je zahvalio svim vakifima, donatorima i organizatorima koji su doprinijeli izgradnji Sahat-kule, ističući da ovakvi projekti svjedoče o snažnoj vezi dijaspore sa zavičajem i predstavljaju trajno dobro za buduće generacije.

Nakon obraćanja uslijedilo je svečano presijecanje vrpce, čime je Sahat-kula i zvanično otvorena, a zvanice su potom obiše njen unutrašnji prostor.

Novoizgrađena Sahat-kula, zajedno sa hajr-česmom, ostat će trajni simbol vakufske tradicije, zajedništva i ljubavi Bošnjaka iz dijaspore prema svom rodnom kraju.

HUMANOST KOJA STIŽE I DO NAJUDALJENIJIH DOMOVA PEŠTERI

Kada razmišljamo o sadaki i pomaganju siromašnima, najčešće razmišljamo o sebi: „Koliko sam dao? Koliko ću nagrade (sevapa) dobiti? Da li sam ispunio svoju dužnost?“ Ali, jeste li se ikada zapitali šta taj vaš gest znači čovjeku s druge strane? Šta za siromaha u islamu znači kada mu pružite pomoć?

CHR Hajrat je, u saradnji sa Humanitarnom organizacijom „Bošnjaci Frankfurta i dijaspora“, realizirao akciju podjele humanitarnih paketa porodicama na području Pešteri.

Podjela humanitarnih paketa predstavlja važan vid podrške porodicama koje se nalaze u teškoj materijalnoj situaciji. Ovakve akcije pomažu u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i donose osjećaj sigurnosti, nade i brige onima kojima je pomoć najpotrebnija. Istovremeno, one jačaju solidarnost, međusobno povjerenje i svijest o važnosti pomaganja u zajednici. Humanitarni paketi nisu samo materijalna pomoć, već i poruka da nijedna porodica nije zaboravljena i da zajednica stoji uz svoje najugroženije članove.

Većina porodica koje su obuhvaćene ovom akcijom živi u selima i zaseocima u blizini Duge Poljane, a predstavnici CHR Hajrat obišli su i domaćinstva smještena u udaljenim i zabačenim krajevima Pešterske visoravni, do kojih pomoć često najteže stiže. Upravo susreti s tim porodicama podsjećaju na značaj svake pružene ruke podrške i svake riječi ohrabrenja.

Podjeli humanitarnih paketa prisustvovali su zamjenik direktora CHR Hajrat Zuhdija-ef. Zukorlić, sekretar CHR Hajrat Senad Bećirović i imam džamije u Dugoj Poljani Šerif-ef. Šaćić.

CHR Hajrat upućuje iskrenu zahvalnost Humanitarnoj organizaciji „Bošnjaci Frankfurta i dijaspora“, kao i svim ljudima dobrog srca koji svojim donacijama omogućavaju da pomoć stigne i do najudaljenijih peštarskih domova.

HAJRAT ORGANIZIRAO PODJELU ODJEĆE I OBUĆE U SJENICI

Ispred Vakufske kuhinje u Sjenici, CHR Hajrat organizirao je podjelu garderobe i ljetne obuće za muhtačne porodice i korisnike Vakufske kuhinje.

Akcija je realizirana s ciljem pružanja pomoći socijalno ugroženim građanima, kako bi lakše dočekali ljetni period. Korisnicima su podijeljeni odjevni predmeti i obuća prikupljeni kroz humanitarne donacije, a veliki broj porodica iskoristio je priliku da preuzme potrebne stvari za sebe i svoje članove porodice.

Iz Hajrata ističu da će i u narednom periodu nastaviti sa sličnim aktivnostima, pružajući podršku onima kojima je pomoć najpotrebnija, te pozivaju sve ljude dobre volje da se uključe u humanitarne akcije i doprinesu zajedničkom dobru.

Više od novca: Vraćanje dostojanstva

Za čovjeka u potrebi vaš novac ili paket hrane jeste olakšanje za stomak, ali je vaša pažnja olakšanje za dušu. Islam nas uči da siromaštvo nije sramota, ali živimo u svijetu gdje se siromašan čovjek često osjeća nevidljivim i odbačenim.

Kada mu pomognete s osmijehom, bez prigovaranja i bez gledanja s visine, vi mu ne dajete samo milostinju, već mu vraćate ljudsko dostojanstvo. Pokazujete mu da je važan, da nije sam i da ga braća i sestre u vjeri nisu zaboravili.

Snaga Allahove milosti na djelu

Za vjernika koji prolazi kroz iskušenje neimaštine, pomoć koju dobije od vas nije samo ljudski gest. Za njega je to direktan dokaz da Allah sluša njegove dove.

Zamislite čovjeka koji noću zatraži od Allaha olakšanje, a sutradan vi pokucate na njegova vrata. Vi u tom trenutku postajete instrument Allahove milosti na Zemlji. Njegovo srce puni se nadom i učvršćuje u vjeri, jer vidi da ga Gospodar nije prepustio samom sebi.

Čuvanje od grijeha i očaja

Pritisak neimaštine može čovjeka dovesti do očaja, a očaj ponekad vodi ka grijehu – bilo da je to gubljenje nade u Allahovu milost ili posezanje za haramom kako bi prehranio porodicu. Kada pomognete siromahu, vi mu pomažete da sačuva svoju vjeru i poštenje. Pomažete mu da ostale uspravne glave.

Zato, nemojte nikada potcjenjivati ono što dajete. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas uči da je sadaka dokaz vjere. Svaki put kada pružite ruku siromahu, ne dajete vi njemu – Allah je dao da On pomogne vama da očistite svoja srca i zaradite Džennet.

U savremenom društvu opterećenom materijalizmom, siromaštvo se često posmatra isključivo kroz prizmu ekonomskih parametara. Međutim, u islamskom konceptu života, odnos prema siromašnima prevazilazi puku ekonomiju – to je duboko duhovan, moralni i društveni čin. Dok davalac sadake u fokusu često ima čišćenje svog imetka i sticanje Božijeg zadovoljstva, važno je zapitati se: „Kakav trag naš čin ostavlja u duši onoga koji prima pomoć?“

„Oni koji udjeljuju imanja svoja na Allahovom putu liče na zrno iz kojeg izraste sedam klasova, a u svakom klasu po stotinu zrna.“ (El-Bekare, 261)

1. Obnova ljudskog dostojanstva

Jedna od najvećih opasnosti siromaštva jeste osjećaj bezvrijednosti i izolacije. Kur'anski koncept pomaganja strogo zabranjuje prigovaranje i vrijeđanje. Islam zahtijeva da se pomoć uruci tako da se sačuva obraz i čast onoga koji prima. Kada se siromahu pomogne na dostojanstven način, poruka koju prima glasi: „Ti si moj brat u vjeri, vrijedan si i jednak pred Gospodarom.“ Pomoć mu vraća samopoštovanje i osjećaj pripadnosti zajednici.

2. Živi dokaz uslišane dove

Za vjernika koji se bori s neimaštinom, dova je često jedino utočište. Kada pomoć stigne u pravom trenutku, siromah u njoj ne vidi samo plemenitost donatora, već odgovor svoga Gospodara. Na taj način, naš gest postaje uzrok jačanja njegove vjere i potvrda da Allah, dželle šanuhu, ne zaboravlja Svoje robove.

3. Zid između čovjeka i očaja

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, često je tražio utočište kod Allaha od siromaštva, jer ono u ekstremnim okolnostima može dovesti do očaja i skretanja s pravog puta. Pružanjem materijalne i moralne podrške, društvo štiti pojedinca od mentalnog sloma, porodičnih raspada i posezanja za nedozvoljenim (haram) sredstvima. Pomoć siromahu pruža osjećaj sigurnosti i nadu u bolje sutra.

4. Osjećaj da nije sam u iskušenju

Islam gradi društvo zasnovano na principu solidarnosti, gdje je ummet poput jednog tijela. Kada siromah osjeti da se zajednica brine o njegovoj djeci, njegovom ogrjevu ili liječenju, on prestaje biti usamljeni borac na marginama društva. Njegovo srce oslobađa se gorčine i zavisti prema onima koji imaju više, a puni se ljubavlju prema zajednici koja ga štiti.

Pomaganje siromahu u islamu nije čin superiornosti, niti jednostrana milostinja. To je susret dva srca u kojem davalac dobija čišćenje duše i brisanje grijeha, a primalac prijeko potrebnu podršku i vraćeno dostojanstvo. Razumijevanje ove dinamike uči nas da sa zahvalnošću i poštovanjem pristupamo onima koji nam daju priliku da kroz njih dobijemo Allahovu milost.

INTERVJU

DR. REŠAD-EF. PLOJOVIĆ
Zamjenik predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Srbiji

Uvaženi doktore, esselamu alejkum i dobro došli.

Alejkumu selam i bolje vas našao.

Uvaženi doktore, pažnju svih vjernika na ovim prostorima privukao je Proglas o principima vraćanja jedinstva Islamske zajednice. Nakon gotovo dvije decenije podjela, da li smo zaista na pragu historijskog pomirenja ili je prerano govoriti o toj prekretnici?

Bismillahir-rahmanir-rahim.

Prije svega, koristim priliku da Vam se zahvalim na pozivu da na ovaj način javno progovorimo o onome o čemu se javno i govori posljednjih dana, zapravo i nekoliko mjeseci, a to je ponovno iniciranje pitanja vraćanja jedinstva Islamske zajednice. Jedinstva koje je, kako svi znamo, ili možda su neki zaboravili, narušeno 2007. godine, u mjesecu Ramazanu, početkom mjeseca oktobra, kada je grupa naših sandžackih imama, podržana s različitih strana, različitim faktorima, pokušala na nelegalan način da se domogne rukovodećih funkcija u Islamskoj zajednici, zapravo da preuzme Islamsku zajednicu u svoje ruke i vodi na onaj način kako to nekome, negdje, možda i ovdje odgovara.

Dakle, od tada, od te 2007. godine, od kraja mjeseca Ramazana, odnosno početka mjeseca oktobra, počinju različiti problemi koji su se manifestirali na različite načine, u različitim domenima djelovanja Islamske zajednice, a čiji je bilans skoro punih dvadeset godina, tokom kojih mi muslimani koji živimo u ovoj državi, na prostoru Sandžaka, trpimo negativne posljedice.

Naravno da je dvadeset godina predug period. Dvadeset godina je dovoljno da se osoba rodi, stasa, odraste i postane punoljetna osoba.

Tokom tih dvadeset godina vrata Islamske zajednice nikada se nisu zatvarala. Uvijek smo ponavljali da su vrata otvorena i da ćemo rado u redove odakle su izašli primiti one koji su napustili Islamsku zajednicu iz ovog ili onog razloga.

I ovaj proglas nije ništa novo u odnosu na ono što je bilo u prethodnim godinama, odnosno skoro dvije decenije, već je on kontinuitet onoga što Islamska zajednica sa svojim rukovodstvom radi, poziva na povratak, što su naše nade, naše želje, naše dove koje, nadam se, da će Uzvišeni Gospodar ukabuliti.

Hoće li to biti ova inicijativa ili ovaj naš aktuel-

ni trenutak, ili će to biti neko drugo vrijeme, mi to ne znamo, ali prosto smo uvjereni da će Uzvišeni Gospodar ovu našu iskrenu želju, odnosno dovu, ne samo nas, već većine muslimana sa ovih prostora, a i šire, ukabuliti.

Ja ću se kratko osvrnuti i kazati da je ova inicijativa treća u nizu inicijativa za vraćanje jedinstva Islamske zajednice koje su pokretane sa različitih nivoa.

Bio sam sudionik prve inicijative koja se desila na nivou Ministarstva vanjskih poslova Republike Turske i Dijaneta i sa druge strane Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije iz 2008. godine. Naravno, inicijativu je na neki način koordinirala Islamska zajednica, na čelu sa reisu-l-ulemom dr. Mustafom-ef. Cerićem.

Bio sam sudionik razgovora koji su se vodili u sjedištu Dijaneta u Ankari, kao i razgovora sa ministrom vanjskih poslova Republike Turske u tom periodu, kada smo dogovorili sve ono što je bilo važno kako bi se nastavilo normalno funkcioniranje Zajednice, zapravo riješio problem koji je nastao, izazvan 2007. godine u mjesecu oktobru.

Međutim, nakon što smo se vratili nakon te posjete Dijanetu i nadležnim najvišim instancama vlasti u Republici Turskoj, došla je sasvim nova formulacija, odnosno novi papir, sa novim sadržajem, koji nije bio ono što smo ranije dogovarali i svakako da je ta inicijativa propala.

Nakon toga imali smo drugi pokušaj, takozvanu Inicijativu za pomirenje, koja se dešavala tokom 2012. a kulminirala 2013. godine, gdje su određeni faktori našim službenicima unutar Islamske zajednice govorili o mogućnosti pomirenja na način da se to uradi mimo odluka, ovlasti i saglasnosti vrhovnih organa Islamske zajednice i predsjednika Mešihata na prostoru Sandžaka i Srbije, muftije sandžackog, rahmetli Muamer-ef. Zukorlića.

Inicijativa je, nažalost, završena na način da je dodatno podijelila i produbila jaz ranijih podjela, odnosno puča koji se desio 2007. godine, gdje je, umjesto da se učvrsti ova zajednica, dodatno oslabljena na način da je nekoliko desetina naših imama i vjeroučitelja, koji su krenuli putem tog poziva i te inicijative, izašlo iz ove zajednice i skoro svi se priključili paralelnoj organizaciji, na koji način je dotična ojačana u borbi protiv Islamske zajednice.

Svakako da je to period kada smo imali velikih

iskkušenja kada je u pitanju funkcioniranje Zajednice i, hvala Allahu dželle šanuhu, nedugo nakon toga Islamska zajednica je stabilizirana i nastavila je svoj kontinuitet razvoja i jačanja njenih odgojno-obrazovnih ustanova, vjersko-prosvjetne aktivnosti i ukupne aktivnosti i angažmana Islamske zajednice.

Ova trenutna inicijativa dolazi kao treća u nizu i molimo Allaha da ona bude beričetna i uspješna.

Ona nije došla iz kruga državnih institucija, domaćih ili stranih. Nije došla ni iz nekakvih interesnih krugova, već od strane pojedinih naših uglednih poduzetnika i uglednih ljudi sa ovog prostora, koji su smatrali da trebaju uložiti napor i svoj ugled kako bi pokušali one koji su izašli iz Islamske zajednice u periodu od 2007. do 2013. vratiti u okrilje jedinstvene Islamske zajednice.

Jedno vrijeme se malo pričalo u javnosti o toj inicijativi prije nego što je ona zvanično predložena. Mi smo, kao Islamska zajednica i rukovodstvo, zamjerali što se pokrenula priča u javnosti prije nego što se upoznaju nadležni organi, odnosno autoriteti koji vode Islamsku zajednicu, jer upravo dobronamjernost treba biti na taj način potvrđena kako ne bi bilo negativnih posljedica.

Svakako da je, nakon naše prve reakcije, došlo do susreta gdje nam je ta inicijativa predložena i, naravno, šta bismo drugo uradili nego podržali taj napor i dali prostora da se po tom pitanju nešto uradi, jer je garantirano da je njihov ugled toliki da mogu uticati na ljude koji djeluju izvan sistema da se vrate u okrilje Islamske zajednice, uz uslov našeg garantiranja poštovanja njihovog dostojanstva.

Slijedom toga, imali smo niz razgovora sa predstavnicima muslimhuna. Imali smo i susret sa predstavnicima ili čelnicima paralelne organizacije gdje smo željeli na taj način praktično pokazati da smo spremni te ljude prihvatiti u sistem Islamske zajednice iz kojeg su izašli i da taj naš susret i spremnost na susret bude jedna vrsta ohrabrenja, da oni ohrabre svoje pristalice kako bi se vratili u okrilje jedinstvene Islamske zajednice.

Nakon toga bilo je određenih konkretnih razmišljanja, koraka i pitanja kako bi se to moglo uraditi, komentiranja u javnosti šta se to dešava, do onih da je sve završeno, da je samo ostalo da se podijele funkcije, da je tu zapelo, gdje se u jednom trenutku sva priča usmjerila prema Mešihu Islamske zajednice u Srbiji i rukovodstvu

Mešihata, u smislu da svi hoće, sve je dogovoreno, samo tamo ima neko ko to ometa, ko to ne prihvata, ko je kočnica.

I mi smo iz odgovornosti prema našim službenicima, imamima, našoj ulemi, uposlenicima naših odgojno-obrazovnih i humanitarnih ustanova, odgovornosti prema našim džematlijama i aktivistima koji su podržavali Islamsku zajednicu u najtežim trenucima, a koji nisu bili upoznati šta se to dešava, većina njih, a uplašeni da se nešto negativno ne desi, procijenili da je najbolje da se prema svima njima izađe sa jasnijim stavom koji je predložen javnosti u formi Proglasa o principima vraćanja jedinstva Islamske zajednice.

Ti principi su ujedno i poruka rukovodstvu i službenicima paralelne organizacije, kako bi vidjeli u kom pravcu mogu djelovati, odnosno šta trebaju učiniti.

Dakle, mi smo na taj način uradili ono što je do nas. Istina, o toj temi i ovom pitanju govorili su oni koji su trebali govoriti i oni koji nisu trebali govoriti.

To je tema koja zaokuplja pažnju i ja razumijem da postoje ljudi, veliki broj ljudi, koji žele biti in, u smislu da komentiraju važne teme kako bi i oni na taj način bili važni, odnosno aktuelni.

Svaka pozitivna reakcija koja je usmjerena u pravcu podrške ovoj aktivnosti, bez soljenja pameti slatkim riječima našim džematlijama, odnosno službenicima, dobro je došla.

Sve suprotno tome je obična demagogija, populizam koji ima za cilj da nekoga uzdigne, a nekoga drugog targetira, kako neko nešto hoće, a neko drugi neće; kako je neko nečega svjestan, a neko drugi nije.

Ono što mogu kazati jeste da mi koji vodimo ovu zajednicu u ovih dvadeset teških godina, ali isto tako koji smo bili sastavni dio nje i u periodu prije ovih godina, najbolje znamo kakva zajednica je potrebna ovom narodu, kako treba da izgleda Islamska zajednica u periodu koji će doći i dolazi nakon nas. Zajednica koja će moći odgovoriti svim potrebama vjernika, ali i štiti one interese koje Islamska zajednica treba da štiti u bilo kojem segmentu njenog djelovanja.

U suštini, puno je rečeno sa različitih strana. Mi se doista nismo po ovom pitanju oglašavali. Kazali smo šta je temelj u okviru kojeg se može djelovati i, umjesto priče koja se ovih dana propisuje sa različitih strana, potrebne su konkretne aktivnosti.

Uvaženi doktore, u javnosti se mnogo govori o simbolici, a manje o suštini. Šta ovaj proglas

konkretno mijenja u institucionalnom, pravnom i vjerskom smislu i šta bi vjernik trebao osjetiti ako ovaj proces uspije?

Prije svega, mi smo u ovom proglasu bukvalno nacrtali kako taj proces treba da izgleda. I ovaj proglas nije dovoljno samo pročitati, već je o svemu napisanom potrebno i razmisliti, jer svaka tačka ima duboku poruku i značenje.

Vjerujem da oni kojima je namijenjen jesu u stanju razmišljati i čitati ono što u njemu piše i šta on sadrži.

Nažalost, reakcija je bila onako površna, gdje se impulsivno reagiralo na njegovu formu, a ne na suštinu.

Šta ovaj proglas u suštini znači?

Mi smo po prvi put izašli sa jasnim okvirom kako se stvari mogu i trebaju postaviti, gdje smo obuhvatili bukvalno sve sporne segmente koji mogu biti prepreka u pravcu procesa vraćanja jedinstva.

U javnosti se svjesno ili nesvjesno upotrebljavaju različite formulacije koje su vrlo precizne, a koje su adekvatne ili neadekvatne. Upotrebljava se „objedinjavanje Islamskih zajednica“ i „pomirenje“. Međutim, ispravan termin i definicija onoga što se treba da se desi jeste **vraćanje jedinstva Islamske zajednice**.

Zašto?

Ne postoji svađa da bismo se sada mirili. Ne postoje dva ili više legitimnih sistema, pa da ih sada objedinjavamo. Ako priznajete legitimitet nečega, onda govorite o objedinjavanju. Ako govorite o objedinjavanju u smislu ove teme, vi činite nepravdu i zločin.

Zbog čega?

Jer tradicionalno na ovim prostorima nikada nisu postojala dva paralelna sistema. Nikada.

Mi smo pripadali jednoj jedinstvenoj Islamskoj zajednici do 1993. godine, kada je kao kontinuitet te zajednice nastao Mešihat Islamske zajednice Sandžaka, a iz njega kasnije Mešihat Islamske zajednice u Srbiji.

Dakle, ako govorimo o šerijatskom legitimitetu, historijskom kontinuitetu, to je ova zajednica iz koje je putem puča nastala paralelna organizacija, takozvani Rijaset Islamske zajednice Srbije, 2007. godine, u mjesecu oktobru, odnosno krajem mjeseca Ramazana.

Protoklih dvadeset godina nisu uticale da dobijemo amneziju, da ne znamo šta se dešavalo, pa da legaliziramo nelegalno.

Međutim, bez obzira na to, u našem proglasu nismo napisali nijedno slovo kojim bismo nekoga povrijedili. Ali smo radi očuvanja istine i odgovor-

nosti prema budućim generacijama morali spomenuti šta se desilo, bez pogrdnih riječi i teških kvalifikacija.

Rekli smo da želimo ići dalje. Ne želimo ostati robovi ili taoci tog perioda.

Nećemo se vraćati i govoriti o detaljima koliko je ko kriv.

Bilo je priče da aktuelno rukovodstvo paralelne zajednice nije nosilo glavni teret puča 2007. godine. Da, naravno da nije. Ali je činjenica da oni danas nose to što je nastalo 2007. godine.

Dakle, oni koji su prihvatili priču 2012. i 2013. da će svojim napuštanjem Zajednice u kojoj su djelovali, to jest ove zajednice, doprinijeti vraćanju jedinstva, moraju shvatiti i prihvatiti da su obmanuti.

Umjesto da ostvare cilj zbog kojeg su tada izašli sa takozvanom Inicijativom za pomirenje, oni su završili u redovima onih koji su organizirali puč 2007. godine.

O njihovoj odgovornosti ne želim govoriti. Ali kroz ovaj proglas mi smo njima ukazali na put i način kako da skinu teret sa svojih pleća.

Ne možemo kazati da oni nisu odgovorni. To nije istina. Čak i ako to neko kaže, to ne stoji. Oni jesu odgovorni.

Ali bez obzira na svoju odgovornost, mi kao zajednica, legalna, legitimna, utemeljena na Šerijatu i historijskom kontinuitetu, spremni smo otvoriti vrata da se vrate u okvire Zajednice iz koje su izašli.

Jer nam je potrebno jedinstvo. Zato što u tom paralelnom djelovanju nema ničega korisnog.

Eto, na desetine je primjera loših posljedica tog paralelnog djelovanja.

Ove godine nismo imali hadž, odnosno otišlo je četrdeset do pedeset ljudi. Zašto? Pa zato što je razvaljen hadž prije dvije godine, kada smo umjesto pedeset imali skoro šest stotina hadžija sa prostora Srbije i Sandžaka.

Aktivnost na rušenju onoga što smo mukotrpnim radom uspjeli uraditi prije dvije godine nismo vodili mi. Vodili su je ovi koje danas pozivamo da se vrate.

Pozivamo ih iskreno. Ne samo da se time završi njihovo destruktivno djelovanje, već naprotiv, želimo da se ta energija koja se ulaže u destrukciju preusmjeri u ono što će trajno koristiti ovome narodu.

Jer ova zajednica nije samo naša. Ona pripada svim muslimanima. Ali je povjerena nama na čuvanje i mi se ne možemo kockati sa tom odgovornošću koja nam je povjerena, jer ćemo biti odgovorni za taj emanet na ovom i budućem svijetu.

Dakle, u ovom proglasu jasno smo kazali šta je to Islamska zajednica i šta su okviri njenog djelovanja, gdje smo potvrdili da je ona potpuno slobodna i autonomna organizacija koja vrši svoju vjersku aktivnost, štiti interese i prava vjernika na našem prostoru i tumači vjeru.

A onda smo istakli da u svom djelovanju mora očuvati veze sa Rijasetom Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i reisu-l-ulemom kao vrhovnim poglavarom.

Također smo naglasili da ova zajednica treba i hoće, kao što je započela, uspostaviti što je moguće bolje bratske odnose sa Dijanetom Republike Turske zbog svih historijskih činjenica koje se tiču doprinosa širenju i očuvanju vjere.

Isto tako smo kazali da ova zajednica može uspostavljati posebne odnose i sa islamskim zajednicama u okruženju i sa svim muslimanskim državama u svijetu.

Mi ne želimo biti ničiji servis. Bez obzira o kome se radilo, bila to Turska, Saudijska Arabija, Egipat i tako dalje.

Mi želimo biti slobodna i autonomna zajednica, koja će u cilju općeg dobra sarađivati sa svima.

A onda smo se okrenuli modelu kako se može izvršiti vraćanje jedinstva Islamske zajednice. Povratkom i integracijom onih koji su izašli iz sistema Islamske zajednice, kako pojedinaca, čelnika, isto tako i ustanova koje su osnovane nakon

2007. godine.

Rekli smo da ljudi koji su na određenim rukovodećim pozicijama povratkom ostvaruju mogućnost da postanu dio organa rukovođenja ove zajednice. Ne mogu biti prvi, dakle ne može neko biti predsjednik Mešihata, zato što je to i suštinski i formalno važna pozicija gdje ta funkcija garantira da ova zajednica ide u pravom smjeru.

Ali mogu biti imenovani na funkcije pomoćnika, savjetnika, zamjenika direktora odgojno-obrazovnih i humanitarnih ustanova itd. Na taj način prosto smo ljudima kazali: Bujrum.

Naše opredjeljenje niti želja nije da bilo koga targetiramo ili, kako neko reče, da nekome stavljamo pečat na čelo. Pečat je već stavljen kada se izašlo iz okvira Zajednice. Mi pokušavamo da taj pečat skinemo na način da se ti ljudi vrate u legalni sistem iz kojeg su izašli.

Rekli smo da će se sve odgojno-obrazovne ustanove koje su nastale: od medrese, škole Kur'ana, mektebskih ustanova i slično, integrirati u odgojno-obrazovne ustanove Islamske zajednice.

Zašto? Da bismo unaprijedili ili sačuvali kvalitet u tim našim ustanovama.

Pokušati da svako radno mjesto sačuvamo, gdje nam je potrebna podrška naših poduzetnika, gdje smo tražili da nam u tom prijelaznom periodu i novonastalim okolnostima pomognu finansijski, kako se Zajednica ne bi finansijski destabilizirala.

Taj problem smo živjeli od 2007. do 2013. godine i tek nakon toga izašli iz njega. I hvala Bogu da sada sve naše ustanove, svi naši medžlisi funkcioniraju na najbolji mogući način, bez ove vrste izazova, odnosno problema.

Da, kazali smo i da se čelnici paralelne organizacije ne mogu kandidirati za jednu funkciju, a to je predsjednik Mešihata. Nismo rekli da se ne mogu kandidirati za druge funkcije. Nismo rekli ni da se ne mogu trajno kandidirati. Nismo rekli da se ne mogu kandidirati dvadeset godina, koliko se djeluje paralelno. Kazali smo da se ne mogu kandidirati dva izbora ciklusa za predsjednika Mešihata. To je deset godina, simbolično.

Dakle, kada bismo primijenili pravila Šerijata ili bilo kojeg zakona, sigurno bi taj sud ili period bio mnogo strožiji. Međutim, i kroz ovo smo željeli poslati poruku da želimo istinski ostvariti jedinstvo.

I naravno, postojala je bojazan da jedan dio naših službenika ili džematlija negoduje zbog svega ovoga. Jedan broj naših ljudi je i reagirao zabrinuto, razumljivo, jer su se pobojali i nisu znali detalje.

Naravno da smo obavili razgovore sa našim odgovornim ljudima u Zajednici, sa glavnim imama, predsjednicima medžlisa, zapravo sa terenom koji sve to treba primijeniti i postignut je konsenzus o ovim tačkama sa kojima smo izašli.

Islamska zajednica ima preko dvije stotine imama, u odgojno-obrazovnim ustanovama Islamske zajednice radi preko pet stotina službenika, desetine hiljada džematlija kroz naše džemate, koji su branili Zajednicu na ovaj ili onaj način u Novom Pazaru, Tutinu, Sjenici, Prijepolju, Priboju, Novom Sadu, Subotici u tim teškim godinama.

Drago nam je da je ovaj proglas naišao na potpuno razumijevanje naših službenika, ali isto tako i naših džematlija, jer nama je najvažnije da sačuvamo povjerenje koje ljudi imaju u ovu našu zajednicu, odnosno njeno rukovodstvo.

Naravno da postoje oni koji manifestiraju suprotno od toga, ali mi se ne bavimo tim pojedincima, isfrustriranim, instruiranim, motiviranim nekim ličnim ili ne znam kojim interesima.

Nama su fokus naši službenici i džematlije, okosnica koja čini ovu našu zajednicu, jer kada su oni svjesni i ujedinjeni ova zajednica se ne može pokoriti.

Bez obzira koja vrsta faktora i kakva vrsta inicijative stajala sa druge strane, da li ona lice-mjerna, kakva je bila 2012. i 2013. godine, ili ona

brutalna koja je bila 2007. godine.

Naša je iskrena želja da naše riječi, odnosno ovi principi, budu prije svega shvaćeni ispravno od grupe naših poduzetnika i uglednih ljudi koji su pokrenuli ovu inicijativu, a isto tako i od većine ljudi koji stoje iza onih koji predvode takozvanu paralelnu zajednicu.

Jer smo na kraju kazali: Ako pojedinci budu prepreka da se ostvari institucionalni povratak u okvire jedinstvene Zajednice, zašto bi bilo koji pojedinac bio žrtva nečije lične sujete ili bolesne ambicije pojedinaca?

Rekli smo: Ko god vidi u ovome šansu, mi mu garantiramo sa druge strane dostojanstvo i poštovanje - bujrum u Zajednici.

Ovih dana završavamo listu vjeroučitelja, koju ćemo poslati nadležnim organima. I ovim putem pozivam sve one koji su izašli iz sistema, kojima je tamo neko pisao rješenja, da se jave na vrijeme nadležnoj službi Mešihata, da porazgovaramo kako bi bili delegirani na listu za narednu školsku godinu i ostali na svojim mjestima.

Naravno da će to podrazumijevati izlazak iz sistema u kojem se trenutno nalaze.

Spomenuli smo njihovu platformu koju su oni prije neko veće iznijeli. Sta nam možete reći o tom dokumentu kojeg oni zagovaraju?

Iskreno, kada smo govorili šta će biti posljedice ili mogući koraci nakon saopćavanja, odnosno obznajivanja našeg proglasa, kazali smo da će, ukoliko bude razuma, pokušati razumjeti ono što je u našem proglasu napisano i krenuti u željenom pravcu.

Međutim, ukoliko bude želje za pozicijama, onda će to biti neka impulsivna reakcija, koja se, nažalost, i desila. I ta reakcija nam je ukazala na ono čega smo se cijelo vrijeme pribojavali.

Govori se o nekakvoj „novoj zajednici“ koja će nastati od jedne i druge, o ustavnom uređenju, promjenama, novim rješenjima, razrješenjima sa funkcija, novoj organizacionoj strukturi Zajednice i tako dalje.

Prosto, bavljenje nečim što u ovom trenutku ne može biti tema.

Sve to može biti tema onog trenutka kada postanete dio ove zajednice. U trenutku kada niste dio nje, vi možete govoriti samo o načinu da se vratite u njene okvire.

Iskreno, nisam se bavio detaljnom analizom svega onoga što je napisano. Na prvo čitanje jasno se može zaključiti da postoji površno čitanje našeg proglasa i pokušaj da se na svaku našu tačku odgovori novom tačkom.

U suštini, poslata je poruka da oni prihvataju da mi budemo oni, odnosno da preuzmemo taj njihov sistem za neko vrijeme, a da se onda izjednačimo i dogovaramo kako ćemo djelovati dalje. Ne može tako. Ovu zajednicu, koja je postojala stoljećima, koja punih trideset tri godine ima svoj

kontinuitet od 1993. godine, kada je organizirana na prostoru Sandžaka, a potom objedinjena na teritoriji Srbije, koja ima važeći Ustav, normative akte, organizacionu strukturu i tako dalje, pokušavati tako razidati, pa onda ponovo praviti onako kako nekome odgovara – to se neće prihvatiti niti dozvoliti.

Ne postoji mogućnost da u ovom trenutku, ili bilo kojem drugom, govorimo o osnovama na kojima je utemeljena ova zajednica, o njenom organizacionom okviru i važnim stvarima koje se tiču njene dugoročne stabilnosti i očuvanja.

Očuvanjem onoga što smo mukotrpno stekli i normativnih akata koje smo donijeli i usaglasili s vrhovnim aktom Islamske zajednice postoji garancija da se nalazimo na pravom putu, odnosno da ne ulazimo u period neizvjesnosti koji će biti ispunjen novim iskušenjima.

Ja sam neko ko je svjedočio radu ove zajednice prije agresije i puča 2007. godine. Počeo sam angažman 1998. godine i vrlo brzo postao član Mešihata i rukovodilac nadležnih važnih službi, te neko ko se na terenu suočavao sa raznim iskušenjima koji su svjesno inicirani od strane onih koji su pokrenuli puč 2007. godine.

Ne pada mi na pamet da ponovo, ili nama koji znamo to vrijeme, dozvolimo da ova zajednica, nakon svih trauma koje joj je nanio Adem Zilkic, nezadovoljni glavni imam jednog medžlisa, dobi je novog Zilkica, koji će se zvati nekako drugačije i koji će isto činiti danas, te nakon deset ili petnaest godina dovesti Zajednicu u situaciju da se ponovo suoči sa onim što se desilo 2007.

Mi ne prihvatamo relativizaciju onoga što se desilo. Nikada nećemo prihvatiti izjednačavanje onoga ko je nosilac podjela, smutnje i fitne sa onim sa druge strane koji je žrtva i aktivno se borio za očuvanje obraza vjere i Zajednice.

Ako bismo to uradili, onda bismo u potpunosti krenuli pogrešnim smjerom.

Potpuno trezveno i razborito analiziramo svaki potez, svjesni stanja koje imamo i onoga što želimo ostvariti, ali na zdravim osnovama.

Na taj način i u tom smjeru okrenuti, vjerujem da ćemo, ako Bog da, imati rezultate – sada, za pet godina ili bilo kada. Nije bitno, jer za uspješnost jednog procesa nije dovoljno da mi hoćemo ili se trudimo. Moramo htjeti i truditi se maksimalno, ali za uspješnost svakog procesa potrebno je da Allah, dželle šanuhu, podari Svoju milost, zašta ja i svi mi ovom i svakom drugom prilikom učimo dovu.

Uvaženi doktore, posljednjih dana svjedočimo pravoj bujici komentara na društvenim mrežama, gdje razni ljudi komentiraju sva ova dešavanja, razni portali i tako dalje. Sta im poručujete?

Ne znam da li bih išta poručivao. Prosto, neka svako radi svoj posao. Oni koji trebaju raditi odgovorne stvari neka se odgovorno postave u vr-

šenju svoje službe. Oni koji neodgovorno rade svoj posao neka nastave da rade ono što rade, ali moraju biti svjesni da će odgovarati jednog dana i za ono što su kazali javno i za ono što su napisali tajno. Dakle, bez obzira da li se neko potpisao imenom i prezimenom ili se sakrio iza tuđeg imena i prezimena, kako god, to se može sakriti od nas ljudi, ali se ne može sakriti od Uzvišenog Gospodara.

Tamo je previše ličnog pristupa, ličnih animoziteta, sujeta koje su više zasnovane na predrasudama, rekla-kazala (*subjektivnim*). Ljudi u tim svojim komentarima pokazuju šta nose u svojim srcima. Isto tako, ukazuju i na lično stanje, zadovoljstvo ili nezadovoljstvo rukovodstvom Islamske zajednice ili generalno usmjerenjem Islamske zajednice.

Neki krugovi su imali očekivanja da ova zajednica postane njihov plijen ili odskočna daska u njihovom djelovanju. Ne govorim samo o lokalnom nivou, već i o širem prostoru. Pa kada nisu uspjeli da postignu to što su očekivali, onda su, povrijeđeni i sujetni, počeli da bacaju kamenje na muftiju Dudića, Rešada Plojovića, ili bilo koga ko odlučno i stameno nastoji da ovu zajednicu zaštiti od uticaja takve vrste.

Iznenade nas neki komentari, iako rijetki, koji dolaze od ljudi koji su bili sudionici i svjedoci događaja 2007. i 2012. godine, koji su u tom periodu podržavali Zajednicu i razumjeli šta se događa. Tada nisu postojale dvije istine, dvije zajednice, a ni dva koncepta. Jasno je tada rečeno šta je šta. Od strane njih je i kazano ko je ko, za kim je ispravan namaz, a za kim nije. Ali, nažalost, vrijeme i godine učine da pojedini ljudi svjesno ili nesvjesno zaborave.

Ipak, mi ćemo svima njima halaliti. Nećemo se njima ni baviti. Okrenuti smo prema Gospodaru Milostivom i od Njega tražimo pomoć i milost da ovaj proces uspije. Jer, u ovom procesu ne dobija samo Mešihat Islamske zajednice u Srbiji ili rukovodstvo Mešihata, već u ovom procesu najviše dobijaju oni koji su napustili Zajednicu i koji su deset, petnaest ili dvadeset godina potrošili u vaninstitucionalnom djelovanju, u destrukciji.

Došao je dan kada smo širom otvorili vrata povratka. Možete biti pomoćnici, savjetnici, zamjenici ili šefovi službi. Nekada u budućnosti možda će neko biti i predsjednik Mešihata, ali sada ne.

Kroz njihov trenutni postupak mjeri se njihova iskrenost, koliko oni zaista žele da doprinesu lično, „svojom žrtvom“ jedinstvu. Rečeno nam je da oni neće ništa, da će se, ako treba, pojedini od njih u potpunosti povući. Mi smo kazali: Nećemo tako. Nećemo da iko ostane bez ica. Ali nećemo dozvoliti da bilo ko dobije ono što mu ne pripada.

Ono što je najvažnije, njima se otvara mogućnost da dobiju najviše – da skinu sa svojih pleća teret odgovornosti. Možemo mi danas, posebno oni, pričati, držati hutbe, objavljivati statute o jedinstvu, ali Allah zna šta je u našim srcima.

Poručujem našoj braći koja su u paralelnoj zajednici, prije svega strukturama koje su oko njih, da ne dozvole da, kao što su bili obmanuti 2007. i 2012. godine, budu žrtva i danas, 2026. godine.

Tada su lične sujete Zilkića i nekih drugih bile razlog da su desetine službenika koji su radili i mogli nastaviti da rade svoj posao, koji nisu razmišljali o velikim pozicijama, završili slijedeći ih tamo negdje vani – aut.

Evo, pružila se šansa da dođete.

Ja se usuđujem kazati da u ovom trenutku ne postoji više od dva čovjeka, a siguran sam samo za jednog, koji mogu biti prepreka vraćanju jedinstva Islamske zajednice.

Tom jednom sam 2007. godine kazao, u jednom našem razgovoru, kojem je svjedočio aktuelni predsjednik Mešihata, muftija dr. Mevlud-ef. Dudić, kada je govorio o tome da rahmetli muftija Muamer-ef. Zukorlić nije više legitiman i da ne može nastaviti voditi Zajednicu.

Pitao sam ga: „Dobro, ko je po tebi osoba koja to može biti?“

On je kazao: „Ti možeš biti.“

Kazao sam: „Hvala ti na lijepom mišljenju o meni. Ali dok je Muftija živ, sa svim svojim kvalitetima, ja ne mogu biti neko ko zauzima njegovo mjesto. Mogu biti protukandidat na izborima, ali ne mogu preuzeti njegovo mjesto.“

Rekao sam: „Idemo dalje. Ko je drugi?“

Rekao je: „Ja.“

Takvim ljudima se ne smije dozvoliti da budu prepreka ostvarenju jedinstva.

Također, poruka našoj braći muslimanima jeste da ne smiju dozvoliti tim pojedincima ili tom pojedincu da ovaj proces razvali.

Ukoliko bude prvi ili mu se garantira neko ozbiljno mjesto koje traži, ali ga ne piše – on je za jedinstvo, ukoliko mu se to ne garantuje – onda to nije jedinstvo.

To što ti se trenutno ne daje prilika da budeš predsjednik Mešihata ili muftija sandžacki, ili možda nećeš nikada to biti, ne znači da ne možeš biti u nekoj strukturi, na nekoj odgovornoj poziciji u Islamskoj zajednici sa koje možeš doprinositi vjeri i moliti Uzvišenog Allaha da ti ukabuli ono što radiš i oprosti ono što si činio.

Na kraju krajeva, svi ćemo pred Allaha stati. Allah zna iskrenost i onoga što govorimo, i onoga što mislimo, i onoga u šta se kunemo i onoga što ajetima i hadisima potkrepljujemo. Allah, dželle šanuhu, sve zna.

Ja nemam trun sumnje niti trun straha za

ono što činimo, jer sam u potpunosti iskren, a to garantiram i za ljude sa kojima nosimo ovaj teret, posebno za predsjednika Mešihata.

Želimo dobro Zajednici, želimo dobro tim ljudima, želimo dobro islamu i muslimanima na ovim prostorima.

Međutim, njihovim povratkom u Islamsku zajednicu ne završava se priča o jedinstvu Islamske zajednice u Srbiji.

Ne zaboravimo, ta paralelna struktura u Sandžaku odbačena je od paralelne strukture kojoj su se priključili 2007. godine u Beogradu. Dakle, oni nemaju nikakvu vrstu legitimiteta u državi. Ali to nas ne zanima u ovom trenutku. Mi prihvatamo da njihov povratak bude prvi korak u vraćanju jedinstva, a da onda zajedno nastavimo djelovati prema svim paralelnim dijelovima koji su se odcijepili od Zajednice, bilo da se radi o strukturama u Beogradu, Preševu, Bujanovcu ili bilo gdje, da ostvarimo istinsko jedinstvo muslimana i Islamske zajednice. Jedino tako možemo djelovati u pravcu doprinosa islamu, muslimanima i općem dobru na ovom prostoru.

Jedinstvena Islamska zajednica, koliko god da je važna i doprinosi muslimanima, ona je važna i državi. Nama u Zajednici ne trebaju revolucionari koji će rješavati svjetske krize, dijeliti svjetsku pravdu, smjenjivati i imenovati lokalne ili državne vlasti i tako dalje. Nama u Zajednici trebaju ljudi koji će je podizati, dostojanstveno predstavljati i ličiti na ovaj naš kraj i narod iz kojeg smo potekli.

Doktore, puno smo poruka poslali tokom naše današnje emisije, ali ovako za kraj, koja bi to bila Vaša poruka ili dova?

Moja dova i poruka jeste da nam Allah, dželle šanuhu, pomogne i podari bereket, da se ovo nastavi kretati pozitivnim pravcem. Bez obzira šta je rečeno nakon onog proglašenja, neka to stoji po strani.

Mi želimo da oni dođu, da postanu naša braća u pravom smislu te riječi, da dobiju određene pozicije, radna mjesta, sa kojih će moći doprinositi islamu, muslimanima i državi u kojoj živimo.

Isto tako, želimo ohrabriti naše poduzetnike, ugledne ljude Sandžaka, da nastave svoje djelovanje i budu jedna vrsta podrške i dodatne garancije da će se ono što smo mi napisali doista ispoštovati.

Uvaženi doktore, velika hvala što ste bili gost naše današnje emisije.

Poštovani gledatelji Sandžak televizije i slusatelji Refref radija, došli smo do kraja naše specijalne emisije. Ostanite uz program Sandžak televizije i program Refref radija.

Voditelj emisije: Ilhan Suvodolac

Dr. Rešad-ef. Plojović

FETVA I EMIN

PROPISI O IMAMETU I DŽENAZI

PITANJE: Da li selam i rukovanje džematlija nakon obavljenog namaza u džamiji spada u radnje koje su vezane sa upotpunjavanjem namaza, ili se radi o praksi koja nema veze sa namazom?

ODGOVOR: Rukovanje prilikom susreta spada u red stvari koje su propisane Šeriatom, a razlozi za njegovo propisivanje su: zbližavanje među ljudima, osjećaj topline, potvrda prijateljskog odnosa, te rušenje barijera međusobne udaljenosti među ljudima. Sam Poslanik a.s. podsticao je na rukovanje prilikom susretanja, jer je ono način kojim se liječi zavisť među ljudima. U predajama koje se prenose, Poslanik a.s. nam poručuje: „Rukujte se, pa će nestati zlobe (iz vaših srca)“ i „Kada se vjernik susretne sa bratom vjernikom, pa se s njim poselami i rukuje, njihovi grijesi spadaju kao što spada lišće s drveta.“

Kada dvojica braće vjernika pruže ruku jedan drugom, to jest prihvate ispruženu ruku, to znači da su spremni preći preko svih negativnosti koje se mogu naći kod nekoga od njih, oprostiti jedan drugome i u bratskom odnosu nastaviti život.

Stoga je rukovanje među ljudima, kao pojava, poželjno u svako doba i na svakom mjestu, jer, kako smo spomenuli, njegovi pozitivni efekti su brojni, a samim tim i poželjni u svako doba i na bilo kojem mjestu.

Što se tiče rukovanja, koje je postalo ustaljena praksa, u džamijama nakon namaza, stavovi islamske uleme u tom pogledu su različiti.

Međutim, bez obzira na postojanje različitih stavova, može se na osnovu svih njih zaključiti da nema uleme koja rukovanje zabranjuje zbog njega samoga, već i oni koji imaju rezerve u pogledu njegove dozvole imaju je, prije svega, zbog namjere koja čovjeka pokreće na rukovanje, to jest uvjerenja da je ono sastavni dio namaza, tako da je pristupanje rukovanju sa ovim uvjerenjem nešto što nije prihvatljivo, dok je rukovanje kojim se izražava pažnja prema braći muslimanima nešto što je svakako poželjno.

Zato se može zaključiti da je rukovanje nakon namaza dozvoljeno, ili čak i poželjno, posebno ako se imaju na umu pozitivne posljedice rukovanja koje smo prethodno spomenuli, ali se ono ni u kom slučaju ne treba smatrati sastavnim dijelom namaza, bilo da je riječ o namaskim sunetima ili mustehabima, jer ono

to nije, već je potpuno odvojeno od namaza.

Rukovanje između osoba koje su obavile zajedno namaz potvrđuje jedinstvo i bliskost među njima, što se i u namazu izražava u zbijenim i ispravljenim safovima koji pomno slijede imama, tako da je ono nama danas posebno potrebno.

Stoga, nakon što obavimo namaz u džamiji, pružimo ruku onima koji su pored nas u safu, nazovimo selam jedni drugima, jer ispružena ruka izražava spremnost da se čovjek suoči sa stvarnošću i radi na otklanjanju onoga što ne valja, te snagu vjere, imana, koja nas jedino može sačuvati u ovim burnim vremenima smutnji i iskušenja koja preživljavamo.

Rukovanje i selam prvi su potez od kojeg moramo početi, ako ne na ulici ono makar i u džamiji, kako bi mogli nastaviti dalje putem suočavanja sa istinom, koja će otvoriti oči onima kojima su one zatvorene mržnjom i zavišću, kako bi svi skupa, ujedinjeni u pokornosti Allahu dž.š., bratskoj ljubavi i slozi, nastavili putem uzdizanja Allahove riječi i Njegovе vjere.

PITANJE: Da li je ispravan namaz za osobom koja, prilikom odsutnosti imama, stane u mihrab da predvodi džemat, a poznato je da se dotična osoba bavila svakakvim poslovima ili se možda još njima bavi?

ODGOVOR: Pitanje imameta jeste veoma važno i povezano je sa ispravnnošću namaza, tako da je potrebno obratiti pažnju ko staje u mihrab i ko želi predvoditi džemat u namazu.

Kada se govori o ispravnosti namaza, potrebno je istaći, kako kaže dio islamske uleme, da onaj kome je lično ispravan namaz može biti imam i drugima, to jest bit će ispravan i onima koje predvodi.

Međutim, bez obzira na ovu konstataciju, potrebno je obratiti pažnju ko predvodi džemat kada je imam odsutan, jer neobraćanje pažnje na to povlači neminovno posljedicu da će pojedini džematlije negodovati zbog imameta pojedinaca koji su se bavili ili se još uvijek bave raznim poslovima u kojima ima i zabranjenog.

Stoga je dužnost svakog imama da u slučaju svog odsustva obezbijedi adekvatnu zamjenu, ili ukoliko nema od kolega imama onih koji ga mogu mijenjati na dnevnim namazima, da od svojih džematlija osposobi jednog ili dvojicu, koji su spremni stati u mihrab i zamijeniti imama, koji bi, u slučaju njegovog odsustva, bili u mogućnosti zamijeniti ga, a to bi

trebali bili ljudi koji su najučćeniji i najomiljeniji u džematu, kako ne bi bilo prigovora na njihove postupke.

Ukoliko budemo u prilici klanjati namaz za osobom čije ponašanje nije u potpunosti usklađeno sa propisima vjere, već nekada učini i ono što je zabranjeno, ili se ranije time bavila, ali namaz obavi po propisima koji se tiču namaza, naš namaz će inšaAllah biti ispravan i nije ga potrebno obnavljati. Ovom prilikom savjetujem one koji oiaholko, bez razmišljanja ulaze u mihrab, a nisu sposobni za sve namaske ruknove, posebno učenje Kur'ana, obaviti po propisu i kvalitetno, da se uzdrže od takvih postupaka, već da mihrab prepuste onima koji su sposobniji i stručniji, odnosno da u mihrab ne ulaze sve dok od njih to džemat ne zatraži.

PITANJE: Kako će postupiti osoba koja zakasni na dženzazu namaz?

ODGOVOR: Po pitanju prispjivanja na dženzazu namaz islamski pravnici imaju različita mišljenja oko načina nadoknađivanja onoga što je propušteno.

S obzirom da dženzaza namaz ima četiri tekbira koji su rukn namaza, to jest obavezni su i namaz nije ispravan bez njih, hanefije smatraju da onaj ko zakasni zanijetit će, donijeti prvi početni tekbir i nastaviti ostatak namaza sa imamom, vodeći računa o broju tekbira koje donosi za imamom. Nakon što imam završi namaz, to jest izgovori posljednji četvrti tekbir i preda selam, onaj ko je zakasnio sam će donijeti preostali broj tekbira, jedan za drugim, ne učeći između njih ono što se inače uči u normalnim prilikama, ukoliko će se odmah pristupiti nošenju mejita.

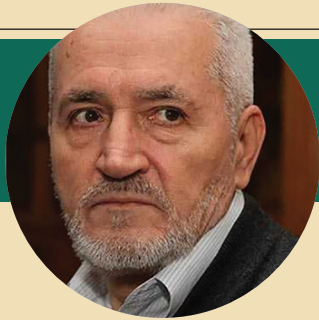
Međutim, ukoliko je osoba sigurna da može proučiti ono što je potrebno između tekbira prije nego se pođe sa mejtom, onda će tako i postupiti, a nakon izgovorenog četvrtog tekbira osoba će predati selam i sa time završiti namaz.

Ukoliko se dogodi da osoba zakasni toliko da je imam izgovorio i četvrti tekbir, u tom slučaju namaz je završen i onaj ko je zakasnio ostao je bez mogućnosti da dženzazu namaz klanja za imamom.

Vaša pitanja šalјite na e-mail:
fetve@glas-islama.com
Odgovore očekujte u prvom
narednom broju.

PLODOVI ZNANJA I MUDROSTI

Mr. Muharem-ef. Omerdić
PRIREDIO

(7. DIO)

VAŽNOST POSTIZANJA ZNANJA

Rečeno je Imamu Abdullahu ibn Mubarek, rahimehullah: "Kada klanjaš namaz zašto ne ostaneš sjediti s nama?" Odgovorio je: "Ja poslije sjedim sa ashabima i tabi'inima, gledam u njihove knjige i predaje. Šta ću s vama? Vi ogovarate ljude."

Upitan je: "Dokle ćeš zapisivati znanje?" Rekao je: "Možda još nisam zapisao onu riječ od koje ću imati korist."

EDEB UZ ZNANJE

Ibn el-Mubarek, rahimehullah, pričao je: "Posudio sam pero u Šamu od jednog čovjeka kad se moje slomilo i zaboravio sam da mu ga vratim. Kada sam stigao u Merv, vidio sam da je još kod mene, pa sam se vratio u Šam da bi mu ga vratio."

Rekao je Ibn el-Mubarek: "Čudim se onome ko ne traži znanje, kako ga njegova duša može pozivati na lijepo ponašanje?"

Ibn el-Mubarek veli: "Lijepo ponašanje je nasmijano lice, činjenje dobra i suzdržanost od nanošenja štete drugome."

I rekao je: "Čovjek nikada neće biti plemenit s bilo kojim znanjem ukoliko ga ne uljepša s lijepim ponašanjem." (El-Adab eš-šer'ijja, 4,208)

I kaže: "Naučio sam da je vratiti jedan otuđeni novčić nekome vrijednije nego stotinu zlatnih dinara udijeliti kao sadaku."

SKROMNOST BEZ UMIŠLJENOSTI

Ibn el-Mubarek je rekao: "Vrhunac skromnosti je spustiti se ispred onoga ko je ispod tebe u imanju i pokazati mu da nad njim nemaš prednost zbog dunjalučkih dobara. Također, da se uspraviš pred onim ko je iznad tebe u dunjaluku, kako bi mu pokazao da on time nema prednost nad tobom." Upitali su ga za umišljenost? Rekao je: "Umisli sebi nešto vrijednije što drugi nemaju."

KORISTITI IZVORNO ZNANJE BEZ OPONAŠANJA

Poznati tabi'in 'Ata' kaže: "Najslabije znanje jest ono koje se uzme posredstvom viđenja, na primjer, da čovjek kaže: 'Vidio sam tog

Ibn Mubarek, rahimehullah, upitan je koliko dugo treba učiti? Rekao je: "Do smrti." (Džami'u bejjani-l-'ilm)

i tog da čini tako i tako! Možda je taj nešto uradio pogrešno ili iz zaborava."

Postupaj shodno mome znanju,
a ne obaziri se na moje postupke.
Koristit će ti znanje moje,
a neće ti naštetiti nemar moj. (Halil ibn Ahmed)

NEMA STIDA PITATI I TAKO UČITI O VJERI

Uzvišeni Allah je rekao u Kur'anu: "Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!', a Allah prašta i Samilostan je." (Alu 'Imran, 31)

"Pitajte učene, ako vi ne znate." (El-Enbija', 7)

"On je Svemilosni i o Njemu pitaj učenog." (El-Furkan, 59)

Allahov Poslanik, alejhisselam, rekao je: "Zašto nisu pitali ako nisu znali? Lijek za neznanje je pitanje." (Ebu Davud)

Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko bude sticao znanje radi nečega drugog, a ne radi Allaha, neka sebi pripremi mjesto u Vatri." (Et-Tirmizi)

Hazreti Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Divne li su žene Ensarijke! Stid ih nije sprječavao da se poduče vjeri." (Muslim)

Mudžahid, rahimehullah, rekao je: "Dvojica neće načiti: stidljiv i ohol." (Buhari)

Halifa Omer ibn 'Abdulaziz, radijallahu anhu, rekao je: "O svemu sam naučio ponešto, osim ono o čemu sam se stidio pitati. Ostario sam, a to ne znam." (Džami'u bejjani-l-'ilm ve fadlih)

Tabi'in Ez-Zuhri, rahimehullah, rekao je: "Znanje je velika riznica, a ključ te riznice je pitanje." (Ed-Darimi)

POSTAVLJANJE PITANJA BEZ NAMJERE ZA RASPRAVOM

Ka'b ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, alejhisselam, rekao: "Ko bude sticao znanje kako bi se nadmetao s učenjacima, raspravljao s nezalicama ili njime privlačio pažnju ljudi na sebe, Allah će ga uvesti u Vatru." (Tirmizi)

Poznati tabi'in Ibn Šihab ez-Zuhri kazuje da je Ebu Selema Abdullah ibn Šekik mnogo raspravljao s Ibn Abbasom, radijallahu anhu, pa mu je bilo uskraćeno veliko znanje kojem ga je on mogao podučiti. (Et-Temhid, Džami'u-l-bejan)

Ibn Džurejdž, rahimehullah, govorio je: "Sve što sam naučio od 'Ata-a bilo je zahvaljujući mom lijepom ophođenju prema njemu." (Ibn 'Abdulberr, Džami'u-l-bejan)

Ebu Selema, rahimehullah, je kasnije govorio: "Da sam bio uljudniji prema Ibn Abbasu, mogao sam naučiti mnogo toga." (Ed-Darimi; Ibn Abdulberr, Džami'u-l-bejan)

Halifa Ebu 'Abbas el-Mustazhir, rahimehu-

llah, rekao je: "Najkraći put do znanja učitelja jest uljudno ponašanje učenika." (Sijeru a'lami-n-nubela')

PONIZNOST PRI POSTAVLJANJU PITANJA

Sin halife El-Mehdija upitao je kadiju Šerika, rahimehullah, u vezi s nekim hadisom, ali se Šerik nije osvrtao na njegovo pitanje. Neko upita kadiju: "Želiš li time poniziti halifinog sina?" "Ne želim to, ali učeni ljudi ne smiju upropaštavati znanje koje im je dato", odgovorio je Šerik. Tada je halifin sin, shvativši da nije postupio onako kako treba, sjeo na koljena pred kadiju i ponizno mu ponovio isto pitanje. Šerik mu blage reče: "Tako se, sinko, stiče nauka." (Sijeru a'lami-n-nubela')

Ebu 'Abdurrahman el-Havdi, rahimehullah, pripovijeda da je neki čovjek upitao 'Affana ibn Muslima, rahimehullah, u vezi nekog hadisa, pa mu je on odgovorio. Međutim, taj mu čovjek reče da slabo čuje i da mu ponovi odgovor, našta mu 'Affan reče: "Izgleda da kod tebe ništa ne funkcionira, a ne samo čulo sluha." (El-Džami'a)

OZBILJNOST U PONAŠANJU PRED UČITELJEM

'Abdurrahman ibn Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Jedan se čovjek nasmijao na predavanju koje je držao 'Abdurrahman ibn Mehdi, rahimehullah, pa on je upitao ko se smije. Kada su mu pokazali na čovjeka koji se smijao, reče: - Stičeš znanje, a smiješ se?! Neću vam predavati mjesec dana." (El-Hatib, El-Džami'a)

Bišr ibn Munzir, rahimehullah, odbio je podučavati ljude samo zato što su jače kucali na njegova vrata. (El-Džerhu ve-t-ta'dil)

Burhan el-Buka'i, rahimehullah, zapisao je da je neki stranac od njega zatražio da prati njegovo čitanje knjige i kada je opruženih nogu sjeo ispred njega, on mu reče: "Tebi je potrebniji edeb nego znanje zbog kojeg si došao." (Fejdu-l-kadir)

NA NEJASNE STVARI NE TROŠITI RIJEČI I VRIJEME

Halil ibn Ahmed rekao je: "Ako čovjeka neko upita je li razumio, ne treba odgovarati potvrdno, osim ako je uistinu shvatio, jer bi u protivnom mogao biti grješan zbog neistinite tvrdnje." (Bedruddine-l-Kenani, Tezkiretu-s-samia ve-l-mutekellim)

Ibn Džema'a je govorio: "Učenik se ne treba stidjeti pitanja, ali isto tako ne treba se stidjeti da kaže: - Nisam to shvatio." (Tezkiretu-s-samia ve-l-mutekellim)

Ibn Mubarek, rahimehullah, upitan je koliko dugo treba učiti? Rekao je: "Do smrti." (Džami'u bejjani-l-'ilm)

KUR'ANSKO POREĐENJE LIJEPE RIJEČI I NJEN UTICAJ NA ŽIVOT MUSLIMANA

Edin Redžepović
AUTOR

Lijepa riječ nije ograničena samo na zikr i učenje Kur'ana. Ona obuhvata svaki govor kojim se širi istina, poziva dobru, miri među ljudima, tješi ožalošćeni, ohrabruje obeshrabreni, savjetuje, podučava i iskazuje ljubaznost prema drugima. Svaka takva riječ predstavlja sadaku, ostavlja trag u srcima ljudi i postaje trajno dobro čiji se plodovi ubiru i na ovom i na budućem svijetu.

Riječ je jedno od najvećih Allahovih darova čovjeku. Njome čovjek izražava svoje vjerovanje, prenosi znanje, poziva dobru, miri zavađene, tješi ožalošćene i širi ljubav među ljudima. Istovremeno, ista ta riječ može biti uzrok razdora, mržnje, nepravde i propasti. Zato islam pridaje izuzetnu važnost onome što čovjek izgovara, smatrajući da je jezik ogledalo srca i jedan od najvažnijih pokazatelja čovjekovog imana.

Uzvišeni Allah u Kur'anu lijepu riječ poredi s lijepim drvetom čiji je korijen duboko učvršćen u zemlji, a grane se uzdižu prema nebu i neprestano donose plodove. Ovo veličanstveno poređenje ukazuje da dobra riječ nije prolazna niti beznačajna, već ostavlja dubok trag u srcima ljudi, rađa dobra djela i donosi plodove na ovom i budućem svijetu.

U ovom tekstu bit će pojašnjeno značenje lijepo riječi u svjetlu Kur'ana i Sunneta, njen uticaj na pojedinca i društvo, kao i raznovrsni oblici njenog ispoljavanja – od zikra i da'Ve, preko mirenja ljudi i širenja selama, pa sve do hrabrog izgovaranja riječi istine. Također će biti ukazano na mudrost kur'anskog poređenja lijepo riječi s plodonosnim drvetom i na pouke koje iz njega proizlaze za svakog vjernika.

Allah Uzvišeni kaže: „Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer – lijepa riječ kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu; ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi – a Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili. A ružna riječ je kao ružno drvo: iščupanom drvetu s površine zemlje nema opstanka. Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovome i na onome svijetu, a nevjernike će u zabludi ostaviti; Allah radi šta hoće.“ (Ibrahim, 24-27)

Lijepa riječ jeste riječ koja izlazi iz usta bogobojaznih ljudi, onih koji su zahvalni Allahu, čine dobra djela i udjeljuju sadaku. Zato je imam Buhari jedno poglavlje u svom Sahihu naslovio: „Lijepa riječ je sadaka“, a zatim naveo hadis Adija b. Hatima, radijallahu anhu, koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo Vatru, pa je zatražio utočište kod Allaha od nje i okrenuo svoje lice. Potom je ponovo spomenuo Vatru, zatražio utočište kod Allaha od nje i ponovo okrenuo lice. Šu'ba kaže: „Nisam siguran da li je to učinio dva puta.“ Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Čuvajte se Vatre, makar udjeljivanjem polovine hurme, a ako ni to ne možete, onda lijepom

riječju.“ (Buhari, br. 5564)

Ovaj hadis ukazuje na blagotvoran uticaj lijepo riječi. Ma koliko se činila neznatnom, njena nagrada na Ahiretu je ogromna. Vrijednost lijepo riječi je velika, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Lijepa riječ je sadaka.“ (Buhari, br. 444)

A sadaka otvara vrata svakog dobra. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Čovjek izgovori riječ kojom je Allah zadovoljan, ne pridajući joj veliki značaj, a Allah ga zbog nje uzdigne na visoke stepene.“ (Buhari, br. 5997)

To jest, Allah zbog te riječi umnožava čovjeku dobro i povećava njegovu nagradu. Nema sumnje da lijepa riječ kreira dobra djela, baš kao što dobro drvo daje korisne plodove. (Et-Tefsiru el-Kajjim li Ibnil-Kajjim, 1/498) Ona ostavlja dubok trag u ljudskim srcima. Njeni korijeni prodiru duboko u duše ljudi i ispunjavaju ih spokojem, baš kao što koričenje drveta prodiše duboko u zemlju, odakle crpi vodu i hranjive sastojke kojima hrani svoje grane.

Zahvalni Allahovi robovi ujedno su i sljedbenici tevhida. Većina mufessira smatra da se pod „lijepom riječju“ prvenstveno misli na svjedočenje: „Nema istinskog boga osim Allaha.“ Iz ove riječi proizlaze sva dobra djela, kako ona vidljiva, tako i ona skrivena. Njeni plodovi će se jasno pokazati i na Sudnjem danu.

Lijepa riječ ima svoje plodove i na Ahiretu. Njen vlasnik će uživati u njenom hladu, koji će ga štititi od vreline Dana čije trajanje iznosi pedeset hiljada godina. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je o onima koji će toga Dana biti u Allahovom hladu, kada drugog hlada neće biti, pa je među njima spomenuo i: „...čovjeka koji se u osami sjeti Allaha, pa mu oči ispune suze.“ (Buhari, br. 620)

Spominjanje Allaha oživljava srce, donosi smirenost duši, povećava ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, otklanja brige i strahove te donosi oprost i veliku nagradu. Zikr je odlika onih koji se iskreno vraćaju Allahu.

Uzvišeni kaže: „One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju – a srca se doista, kad se Allah spomene, smiruju.“ (Er-Ra'd, 28)

Ustrajno spominjanje Allaha donosi svjetlo i na ovom i na budućem svijetu, stavlja čovjeka pod Allahovu zaštitu i Njegovu blizinu te spada među najbolja i najlakša dobra djela.

Lijepa riječ i pružanje utjehe drugima imaju isti učinak, unose radost u ljudska srca, bude nadu i optimizam, a udaljavaju pesimizam i praznovjerje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Nema zaraze koja sama po sebi djeluje, niti zloslutnje, a meni se dopada dobar predznak.“ Ashabi

su upitali: „Šta je dobar predznak?“ Odgovorio je: „Lijepa riječ.“ (Buhari, br. 5331)

Dobar predznak predstavlja suprotnost praznovjerju i vezan je isključivo za dobro. (Mirkatul-mefatih šerhu Miškati-l-mesabih, 13/320)

Zato je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Obradujte ljude, a nemojte ih rastjerivati; olakšavajte im, a nemojte otežavati.“ (Muslim, br. 3262)

Obaveza je podsjećati ljude na Allahovu milost, uvjeravati ih da je svaka Allahova odredba dobra i da je život samo iskušenje i ispit. Ono što čovjeka zadesi posljedica je njegovih vlastitih djela.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi da je Uzvišeni Allah rekao: „O robovi Moji, to su samo vaša djela koja vam bilježim, a zatim ću vam za njih dati punu naknadu. Ko nađe dobro, neka zahvali Allahu, a ko nađe nešto drugo, neka ne kori nikoga osim sebe.“ (Muslim, br. 4674)

Riječi: „...neka ne kori nikoga osim sebe“ znače da je čovjek slijedio svoje strasti umjesto da traži zadovoljstvo svoga Gospodara, zaničeo Njegove blagodati i nije se pokorio Njegovim propisima i mudroj odredbi. Zato je zaslužio da se prema njemu očituje Allahova pravednost i da bude lišen obilja Njegove dobrote i plemenitosti. (Et-Tejsir bi šerhil-Džami'is-sagir, 2/360)

Najbolja lijepa riječ jeste ona kojom čovjek širi dobro među ljudima, bilo kroz pozivanje Allahu, bilo kroz pomirenje zavađenih i popravljivanje međuljudskih odnosa. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Hoćete li da vas obavijestim o djelu koje je vrjednije od namaza, posta i sadake?“ Ashabi odgovoriše: „Svakako, Allahov Poslaniče.“ On reče: „Pomirenje među ljudima.“ (El-Buhari, El-Edebul-mufred, br. 491. Albani je ovaj hadis ocijenio vjerodostojnim.)

Do pomirenja se često dolazi tako što se svakoj strani spomenu vrlina i lijepo osobine one druge, čime se omekšavaju srca i uklanjaju razlozi razdora. Zbog toga je dopušteno izreći riječi koje doprinose pomirenju, iako one ne odgovaraju doslovnoj stvarnosti. Ummu Kulsum, radijallahu anha, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Nije lažljivac onaj koji miri ljude, pa govori dobro ili prenosi dobro.“ (El-Buhari, El-Edebul-mufred, br. 385; Albani je ovaj hadis ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihul-Edebul-mufred, 1/160)

Imam Nevevi kaže: „Kada čovjek nastoji pomiriti zavađene, jednima prenosi lijepo riječi o drugima, a drugima lijepo riječi o prvim.“ (Šerhun-Nevevi ala Muslim, 16/158)

Jedna od najljepših riječi koja zbližava srca i povećava ljubav među ljudima jeste širenje sela-

ma. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, a nećete potpuno vjerovati dok se ne budete međusobno voljeli. Širite selam među sobom, pa ćete se voljeti.“ (Tirmizi, br. 3157. Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihu Kunuzis-sunnetin-nebeviije, 1/59)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ubrojio je širenje selama među djela zbog kojih se raspravljaju stanovnici najuzvišenijeg društva meleka, jer ono briše grijeh i uzdiže čovjeka na više stepene.

Na polju da've lijepa riječ predstavlja jedno od najvažnijih sredstava kojima se osvajaju ljudska srca. Uzvišeni Allah kaže: „A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, čini dobra djela i govori: - Ja sam, doista, musliman!“ (Fussilet, 33)

Vrijednost čovjekovih riječi potvrđuje se njegovim djelima. Kada se da'va spoji s dobrim djelima i lijepom riječju, tada zajednica stiče položaj najbolje zajednice među ljudima. Uzvišeni kaže: „Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćate, i u Allaha vjerujete.“ (Ali Imran, 110)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, također je rekao: „Vjera je iskren savjet.“ Upitali su: „Kome, Allahov Poslanice?“ Odgovorio je: „Allahu, Njegovoj Knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama muslimana i svim muslimanima.“ (Muslim, br. 82)

Na kraju, ali nipošto najmanje važno, javno izgovaranje riječi istine također spada među najuzvišenije oblike lijepe riječi. Zahvaljujući njoj ljudi ostaju na Pravom putu, a zabluda se razotkriva. Uzvišeni Allah kaže: „Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje i mnogobožaca se okani.“ (El-Hidžr, 94)

Prenosi se da je imamu Ahmedu rečeno: „Abdulahhab el-Verrak negira određene novotarije.“ Na to je odgovorio: „Bit ćemo u dobru sve dok među nama bude onih koji će ukazivati na greške.“

U istom duhu su i riječi Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu. Kada mu je jedan čovjek rekao: „Boj se Allaha, vođo pravovjernih“, Omer mu je odgovorio: „Nema dobra u vama ako nam to ne budete govorili, niti ima dobra u nama ako to od vas ne budemo prihvatili.“ (El-Hafiz Ebu el-Feredž Ibn Redžeb el-Hanbeli, El-Hikemul-džedire bil-iza'a, str. 18)

Javno i odlučno izgovaranje riječi istine pred nasilnikom posebno je vrijedan oblik lijepe riječi, jer ga ona pogađa, razotkriva njegovu nepravdu i izaziva njegov gnjev. Tako je faraon, govoreći o Musau, alejhis-selam, i njegovim sljedbenicima, rekao: „I faraon posla po gradovima sakupljače: - Ovih je zaista malo i rasrdili su nas, a mi smo svi budni!“ (Eš-Šu'ara, 53-56)

Ako je ta malobrojna skupina koja je bila na istini otvoreno izgovorila riječ istine pred faraonom, pa ga je to toliko razgnjevalo da je okupio svoje čarobnjake i vojsku kako bi ih progonio, onda je jasno koliku snagu ima riječ istine, makar dolazila od njenih malobrojnih sljedbenika.

Kada musliman pred onima koji obožavaju nekoga mimo Allaha izgovori riječi tevhida: „Nema istinskog boga osim Allaha“, one snažno potresaju temelje njihovih zabluda i razotkrivaju ništavnost onoga što obožavaju. Zato Uzvišeni kaže: „Isti-

nom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane.“ (El-Enbija, 18)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Prvak šehida je Hamza b. Abdulmuttalib, a zatim čovjek koji ustane pred nepravednim vladarom, naredi mu dobro i zabrani mu zlo, pa ga ovaj zbog toga ubije.“ (Revahu el-Hakim, br. 4884. Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Sahihu Kunuzis-sunnetin-nebeviije, 1/89)

Uzvišeni Allah kaže: „...korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu.“ (Ibrahim, 24)

Korijen lijepog drveta čvrsto je ukorijenjen zato što lijepa riječ izvire iz srca iskrenog Allahovog roba, srca koje je čisto od širka i pretvaranja. Njegove grane uzdižu se prema nebu, što ukazuje na obilje njegovih plodova, raskošno lišće, duge grane, njegovu snagu, postojanost i veliku korist koju pruža ljudima.

Ibn Kajjim kaže: „Njegov korijen je čvrst – to je riječ: Nema istinskog boga osim Allaha, koja je učvršćena u srcu vjernika. Njegove grane su na nebu, to jest, zbog nje se djela vjernika uzdižu prema nebu.“ (I'lamul-muvekki'in, 1/172; El-Em-salu fil-Kur'an, 1/ 35, nakon an Ibn Abbas, ve merdžihu Tefsiru Ali b. Ebi Talha)

Uzvišeni zatim kaže: „...ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi...“ (Ibrahim, 25)

Ovim se ukazuje da dobro drvo neprestano daje plodove. Kada se jedan plod ubere, pojavi se drugi. Tako je i s lijepom riječju - iz nje nastaje nova lijepa riječ, pa se dobro koje ona proizvodi nikada ne prekida.

Zahvalnost Allahu slična je vodi i hranjivim tvarima koje natapaju i hrane drvo tevhida, pa ono daje obilne plodove dobra.

Ibn Kajjim kaže: „Drvo koje daje plodove može ostati živo samo ako ga stalno natapaju i hrane. Ako se prekine njegovo zalijevanje, uskoro će se osušiti. Tako je i s drvetom islama u srcu. Ako ga njegov vlasnik ne bude neprestano zalijevao korisnim znanjem, dobrim djelima, podsjećanjem koje vodi razmišljanju i razmišljanjem koje vodi novom podsjećanju, ono će se ubrzo osušiti.“ (Isti izvor)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Doista se iman u srcu čovjeka pohaba, kao što se pohaba odjeća. Zato molite Allaha da obnovi iman u vašim srcima.“ (El-Hakim, El-Mustedrek, br. 5. Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu Es-Silsiletus-sahiha, 4/113)

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Među drvećem postoji jedno drvo čije lišće ne opada i koje je nalik vjerniku.“ Ljudi su počeli nabrajati razna stabla, a Ibn Omer kaže: „Poželio sam reći da je to palma, ali sam bio najmlađi među prisutnima, pa sam se postidio.“ Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „To je palma.“ (Buhari, br. 5657)

Imam Nevevi kaže: „Učenjaci su rekli da je palma upoređena s muslimanom zbog obilja njenog dobra, trajnosti njenog hlada, ukusnih plodova i njihove stalne prisutnosti. Od trenutka kada se pojave njeni plodovi, oni se neprestano koriste, sve dok se ne osuše, a i nakon toga imaju mnogobrojne koristi. Koriste se njeno drvo, lišće i grane – od njih se prave grede, ogrjev, štapovi, nasloni, prostir-

ke, užad, posude i mnoge druge korisne stvari. Čak se i njene košpice koriste kao hrana za deve. Uz to, palma se odlikuje svojom ljepotom i ljepotom svojih plodova. Sve na njoj je korist, dobro i ljepota. Tako je i vjernik – on je sav u dobru zbog brojnih ibadeta koje čini, plemenitog morala kojim se odlikuje i ustrajnosti u namazu, postu, učenju Kur'ana, zikru, udjeljivanju sadake, održavanju rodbinskih veza i svim drugim dobrim djelima.“ (Šerhun-Nevevi ala Muslim, 17/154)

Nakon toga Uzvišeni kaže: „...a Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili.“ (Ibrahim, 25)

Imam Er-Razi kaže: „Navođenje primjera doprinosi boljem razumijevanju i slikovitom predstavljanju apstraktnih značenja koja čovjekova osjetila i mašta teško mogu dokučiti. Kada se ona uporede s nečim opipljivim i poznatim, apstraktno postaje jasno kroz ono što je vidljivo, pa razumijevanje biva potpuno.“ (Tefsirul-Fahrir-Razi, 1/2639, uz određena odstupanja i skraćivanja)

Učenjaci su također rekli: „Korijen drveta imana čini njegovih šest temelja – šest imanskih šarata. Njegovo stablo predstavlja iskrenost prema Allahu i slijeđenje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Njegove grane jesu dobra djela srca i tijela, a njegovi zreli plodovi su sigurnost, smirenost, lijep život, sreća na ovom i budućem svijetu te Allahovo prijateljstvo i zaštita.“ (El-Imanu inde ehli-s-sunneti vel-džema'a, 1/3)

Na taj način Allah Uzvišeni pokazuje da lijepa riječ nije samo prolazan zvuk koji izlazi iz čovjekovih usta. Ona je sjeme koje pušta duboko korijenje u srcu, iz kojeg izrasta stablo imana, čiji plodovi koriste i njegovom vlasniku i ljudima oko njega, kako na ovom svijetu, tako i na Ahiretu.

Kur'ansko poređenje lijepe riječi s plodonosnim drvetom jedan je od najslikovitijih primjera kojima Uzvišeni Allah približava čovjeku suštinu imana i njegovog djelovanja. Kao što snažno i zdravo drvo neprestano daje korisne plodove, tako i lijepa riječ, ukoliko izvire iz iskrenog i bogobojaznog srca, ostavlja trag u životu pojedinca i društva, podstiče na dobra djela, učvršćuje vjeru i donosi koristi koje nadilaze granice dunjaluka.

Nasuprot tome, ružna riječ nema čvrst oslonac niti trajnu vrijednost. Ona poput iščupanog drveta brzo nestaje, iza sebe ostavljajući razdor, mržnju i kajanje. Zbog toga je musliman pozvan da vodi računa o svakoj izgovorenoj riječi, svjestan da će za nju polagati račun pred Uzvišenim Allahom.

Lijepa riječ nije ograničena samo na zikr i učenje Kur'ana. Ona obuhvata svaki govor kojim se širi istina, poziva dobru, miri među ljudima, tješi ožalošćeni, ohrabruje obeshrabreni, savjetuje, podučava i iskazuje ljubaznost prema drugima. Svaka takva riječ predstavlja sadaku, ostavlja trag u srcima ljudi i postaje trajno dobro čiji se plodovi ubiru i na ovom i na budućem svijetu.

Stoga bi svaki vjernik trebao nastojati da njegov jezik bude izvor dobra, a njegove riječi poput blagoslovljenog drveta čiji su korijeni učvršćeni u imanu, a plodovi koriste njemu i svima koji dođu u dodir s njima. Takva riječ ostaje živjeti i nakon što njen govornik napusti ovaj svijet, donoseći mu nagradu sve dok njeni plodovi koriste ljudima.

I RODBINSKE VEZE ODRŽAVAJTE

Dr. Harun-ef. Eminagić
AUTOR

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: - Ko hoće da mu se poveća imetak (nafaka) i produži život, neka održava rodbinske veze.“ (Buharija)

Nalazimo se u danima kada je naša dijaspora uveliko prisutna na svojim topolicima. Bez obzira što riječ dijaspora označava one ljude ili pripadnike jednog naroda koji žive odvojeno od matice, koji su se zbog neke teške nevolje udaljili od svog doma i domovine, ipak njihove veze sa Sandžakom i svojim narodom nikada se nisu prekinule. Gdje god da su, oni trajno čuvaju svijest o svom porijeklu, jeziku, vjeri, kulturi i civilizacijskom krugu iz kojeg potiču, trudeći se da, prema materijalnoj mogućnosti, održavaju veze s rodbinom, rodnim krajem i zemljom iz koje potiču. Zato treba iskoristiti ovo vrijeme i njihovo prisustvo kako bi se još više ojačale rodbinske veze, pogotovo među mlađim generacijama koje se rađaju širom dunjaluka, svjesni da koga Allah počasti sa dobrom rodbinom i on nastoji održavati lijep odnos s njima, neka zna da je to neprocjenjiva blagodat od Uzvišenog Gospodara.

Brojni su kur'anski ajeti koji ukazuju na važnost rodbinskih veza i njihovo održavanje. Kur'an govori o rodbini uglavnom u formi imperativa, što će reći da je pravo rodbine zagarantirano Allahovom, dželle šanuhu, naredbom i nije dobrovoljan čin. Kur'an u tom pogledu daje sasvim jasne smjernice. Svim poslanicima i njihovim narodima bilo je naređivano da čuvaju rodbinske veze. Allah, dželle šanuhu, u 83. ajetu sure El-Bekare navodi naredbu Benu Israilcima o čuvanju rodbinskih veza:

„I kada smo od sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i rodbini (zi'l-kurba), i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti.“

A u prvom ajetu sure En-Nisa' stoji: *„...I Allaha se (ljudi) bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze (erham) ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi!“*

Naredba u citiranom ajetu upućena je svim ljudima, u svakom vremenu i prostoru i ona traje sve do Sudnjega dana.

Kaže Allah, dželle šanuhu, u 36. ajetu sure En-Nisa':

„I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte, a roditeljima dobročinstvo činite, rodbini, siročadi (zi-l-kurba), siromasima, komšijama bližnjim i komšijama daljnjim, drugovima, putnicima-namjernicima i onima koji su u posjedu vašem! Allah, zaista, ne voli

one koji se ohole i hvališu!“

Nakon pokornosti Allahu, dželle šanuhu, i poslije dobročinstva prema roditeljima, slijedi dobročinstvo prema rodbini i ostalim kategorijama koje Kur'an spominje u citiranom ajetu. Ovo je prioritet u činjenju dobra koji je časni Kur'an uspostavio. Prenosi Abdurrahman ibn Avf, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Rekao je Allah, dželle šanuhu, (u kudsî-hadis): „Ja sam Milostivi, Ja sam stvorio rodbinske veze i izveo sam ih iz ovog Mog imena, pa ko ih održava i Ja ću s njim veze održavati, a ko ih prekida i ja ću s Njim prekinuti.“ (Tirmizija)

U drugoj predaji stoji: „Prenosi Aiša, radijallahu anha, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: - Rodbinska veza visi o 'Aršu i viče: Ko mene povezuje, Allah njega povezo, a ko mene kida, Allah njega prekinuo!“ (Buharija)

Iz ovih časničkih riječi jasno saznajemo da rodbina i održavanje rodbinskih veza zauzima visoko mjesto u islamu, pa je održavanje rodbinskih veza izjednačeno s održavanjem veze s Uzvišenim Allahom, dok je njihovo prekidanje izjednačeno s prekidanjem veze s Njime Uzvišenim.

Prema tome, paziti i odražavati rodbinske veze znači približavanje okrilju Allahove, dželle šanuhu, milosti. Navedene riječi obavezujuće su za svakog muslimana i muslimanku, koji žele Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo i kroz čuvanje rodbinskih veza. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji bilježi imam Buharija, podučava jednog od ashaba kako da se približi Džennetu i udalji od Džehennema: „Prenosi Ebu Ejub El-Ensari, radijallahu anhu, da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: „Kaži mi za djelo koje će me uvesti u Džennet.“ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: „Obožavaj Allaha i ne pripisuj Mu ništa ravnim, redovno obavljaj namaz, daj zekat i održavaj rodbinske veze.““ (Buharija)

Održavanje rodbinskih veza jedan je od načina kako povećati svoj imetak i produžiti svoj život. Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: - Ko hoće da mu se poveća imetak (nafaka) i produži život, neka održava rodbinske veze.“ (Buharija)

U hadisu koji bilježi imam Buharija stoji: „Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Uzvišeni Allah je stvorio stvorenja, a kada je završio, ustala je rodbinska veza i rekla: 'Ustala sam tražeći od Tebe zaštitu od kidanja rodbinskih veza.' Uzvišeni Allah joj reče: 'Hoćeš li biti zadovoljna ako budem čuvao i pazio onoga ko tebe bude čuvao i pazio, a odbacim onoga ko tebe ne pazi i ne održava?' Rekla je: 'Da, bit ću zadovoljna, Gospodaru moj.' Reče: 'To tebi pripada!'“ (Buharija)

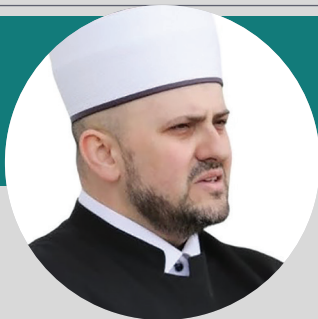
Neki čovjek došao je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: „Allahov Poslanice, ja imam rođake koje obilazim, a oni ne obilaze mene; ja njima činim dobro, a oni meni čine zlo; ja sam prema njima blag i strpljiv, a oni se prema meni ponašaju grubo i neznalački.“ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Ako je tako kao što kažeš, kao da ih hraniš vrelim pepelom i sve dok bude tako, imat ćeš pomoć od Allaha.“ (Muslim)

Pravi musliman održava rodbinske veze, makar ih drugi i ne održavali, zato što onaj koji ih održava radi Allahovog zadovoljstva i privrženosti islamskim učenjima ne očekuje da mu se od strane rodbine uzvrat na isti način. On stalno održava rodbinske veze sa svojim rođacima, bez obzira da li oni njih održavali s njim ili ne, dajući im tako primjer kako islam odgaja ljude i čini ih primjerima moralnosti i čestitosti. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovo je potvrdio rekavši za pravog, iskrenog muslimana: „Nije onaj pravi održavalac rodbinskih veza onaj koji uzvraća posjetu onome ko njega posjećuje, nego je pravi održavalac rodbinskih veza onaj koji ih obnavlja kada ih drugi prekinu.“ (Buhari)

Prema tome, nema osnove ono po čemu većina naših ljudi postupa kada kažu: „Neću da mu idem u posjetu kada ni on meni ne dođe“ ili: „Ne mogu sada da navratim kod tog i tog zato što mu nisam ponio poklon.“ Dužni smo da održavamo rodbinske veze na taj način što ćemo materijalno pomagati rodbinu, ako smo u mogućnosti, a oni budu tome potrebni i svakako je bolje sadaku davati rodbini i bližnjima, jer time postižemo dvostruku nagradu. Međutim, ako nismo u stanju da ih materijalno pomognemo, onda ćemo održavati tu rodbinsku vezu posjećujući ih i razgovarajući sa njima, jer Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Održavajte rodbinske veze, pa makar selameći rodbinu.“ (Bejheki, Šu'abul-iman)

VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA I ISLAMSKA ETIKA

Dr. Haris Hadžić
AUTOR

Tehnologija se u islamu doživljava kao amanet (povjerenje) koji je čovjeku povjeren na odgovorno korištenje. Čovjek je, kao Božiji namjesnik (halifa) na Zemlji, dužan da tehnološka dostignuća koristi na način koji donosi dobrobit pojedincu i zajednici, a ne štetu, svjestan da snosi odgovornost pred Bogom i društvom za posljedice svojih postupaka.

Razvoj vještačke inteligencije predstavlja jednu od najdubljih tehnoloških i civilizacijskih prekretnica savremenog doba. Napredak algoritama, mašinskog učenja i obrade velikih količina podataka omogućio je nastanak sistema koji ne samo da izvršavaju unaprijed programirane zadatke, već i uče, prilagođavaju se i učestvuju u procesima donošenja odluka koji su donedavno bili isključivo u domenu ljudske racionalnosti. Takva transformacija snažno utiče na gotovo sve segmente društva, uključujući obrazovanje, medicinu, ekonomiju, sigurnosne sisteme, medije i javnu komunikaciju, čime se postavljaju nova pitanja o ulozi tehnologije u oblikovanju savremenog društva i ljudske budućnosti.

Iako vještačka inteligencija nudi brojne mogućnosti za unapređenje kvaliteta života, povećanje efikasnosti i rješavanje složenih globalnih problema, njen razvoj istovremeno otvara ozbiljne etičke dileme. Među njima posebno se izdvajaju pitanja moralne i pravne odgovornosti za odluke koje donose autonomni sistemi, problem pristranosti algoritama, ugrožavanje privatnosti, nadzor i manipulacija informacijama, kao i potencijalna dehumanizacija društvenih odnosa. Ove dileme zahtijevaju temeljito etičko promišljanje koje nadilazi tehničke i pravne okvire, te uključuje filozofske, teološke i moralne perspektive.

U tom kontekstu, islamska etika predstavlja relevantan i sveobuhvatan normativni okvir za analizu savremenih tehnoloških izazova. Utemeljena na Kur'anu, Sunnetu i klasičnoj islamskoj misli, islamska etika polazi od shvatanja čovjeka kao Božijeg namjesnika na Zemlji (halifa), kojem je povjeren emanet odgovornog upravljanja znanjem, moći i resursima. Tehnologija, uključujući i vještačku inteligenciju, u islamskoj perspektivi nije vrijednosno neutralna, već njena upotreba mora biti usklađena s ciljevima Šerijata (*mekasidu-š-šeria*), koji pored ostalog uključuju zaštitu vjere, života, razuma, ljudskog dostojanstva, etičkih vrijednosti, imovine i potomstva.

ETIKA I AHLAK U ISLAMSKOM UČENJU KAO TEMELJ MORALNOG DJELOVANJA

Islam ne samo da prihvata, nego naročito potencira razvoj i usavršavanje tehnologije kao jednog od ključnih faktora u unapređenju ljudskog života. Tehnološki napredak, posmatran iz islamske perspektive, ima potencijal da olakša svakodnevne aktivnosti, unaprijedi komunikaciju, upotpuni znanje i doprinese općem razvoju društva. (Hadžić, 2026)

U 21. stoljeću savremena tehnologija postala

je neizostavan dio ljudske svakodnevice i snažno utiče na način razmišljanja, rada i međuljudskih odnosa. Međutim, u islamskoj etičkoj misli tehnologija nije vrijednosno neutralna. Ona se ne posmatra samo kao skup alata ili tehničkih rješenja, već kao sredstvo čija se upotreba mora uskladiti s osnovnim moralnim, duhovnim i šerijatskim principima. U tom smislu, tehnologija se u islamu doživljava kao amanet (povjerenje) koji je čovjeku povjeren na odgovorno korištenje. Čovjek je, kao Božiji namjesnik (halifa) na Zemlji, dužan da tehnološka dostignuća koristi na način koji donosi dobrobit pojedincu i zajednici, a ne štetu, svjestan da snosi odgovornost pred Bogom i društvom za posljedice svojih postupaka. „Pojam etike potiče od grčke riječi *ethos* te latinskih izraza *mos*, *moris*, *moralis*, koji označavaju naviku, običaj, ustaljeni način ponašanja i djelovanja.“ (Singer, 2004:26)

U širem smislu, etika predstavlja skup normi, vrijednosti i principa koji usmjeravaju ljudsko ponašanje i određuju kriterije moralno ispravnog djelovanja u društvu. Ona se bavi pitanjima dobra i zla, ispravnog i pogrešnog, te odgovornosti čovjeka u ličnom i društvenom životu. U islamskoj tradiciji pojam etike izražava se terminima *huluk* (u jednini) i *ahlak* (u množini), koji se odnose na moralni karakter, ponašanje i unutarnje osobine čovjeka. *Ahlak* u islamu ne obuhvata samo vanjsko ponašanje, već i unutarnje stanje srca, namjere i svijesti o Bogu. Moralno djelovanje u islamu proističe iz vjere i predstavlja njen praktični izraz u svakodnevnom životu. (Spahić, 2006:5)

Kur'an Časni posebno ističe značaj moralne izvrsnosti Poslanika Muhammeda a.s. riječima: „*A ti si (Muhammede), zaista, najljepšeg morala (huluka).*“ (El-Kalem, 4)

Ovaj ajet potvrđuje da je moralna savršenost temeljni element poslanstva. U nastavku sure naglašava se da će se istina o ispravnosti puta jasno pokazati, jer Allah najbolje poznaje one koji su skrenuli s Njegova puta, kao i one koji su na Pravom putu. Poslaniku se, također, upućuje upozorenje da ne podliježe pritiscima onih koji ne vjeruju i koji nastoje relativizirati ili kompromitirati moralne principe zarad vlastitih interesa. Poslanik islama, Muhammed a.s., vlastitu vjerovjesničku misiju jasno definira kao moralnu reformu i usavršavanje ljudskog ponašanja, riječima: „Poslan sam da upotpunim i usavršim plemeniti moral.“ (El-Bejheki, *Sunenul-kubra*, br. 20571)

Ova izjava ukazuje na centralno mjesto etike u islamu, gdje moral nije sporedna ili sekundarna dimenzija vjere, već njen temelj. Vjera se, prema islamskom učenju, ne ogleda samo u obredima, već i u etičkom ponašanju, pravednosti, odgovornosti i brizi za druge.

U kontekstu savremene tehnologije, islamska etika poziva na kritičko i odgovorno korištenje tehnoloških dostignuća. Tehnologija treba služiti očuvanju ljudskog dostojanstva, zaštiti života, razuma, imovine, društvene stabilnosti..., a ne njihovom ugrožavanju. Stoga, islamska etika predstavlja važan moralni okvir koji usmjerava tehnološki razvoj ka dobru čovjeka i zajednice, naglašavajući

da istinski napredak nije moguć bez moralne svijesti i odgovornosti.

OPĆI POJAM INTELIGENCIJE

Latinski *intellectus* ima dva osnovna značenja: um i moć shvatanja. Korijen savremenog pojma inteligencija leži također u latinskom *intelligere*, s osnovnim značenjem razumijevati. (Zarevski, 2000:27)

Inteligencija predstavlja sposobnost uma da ovlada brojnim međusobno povezanim kapacitetima, među kojima su razumijevanje, planiranje, rješavanje problema, apstraktno mišljenje, generiranje ideja, upotreba jezika i sposobnost učenja. Iako postoji više načina da se definira pojam inteligencije, u širem smislu ona obuhvata konvergentno mišljenje – usmjereno ka tačnom odgovoru. S druge strane, kreativnost se više vezuje za divergentno mišljenje, koje uključuje generiranje novih i originalnih ideja. Važno je naglasiti da, iako kreativnost može biti dio inteligencije, ona se ne mjeri standardnim testovima inteligencije. Inteligencija se često definira kao sposobnost snalaženja u novim i nepoznatim situacijama. Ipak, u praksi, inteligencija ne postoji izolirano – ona je neodvojiva od znanja, iskustva i brojnih drugih osobina koje oblikuju pojedinca. Iako je inteligencija važan faktor uspjeha, ona sama po sebi nije dovoljna. Uspjeh zavisi i od vanjskih okolnosti, osobina ličnosti i nivoa motivacije. Ovi faktori često imaju presudnu ulogu, što objašnjava zašto koeficijent inteligencije (IQ) nije snažno povezan s bogatstvom, statusom ili drugim oblicima životnog uspjeha.

Engleski filozof Herbert Spencer (1820-1903) bio je među prvim misliocima koji su inteligenciju povezali s biologijom, posmatrajući je kao nasljedno i urođeno svojstvo. Njegovo zanimanje za evoluciju (o kojoj je pisao čak i prije Darwina) navelo ga je da istakne ponašajne (bihevioralne) aspekte inteligencije. Po njemu, inteligencija je sposobnost adaptivnog ponašanja u kompleksnim i promjenjivim uvjetima okoline, što posebno karakterizira čovjeka i neke naprednije životinjske vrste. Harvardski psiholog Howard Gardner je 1980-ih godina osporio ideju o jedinstvenoj inteligenciji. Prema njegovom modelu višestrukih inteligencija, svaka osoba posjeduje različite oblike intelektualnih sposobnosti koje se izražavaju u različitim kontekstima. Gardner definira inteligenciju kao sposobnost rješavanja problema iz stvarnog života:

Sposobnost identifikacije i postavljanja novih problema koje treba riješiti. Ovakav pristup značajno je doprinio demistifikaciji koncepta inteligencije, čineći ga funkcionalnijim i primjenjivim u svakodnevnom životu. Gardner je klasificirao ljudske kapacitete u devet kategorija inteligencije, među kojima su logičko-matematička, lingvistička, muzička, tjelesno-kinestetička, prostorna, interpersonalna, intrapersonalna, naturalistička i egzistencijalna inteligencija.

Nastavit će se...

DOKTRINA DOZVOLJENOSTI (IBAHA)

Mustafa Hašim Kamali
AUTOR

(7. DIO)

Sloboda je i manifestacija Božije milosti i blagodati prema čovječanstvu. Kao takva, ona je božanskog porijekla, dar Božiji cijelom čovječanstvu, a ne proizvod čovjeka. Stoga je inherentna svakom ljudskom biću i ne može se uskratiti nikome. Također je neopoziva u tom smislu da je niko ne može prekinuti, ili povući, osim, naravno, ako je to u cilju pravde i u skladu sa odredbama Šerijata.

Juristička izlaganja pravnika (*fukaha*) o pravima i slobodama i terminologija koju su koristili u velikoj mjeri reflektiraju jezik i stil Kur'ana i Sunneta o ovoj temi. Kao što je ranije istaknuto, Kur'an ne govori o individualnim slobodama, niti općenito niti specifično o određenoj temi. S druge strane, postoje brojna referiranja na dozvoljenost, blagodati i pogodnosti koje je Bog dao čovječanstvu. Kada Bog, od Svoje milosti, pruža užitke života i ohrabruje Svoje robove da koriste resurse zemlje, putuju i istražuju, bilo radi užitka, ili stjecanja znanja, posjeduju imovinu, jedu dobru hranu i uživaju u ljepoti Božijeg stvaranja, to su u suštini izrazi slobode čovjeka u vezi s tim aktivnostima.

Jezički stil Kur'ana u objašnjavanju različitih aspekata ljudske slobode je raznolik, uključujući takve izraze, kao što se često primjećuje u tekstu Kur'ana, da je određena stvar dozvoljena (*uhillet lekum*) i izrazi koji naređuju pojedincima „da ne zabranjuju“ (*la tuharrimu*) određene stvari, ili „nije vam grijeh“ (*la džuna-ha alejkum*) ako učinite određenu stvar, ili „nije vam grijeh“ (*fe la isme alejkum*) ako postupite na određeni način, ili da vas Bog neće kazniti (*la ju'ahizukum*) ako postupite na određeni način. Pored toga, tekst Kur'ana može jednostavno dati dozvolu (*izn*) u vezi s nečim, ili čak govoriti na emfatičan način o nečemu, poput: - *Reci: „Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?“* (El-E'raf, 7:32); ili „ko vam je zabranio“ određenu stvar, ili općenitije, negativne izjave da Bog zabranjuje samo ono što je nepristojno i grešno (El-E'raf, 7:33).

Sunnet dodaje izraze kao što je *rufi'a al-kalemu*, pero je podignuto, ili da nema smetnje, ili odgovornosti vezanih za određenu stvar. U osnovi svih ovih i sličnih drugih izraza u Kur'anu i Sunnetu jeste osnovna ideja dozvoljenosti i slobode koja je data pojedincu u različitim kontekstima. „U svim ovim različitim kontekstima može se reći da je to karakteristična osobina jezika i stila Kur'ana o pravima i slobodama, što je zauzvrat dovelo do doktrine *ibaha*. Bog Uzvišeni je tako osigurao osnovnu slobodu pojedinca, ne u ime slobode (*hurrije*), već kroz autoritativne izraze o dozvoljenosti koji su možda prikladniji općem obrascu odnosa između Boga i čovjeka

u islamu. Uzimajući u obzir jezik Kur'ana i Sunneta, muslimanski pravnici su ostali suzdržani u korištenju riječi *hurrije* (sloboda) u svojim pravnim izlaganjima i umjesto toga su govorili o dozvoljenosti, koja je u svim aspektima u skladu sa slobodom i ekvivalentna njoj. Tako, prema jednom učenjaku, pojam slobode (*ibaha*) u islamskoj pravnoj misli leži u samoj srži zakona. Bog je stvorio sve stvari za korist čovjeka, a čovjek je slobodan da ih stekne i raspolaže njima. Svako se pretpostavlja slobodnim dok se ne dokaže suprotno.

Poznati malikijski pravnik Eš-Šatibi (u. 1388.) je, osim toga, dodao novu dimenziju *ibāha* identificirajući je sa stanjem prešutne saglasnosti (*martebetu-l-afv*), izraz koji se slaže s riječima hadisa koji je Eš-Šatibi citirao. Stanje oprosta, kaže Eš-Šatibi, nalazi se između onoga što je Šerijat proglasio zabranjenim i onoga što je proglasio dozvoljenim. Tako se navodi u hadisu:

„Ono što je Allah u Svojoj Knjizi dozvolio – to je halal, a ono što je zabranio – to je haram. Ono što je prešutio – to je *afv*; obilna milost i pošteditelj, pa primite od Allaha Njegov obilni oprost.“

Navodi se da je Ibn Abbas rekao, u tom kontekstu, da stvari koje Kur'an nije spomenuo jesu one stvari koje je Bog prešutno dozvolio. Suština gornjeg hadisa potvrđena je u drugom hadisu na sljedeći način:

„Bog je propisao određene dužnosti – ne zapostavljajte ih; zabranio je određene stvari i postavio određene granice koje ne smijete prekršiti. Također je dao izuzetke u vezi s mnogim stvarima iz milosti, a ne zbog zaborava, pa ih nemojte previše preispitivati.“

Muslimanski pravnici su naveli tri kur'anska ajeta o validnosti *ibāhe* kao normativnog principa Šerijata, a to su:

- *On je taj Koji je stvorio za vas sve što je na Zemlji.* (El-Bakare, 2:29)

- *I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega.* (El-Džasije, 45:13)

- *A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim kad ste u nevolji.* (El-En'am, 6:119)

Ukoliko je stvoreni svijet dat da bude za dobrobit ljudskih bića i podređen njihovoj koristi i službi, osnovna svrha toga je, očigledno, omogućiti im da iskoriste resurse svijeta. Ovo je drugi način da se kaže da je ljudima dopušteno djelovati kako bi iskoristili resurse Zemlje u svoju korist. Stoga je sve u poznatom svijetu, uključujući pravne radnje, ugovore, razmjenu dobara i usluga i slično, što je korisno za ljudska bića, dozvoljeno njima na osnovu principa *ibaha*. Gore citirani ajeti jasni

su u pogledu toga da je Bog Svevišnji jasno objasnio šta je zabranjeno, što znači da se zabrana može uspostaviti samo jasnim tekstom. Samo pretpostavka, stoga, nije dovoljna da se uspostavi zabrana. Pozicija je upravo suprotna kada je riječ o dozvoljenosti, koja se pretpostavlja čak i u odsustvu jasnog teksta u vezi sa stvarima koje nisu zabranjene jasnim tekstom. Ovo je tačno značenje pravne maksime da je norma, ili prirodno stanje stvari, iz perspektive Šerijata dozvoljenost (*el-aslu fi el-ešja' el-ibaha*). Juristi su spomenuli samo dva izuzetka od ovoga, a to su obredoslovna pitanja (*ibadat*) i odnosi između dva spola. Osnovna norma u vezi s tim je da su zabranjeni, osim ako ne postoji dokaz u suprotnom. Dozvoljenost se postiže, u slučaju *ibadata*, jasnim tekstom, a u slučaju seksualnih odnosa između muškaraca i žena kroz brak. Čini se da se pretpostavka *ibaha* prvenstveno odnosi na odnose među ljudima u oblasti građanskih transakcija i trgovine (*mu'amelat*), za koje se sve smatra da su dozvoljene i „ništa u njima nije zabranjeno“, kako je ukazao Ibn Tejmijje, „osim ako to nije zabranjeno od strane Boga i Njegovog Poslanika a.s.“

Kur'anski odlomci navedeni gore potvrđuju *ibaha* koncept kao osnovu za obavezu (*iltizam*), što znači da su ljudi slobodni da se obavežu u vezi s nečim što je dozvoljeno i da se odriču te dozvoljenosti, ukoliko to žele, putem ugovorne obaveze. Ovu poziciju zauzimaju hanbelije, koji su primijenili *ibaha* princip šire nego ostale pravne škole. Hanbelije su tako potvrdili odredbe u nominativnim ugovorima koje mogu učiniti *ibaha* – koncept predmetom lične obaveze. Na primjer, prema hanbelijskoj doktrini *ibahe*, potencijalnoj supruzi dozvoljeno je da postavi uvjet u bračnom ugovoru da muž ostane u monogamnom braku. Ostale vodeće pravne škole smatraju da ugovorne strane ne mogu odredbama ugovora zaobići osnovnu zakonitost poligamije u Šerijatu. Na to su hanbelije odgovorili da je to ipak dozvoljeno, ali ne obavezno. Budući da u Kur'anu ili Sunnetu nema naznaka da bračni partneri imaju pravo biti protiv poligamije, oni onda imaju pravo da budu protiv nje. Na kraju, norma Šerijata u vezi sa brakom je monogamija te oni koji žele da se obavežu na monogamiju samo podržavaju ono što je standardna pozicija u Šerijatu.

Debata između većine i hanbelijske škole o poligamiji dio je šireg pitanja koje se pojavilo u vezi sa slobodom ugovora i umetanjem u ugovor odredbi koje su improvizirane od strane ugovornih strana.

Ovo pitanje je izazvalo različite reakcije među pravnicima. Zahirije su zauzeli ekstremnu poziciju da je norma Šerijata u vezi

sa ugovorima zabrana (*hazar*), što znači da je ugovor nezakonit, osim ako nije posebno drugačije definiran. Prema zahirijama, ugovor se može poništiti snagom jasnog teksta, a ne samo voljom ugovornih strana. Stoga je ugovor, ili odredba u tom smislu, koja nije potvrđena Šerijatom, bez pravnih posljedica. Prema mišljenju Mezkurija, zahirijski pravници su bili „izuzetno restriktivni“ insistirajući na tome da poslovne aktivnosti i transakcije među ljudima trebaju ostati onakve kakve su bile u vrijeme dolaska islama. Tako su „potpuno ignorirali promjenu vremena i okolnosti i njihove efekte na komercijalni život i aktivnosti ljudi“. Mustafa Ez-Zerka je tvrdio da je *ibāha* normativni princip Šerijata koji se primjenjuje na sve ugovore. Ovo se može smatrati značenjem hadisa da su „muslimani obavezani svojim odredbama, osim ako je to odredba koja dozvoljava ono što je zabranjeno, ili zabranjuje ono što je dozvoljeno“.

Da podrže svoj stav, zahirije su citirali kur'anski ajet u kome se kaže: - *Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji!* (El-Džasije, 45:27)

Iz ovoga se može zaključiti da samo uz Božiju dozvolu ljudi mogu sklapati transakcije i ugovore među sobom. Također su citirana dva hadisa u ovom kontekstu, ali treba odmah napomenuti da su mnogi učenjaci, uključujući Eš-Ševkanija (u. 1832.), osporavali njihovu autentičnost. Ti hadisi glase:

„Kogod učini nešto zaštita nismo dali dozvolu, to će biti nevažeće.“

„Uvjeti koji nisu navedeni u Knjizi Božijoj bit će nevažeći, čak i ako ih ima stotinu. Knjiga Božija i Njegovi uvjeti su najpouzdaniji od svega.“

Imam Ahmed ibn Hanbel zauzeo je suprotan stav, kao što je ranije raspravljano, da je norma u vezi sa ugovorima i uvjetima *ibaha*. Ibn Tejmije je izričito izjavio da u potvrđivanju ugovora Kur'an (El-Ma'ide, 5:1; En-Nisa, 4:29) govori na najširi način i postavlja samo jedan osnovni zahtjev, a to je uzajamni pristanak ugovornih strana, kao suština svih ugovora. Ovo je, također, osnovni kriterij validnosti za sve ugovorne uvjete koji ne krše Šerijat.

Većina vodećih škola, uključujući hanefije i šafije, zauzela je srednji stav između zahirija i hanbelija držeći da strane formiraju ugovor svojim pristankom, ali da pravne posljedice ugovora, kao što su prijenos vlasništva u slučaju prodaje i dozvoljenost seksualnih odnosa u slučaju braka, određuje Šerijat. Bračne strane, drugačije rečeno, ne mogu nametati uvjete koji se upliću u pravne posljedice ugovora koje je odredio Šerijat.

Upoznavanje čitatelja s detaljima naučnih stavova o konceptu *ibaha* nije potrebno. Dovoljno je reći da je koncept *ibaha* čvrsto ukorijenjen u Šerijatu. Osnovni ton i smisao kur'anskih argumenata o normativnoj valjanosti koncepta *ibaha* odobren je na barem druga dva mjesta u Kur'anu gdje se govori sa neodobravanjem o onima koji se fokusiraju samo na zabrane, ali žmire na dozvoljene stvari. (El-Ma'ide, 5:87)

- O, vjernici, ne zabranjujte čiste stvari koje je Bog učinio dozvoljenim za vas.

Kur'an kaže i sljedeće:

- *Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?* (El-E'raf, 7:32)

Komentatori su dodali sljedeće zaključke u svom razumijevanju relevantnih dokaza iz Kur'ana i Sunneta o pitanju *ibāhe*.

Prvo, da bi se neki čin ili transakcija proglasila valjanom ili dozvoljenim djelom, nije potrebno tražiti afirmativne dokaze u izvorima islama. Sve što treba istražiti jeste da li postoji jasna i očigledna zabrana i ako se ne pronade, čin ili transakcija, može se smatrati valjanom, jer je koncept *ibaha* osnovna pretpostavka Šerijata koja se primjenjuje u odsustvu zabrane. Zabrana koja nadmašuje osnovnu pretpostavku dozvoljenosti mora biti kategorička, kako u značenju tako i u argumentu. El-Karadavi je sugerirao, možda ispravno, da je dovoljno ukoliko je predmetni tekst autentičan i prenosi jasno značenje (*sahih*-*subut* *sarihud-de-lale*), jer je tekst ovog tipa obično dovoljan za uspostavljanje praktičnog pravila Šerijata.

Drugo, oblici ugovora, radnji i transakcija koji su eksplicitno potvrđeni u Kur'anu i Sunnetu nisu iscrpni i ne isključuju nove varijante o kojima Šerijat možda nije ništa kazao.

Treće, u vezi s novim transakcijama, ugovorima i jedinstvenim razvojem, u principu nema potrebe tražiti potporne dokaze u stavovima ranih pravnika jer je suštinski netačno proširiti i primijeniti srednjovjekovno pravno mišljenje na nešto što u to vrijeme nije bilo ni poznato. Ispravan pristup u takvim slučajevima bio bi pokušati nezavisni idžihad, tj. kada se stvar ne može odrediti pod pretpostavkom koncepta *ibaha*.

Na osnovu jasnog teksta u Kur'anu (En-Nahl, 16:116), zabraniti ono što je Allah Uzvišeni dozvolio nije manje grijeh od dopuštanja onoga što je jasno zabranjeno. Glavna svrha dokaza iz Kur'ana i Sunneta u vezi s tim je sužavanje i minimiziranje opsega zabrana i pokušaj da se na taj način olakša teret ljudima. Slijediti trend u suprotnom smjeru, tj. proširiti opseg zabrana i ograničiti ljudima slobodu izbora, suprotno je kur'anskim direktivama. Neki od kur'anskih principa, koje možda ne treba dodatno objašnjavati ovdje, uključujući uklanjanje teškoća (*rafu'l-haredž*) i princip olakšavanja (*tejsir*), također se mogu dodati kao šerijatski dokazi u korist principa *ibaha*.

Treba napomenuti da je koncept *ibaha* podtema šerijatske doktrine *istishab*, što znači pretpostavku kontinuiteta, koja je jedan od pomoćnih izvora Šerijata. *Istishāb* (u doslovnom značenju pratnja, ili društvo) označava da se činjenice, običaji i pravila razuma čiji su valjanost i postojanje bili poznati u prošlosti smatraju da ostaju onakvi kakvi su bili prije, osim ako dokazi ne pokažu da je došlo do promjene. Prošlost tako prati sadašnjost bez prekida, ili promjene. *Istishab* je racionalna doktrina i pretpostavljaajući dokaz, slično *ibaha* principu, koja svoju valjanost crpi iz uvjerenja da islam nije imao cilj uspostaviti novi život na Zemlji, niti je imao cilj poništiti, ili zamijeniti sve običaje i tradicije arapskog društva tog vremena. Islam je nastojao preinačiti i zamijeniti samo prakse i običaje koji su smatrani neprihvatli-

vim. Tako, u vezi sa društvenim običajima, kao i kulturnim i komercijalnim praksama koje je društvo tada, ili u bilo kojem drugom vremenu podržavalo, islam zauzima osnovni stav potvrde i dozvoljavanja prema njima, osim ako ne postoje dokazi u suprotnom. Šerijat je ostavio mnoge stvari neregulirane, a kada je to slučaj, ljudsko djelovanje u vezi s njima može biti vođeno dobrom savješću i razumom. *Ibaha* tako čini glavni sastavni dio *istishaba*.

Prijevod sa engleskog:
Dr. hfz. Almir Pramenković

ENDNOTE

1. J. Weeramantry, Islamic Jurisprudence: An International Perspective, Basingstoke (UK), Macmillan, 1988, str. 75.2. Ebu Ishak Ibrahim el-Šatibi, El-Muvafekat fi Usul el-Šer'i'e, ed. Šejh 'Abdullah Diras, Kairo, Mektabat el-Tijarije el-Kubra, n. izd., I, 100; Tublije, Hukuk el-Insan, str. 279.

3. El-Tabrizi, Miškat, I, hadis, str. 197.

4. Muhammed Ebu Zehre, Usul el-Fikh, Kairo, Dar el-Fikr el-'Arebi, 1377/1958, str. 236; 'Abd el-Vehhab Hallaf, 'Ilm Usul el-Fikh, 12. ed., Kuvajt, Dar el-Kelam, str. 92; Ebu el-'Ajnejn Bedran, Usul el-Fikh el-Islami, Aleksandrija (Egipat), Mu'assasat Šabab el-Džami'e, 1404/1984, str. 219.

5. Takiuddin Ahmed ibn Tejmije, Nezarrijat el-'Akdije, Bejrut, Dar el-Me'rife, 1317. G.H., str. 266; Ibn Kajjim el-Dževzije, l'alamu el-Muveki'in 'an Rabbi el-'Alemin, ed. Muhammed Munir el-Dimeški, Kairo, Idare el-Tiba'e el-Munirije, n. izd., I, 344.

6. Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, str. 306.

7. Muhammed Salim Madkur, El-Fikh el-Islami, drugo izd., Kairo, Metba'at el-Fedžale, 1955, str. 421; Zuhejli, El-Fikh el-Islami, IV, 202.

8. Mustafa el-Zerka, El-Medhal el-Fikhi el-'am, 3. tom, Damask, Dar el-Fikr, 1967, I, 215.

9. Ebu Davud, Sunen Ebu Davud, eng. prijevod Ahmed Hasan, Lahore, Ešraf Press, 1984, II, 120.

10. Jahja ibn 'Ali el-Ševkani, Iršad el-Fuhul min Tehkik el-Hakk ila 'Ilm el-Usul, Kairo, Dar el-Fikr, n.d., str. 251; Sejf el-Din el-Amidi, El-Ihkam fi Usul el-Alkam, izd. 'Abd el-Rezzak 'Afifi, drugo izd., 4 vol., Bejrut, El-Mekteb el-Islami, 1402/1982, V, 32.

11. Takiuddin ibn Tejmije, Medžmi' Feta-va Šejh el-Islam Ahmed ibn Tejmije, izd. 'Abd el-Rahman b. Kasim, Bejrut, Mu'assasat el-Risale, 1398. AH, III, 239; vidjeti isto: Zuhejli, El-Fikh el-Islami, IV, 206.

12. Zuhaji, El-Fikh el-Islami, IV, 201.

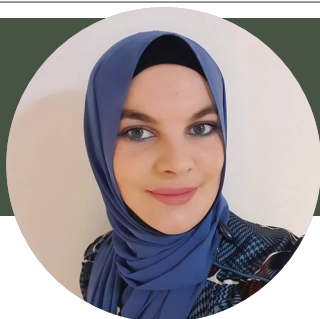
13. Jusuf el-Karadavi, Beja' el-Murabeħa li'l-emir bi'l-Šeri'a, drugo izd., Kairo, Mektebe Vahbe, 1409/1982, str. 13.

14. Ibid., str. 125.

15. Postoji poglavlje o tome, Istishab in Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, str. 297-310.

DIGITALNI MEDIJI, VJERSKI I VIRTUELNI IDENTITET

Msc. hfz. Binas Šabanović
AUTOR

IDENTITET VJERNIKA

Identitet označava karakteristike pojedinca kojima se on prepoznaje i po njima je poznat. Sa filozofskog aspekta označava nit koja pojedinca razlikuje od ostalih individualaca. Imajući ovo u vidu, može se reći da identitet obuhvata ličnu obilježja pojedinca, kao što su duhovnost i lične karakteristike, zatim obilježja jedne zajednice, u šta spadaju nacionalni, kulturni, etnički i vjerski identitet, ali i neke društvene fenomene, kao što su poslovni, muzički, navijački i sportski identitet koji se formira kroz pripadnost i djelovanje određene grupe.

Krize identiteta predstavljaju izazove jednog vremena u kojima su se pojedinac i društvo suočavali sa različitim iskušenjima, kao što su ratovi, bolesti, finansijski izazovi i migracije, u kojima je očuvanje identiteta bili otežano. Društvo se i danas suočava sa različitim izazovima u očuvanju identiteta. Kada govorimo o identitetu, veoma važno je napomenuti da na identitet značajan uticaj ima okruženje u kojem se pojedinac nalazi i djeluje, sa kakvim ljudima dijeli prostor i vrijeme, koje su kulturne i religijske norme itd. Kada je bošnjački narod u pitanju, njihov najbitniji identitet jeste zapravo islamski identitet, koji ne zanemaruje značaj historijskog, teritorijalnog, kulturnog, lingvističkog i etničkog identiteta. Islam kao vjera zauzeo je primarnu i značajnu ulogu u formiranju bošnjačkog identiteta.

Identitet muslimana Bošnjaka u ovom slučaju temelji se na obožavanju Allaha kao Jedinog Stvoritelja i Onoga Koji Jedinu zaslužuje da bude obožavan. Allah u Kur'anu kaže: „I kad je izveo Gospodar tvoj iz kćmi Ademovih sinova potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" – oni su odgovarali: "Svakako, mi svjedočimo" – i to zato da ne kažete na Sudnjem danu: "Zaista mi o ovome nismo ništa znali!" (El-E'araf, 172)

Na osnovu tumačenja i razumijevanja ovog ajeta možemo zaključiti da se čovjek samim svojim rađanjem odlikuje nekim osobinama i svojstvima, a između ostalog najbitniji je duhovni identitet i obaveznost obožavanja Allaha. Da bi ljudi kontinuirano bili svjesni Gospodara, Allah im je slao poslanike kao donosiocje vijesti i opomena. Dobrovoljni i obavezni ibadet koje vjernik obavlja dokaz je pripadanja vjeri i obilježje vjerskog i duhovnog identiteta. Vjernik se u svom životu prvenstveno oslanja na Kur'an kao prvobitnu Objavu koja oblikuje i usmjerava njegov život. Plemeniti Gospodar kaže: „Mi smo vam objavili Knjigu u kojoj je vaša čast (zikrukum), pa zar se nećete opametiti?“ (El-Enbija', 10)

Prema mišljenjima i tumačenjima mufessira, Kur'an predstavlja za vjernika ugled, vjeru i sve ono što je potrebno od izvršavanja vjerskih dužnosti, kao i opomenu, odnosno podsjetnik na obećanu nagradu ili kaznu, shodno djelima. Vjera podstiče

Internet i društvene mreže postale su dio svakodnevnog funkcioniranja mladih ljudi, što ostavlja traga na ponašanje omladine, njihovo funkcioniranje i na kraju na formiranje njihovog identiteta.

identitet bratstva i zajedništva, jer je u povezanosti i zajedništvu snaga jednog društva i naroda. Allah u Kur'anu kaže: „Samo su vjernici braća (...) Vi koji vjerujete, neka se ne rugaju muškarci jedni drugima, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! Vi koji vjerujete, klonite se mnogih sumnjičenja, zaišta su neka sumnjičenja grijeh! I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge!“ (El-Hudžurat, 10-12)

Ovime se vjernici podstiču na bratstvo i zajedništvo uz odsustvo svih društveno malignih pojava, kao što su ismijavanje ili odbacivanje pojedinca, ili spominjanje njega u njegovom odsustvu po onome što mu nije drago.

RAZVOJ I RASPROSTRANJENOST DIGITALNIH MEDIJA

Sredinom 90-ih godina, nakon jedne decenije korištenja mobilnih telefona, njihova funkcija je unapređena novim opcijama, odnosno mogućnošću slanja kratkih tekstualnih poruka.

Ova funkcija olakšala je komunikaciju i razmjenu informacija, posebno kod mladih ljudi koji su je najviše koristili. Nakon toga, mobilni telefoni dobijaju nove funkcije kao što je kamera, navigacija, ekrane na dodir i brojne druge opcije. Mobilni telefoni bilježe nagli porast upotrebe početkom 21. vijeka kada se na tržištu pojavljuju prvi telefoni kompanije Iphone i telefoni sa Android operativnim sistemima. Ovi uređaji i sistemi dovode do pojave tablet računara na tržištu, što je sve zajedno učinilo internet mjestom na kome je prisutna i dostupna velika baza podataka i informacija iz oblasti muzike, filma i knjiga.

Digitalna tehnologija omogućila je integriranje i skladištenje tekstova, slika, video zapisa i muzike, kao i njihovu razmjenu. Prijenos informacija omogućava razna digitalna tehnologija, od čega se najviše koriste mobilni telefoni zbog njihove praktične upotrebe i mnoštva funkcija koje se mogu koristiti. Početkom 21. vijeka postaju veoma popularne socijalne mreže, gdje su korisnici istih imali mogućnost kreiranja ličnih profila, ali i da predstave sebe onako kako sami to žele, komuniciraju sa osobama kojima žele i učestvuju u živoj interakciji na društvenim mrežama.

Razvoj informacione tehnologije omogućavao je i veći razvoj komunikacije i razmjenu informacija. Za oko dvije decenije u velikoj mjeri promijenio se način komuniciranja među ljudima. Ljudima koji su živjeli prije ovog razdoblja u kome je informaciona tehnologija napredovala preostalo je samo da se prilagode takvom načinu funkcioniranja, dok djeca i mladi tinejdžeri jedini svijet koji poznaju jeste svijet informacione tehnologije i oni u njemu odrastaju.

UTICAJ INTERNETA I DRUŠTVENIH MREŽA NA MLADE

Revolucionarni razvoj informacione tehnologije odražava se na sve sfere našeg života te se naša svakodnevica ne može zamisliti bez interneta. Ubrzan razvoj informacione tehnologije krajem

20. i početkom 21. vijeka uticao je na proces komunikacije i na kreiranje socijalnog prostora koji zadovoljava dvije osnovne egzistencijalne potrebe mladih, a to su potreba za interpersonalnim kontaktom i potreba za pripadanjem zajednici. Internet i društvene mreže postale su dio svakodnevnog funkcioniranja mladih ljudi, što ostavlja traga na ponašanje omladine, njihovo funkcioniranje i na kraju na formiranje njihovog identiteta. Internet mijenja način svakodnevnog života, briše granice između globalnog i lokalnog, pruža nove načine prijenosa informacija i interakcije ljudi. (Giddens, 2007:471)

Pozitivan aspekt interneta i društvenih mreža ogleda se u brzini uspostavljanja komuniciranja i dostupnosti informacija. Pored pozitivnih postoje i negativne strane korištenja interneta i društvenih mreža, a to je prijetnja za slabljenje komunikacije „licem u lice“, prikrivenost, lažno predstavljanje i izazivanje socijalne izolacije, što doprinosi konfuziji identiteta mladih. Društvene mreže pružaju mogućnost uticaja ljudi iz neposrednog okruženja, bez obzira da li smo imali namjeru da prihvatimo uticaj. Na društvenim mrežama postoje influenseri koji utiču na hiljade svojih pratioca koje nisu nikada sreli uživo, niti se međusobno poznaju. Mediji i društvene mreže socijaliziraju mlade, tako da oni ne prave razliku između realnog i virtuelnog svijeta. Internet je dio njihovog svijeta.

Svaki korisnik društvene mreže na istoj uređuje svoj profil onako kako on želi i ostvaruje interakciju sa ljudima sa kojima on želi. Danas na internet i društvene mreže treba gledati kao na neizostavan dio svakodnevnice i biti svjestan postojanja pozitivnog i negativnog uticaja. Prekomjerno korištenje mobilnih telefona utiče na kvalitet života i svakodnevno funkcioniranje. Društvene mreže mogu predstavljati bijeg od stvarnosti i mjesto na kome mladi ljudi traže zadovoljstvo i načine rješavanja problema usamljenosti ili nezadovoljstva sobom. Djeca i mladi u najvećoj mjeri svoja iskustva i slike života pribavljaju polazeći od „medijskog iskustva“, pri čemu se ne misli samo na sadržaj koji mediji nude, već i na način na koji se sadržaj prezentira. Društvene mreže postale su mjesto za stalnu razmjenu informacija, upoznavanje novih prijatelja i interakciju, predstavljaju novu virtuelnu zajednicu na kojoj ljudi vode svoje paralelne virtuelne živote. Facebook i brojne društvene mreže popularne su za enorman broj korisnika koji zbog istih trpe uticaj na život. Vrijeme provedeno na društvenim mrežama ne provodi se sa drugima, već se troši za druge ili na druge ljude. (Radok, 2015)

U prilog navedenom govori značaj broja lajkova kojima korisnici dobijaju povratnu informaciju za svoj status koji ostvaruju u toj virtuelnoj zajednici. Odnos između realnog i virtuelnog života stvara nesklad u svakodnevnom funkcioniranju, pa korisnici društvenih mreža češće pribjegavaju virtuelnom svijetu radi lakšeg zadovoljenja ili prividnog zadovoljenja svojih potreba. Međutim, zadovoljstvo koje pruža virtuelni svijet ima odsustvo čulnog zadovoljstva, zbog izostajanja neposredne interakcije, a bez toga je nemoguće zadovoljiti osnovnu čovjekovu potrebu, a to je da bude sretan u životu i motiviran za mnogobrojne aktivnosti. (Manović, 2015)

Nastavit će se...

HAFIZI U MIHRABU, NA MINBERU I U MEKTEBU

Hfz. doc. dr. Maid-ef. Ibrahimović
AUTOR

Hafizi kao imami, hatibi i muallimi predstavljaju važan stub Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sandžaku i šire. Međutim, hafizi nikada ne smiju zaboraviti da su u službi Islamske zajednice i da institucija vrednuje njihov rad. Uvijek treba imati na umu da institucija mora biti ispred svakog ličnog interesa, jer Zajednica je važnija od pojedinca.

Hafiz je jezički znači onaj koji čuva, pamti, čuvar (tj. onaj koji zna Kur'an napamet). (Muftić Teufik, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, IV izdanje, Sarajevo, 2017, str. 356)

Hafiz je osoba koja je naučila Kur'an napamet i čuva ga od zaborava. Hafizi Kur'ana zauzimaju posebno mjesto u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, Sandžaku i šire, jer su oni osobe koje su napamet naučile cijeli Kur'an, čime su stekle veliku čast, poštovanje, ali i odgovornost koju nose u životu. Njihova uloga nije ograničena samo na učenje Kur'ana i mentorstvo novim hafizima, nego se njihov rad ogleda i u aktivnom djelovanju u svojstvu imama, hatiba i muallima. Kroz ovu strukturu i zadaću hafizi doprinose očuvanju islamskih vrijednosti, vjerskom obrazovanju i duhovnom životu muslimana. Svaki hafiz daje značajan doprinos u radu i razvoju Islamske zajednice na našim prostorima. Od velikog značaja je da imamo imame i hafize koji će, između ostalog, razvijati i poboljšavati rad na putu širenja vjere. Svako od njih ima svoju misiju u sredinama u kojima rade i žive. (Ibrahimović Maid, *Hafizi Kur'ana u Bosni i Hercegovini i Sandžaku 1984-2021*, Kalem, Sarajevo, 2025, str. 243)

Hafize je Uzvišeni Allah odabrao da čuvaju Kur'an od zaborava, ali oni nose emanet sa sobom kroz cijeli život. Allah dž.š. kaže: „Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti.“ (Korkut Besim, *Kur'an s prijevodom*, El-Kalem, Sarajevo, 2017, El-Hidžr, ajet 9, str. 262)

Ibn Kesir kaže: „...sasvim je jasno da se to odnosi na Kur'an i da to upućuje na čuvanje od preinaka i promjena i to je ono što se riječima Hvaljenoga želi kazati.“ (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, II izdanje, Sarajevo, 2002, str. 679)

Hafizi su prvenstveno imami u svojim džematima u kojima rade, govore džematlijama o vjerskim propisima i razvijaju moralne vrijednosti kod njih. Hafizi predvode džemat u obavljanju namaza i predstavljaju duhovne vođe u svom džematu. Njihovo temeljito, studiozno, kvalitetno, metodično poznavanje Kur'ana omogućava im da vjernicima prenose ispravno razumijevanje islamskih propisa i moralnih načela. Hafizi i imami nisu samo predvodnici u namazu, već i savjetnici, odgovajatelji i osobe koje se vjernicima obraćaju u različitim životnim situacijama. Hafizi kao imami svojim znanjem i primjerom podstiču džematlije na jačanje vjere i

njegovanje islamskog morala.

U ulozi hatiba, hafizi imaju zadatak da drže hutbe i obraćaju se vjernicima tokom džuma namaza, te da organiziraju i održe predavanja povodom obilježavanja značajnih datuma. Kvalitetna hutba zahtijeva dobro poznavanje Kur'ana, hadisa i savremenih društvenih izazova koji su postavljani pred nama u svijetu velike globalizacije. Hafizi zahvaljujući svom dubokom poznavanju Allahove Knjige mogu na jasan i argumentiran način povezati kur'anske poruke sa svakodnevnim životom vjernika. Njihove hutbe često predstavljaju izvor inspiracije, pouke i moralno usmjeravanje džemata na putu uspjeha. Također, poruke kojim obveseljavaju duše i srca vjernika poslani s mimbera bude ljubav prema našoj vjeri i Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, Sandžaku i šire. Zaista, danas imamo vrsnih hafiza koji svojim predavanjima pozitivno djeluju na ljude i kod njih bude samilost i brižnost prema drugima.

Hafizi imaju značajnu ulogu kao muallimi, odnosno učitelji islamskog znanja. Oni podučavaju djecu i odrasle učenju Kur'ana, osnovama islamske vjere i pravilnom izvršavanju vjerskih dužnosti. Oni se povode hadisom Božijeg poslanika Muhammeda, alejhi selam, u kojem kaže: „Kada god se ljudi sakupe poslije klanjanog sabah namaza u džamiji da proučavaju i poučavaju Allahovoj Knjizi, Allah im odredi meleke koji za njih mole za oprost, sve dok ne promijene temu razgovora.“ (Ibn-Redžeb el-Hanbeli, *Džamiul-ulumi vel-hikmeti*, 1/344, Darul-ma'rifeti, Bejrut, 1408)

Posebno je važan njihov rad u mektebima s djecom, gdje mlađe generacije stiču prva znanja o islamu, Kur'anu i moralnim vrijednostima. Hafizi

svojim strpljenjem, znanjem i pedagoškim pristupom doprinose odgoju novih generacija muslimana koje će čuvati svoju vjeru i identitet. Njihov odnos prema djeci važan je segment u njihovom radu, jer to su budući džematlije s kojima ćemo raditi i živjeti. Džematlije nam pomažu u našoj misiji koju smo uzeli na svoja pleća i obavezni smo je dostojanstveno nositi.

Pored svega kazanog, u savremenom društvu uloga hafiza postaje još značajnija i važnija. Pored tradicionalnih dužnosti koje obavljaju hafizi, oni učestvuju u različitim obrazovnim, humanitarnim i društvenim aktivnostima u džematima i Zajednici. Kroz javna predavanja, medijske nastupe i rad s omladinom, hafizi doprinose širenju znanja, međusobnog razumijevanja i pozitivnih vrijednosti u društvu.

Zaključujemo da hafizi kao imami, hatibi i muallimi predstavljaju važan stub Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sandžaku i šire. Međutim, hafizi nikada ne smiju zaboraviti da su u službi Islamske zajednice i da institucija vrednuje njihov rad. Uvijek treba imati na umu da institucija mora biti ispred svakog ličnog interesa, jer Zajednica je važnija od pojedinca.

Hafizi svojim znanjem, predanošću i odgovornošću omogućavaju očuvanje autentičnog islamskog učenja i jačanje vjerskog života među muslimanima. Također, doprinose očuvanju identiteta. Kroz svoj rad hafizi ne samo da prenose znanje, već svojim primjerom podstiču vjernike na moralnost, pobožnost i služenje Islamskoj zajednici u cjelini.

CJELOVITOST PRIJENOSA

Akademik Fatmir Bači
AUTOR

(2. DIO)

U smislu starijih i današnjih mudraca, strah i nada predstavljaju dva načina na koja čovjek spoznaje vlastito mjesto u kosmosu. Oni pripadaju najdubljim oblicima samospoznaje, jer kroz njih čovjek istovremeno otkriva istinu o sebi i istinu o svom odnosu prema Gospodaru svjetova.

Strah otkriva ograničenost ljudskog bića i podsjeća čovjeka na prolaznost njegovih snaga, krhkost njegovih oslonaca i granice koje prate svako stvorenje. Pred sviješću o Božijoj veličini čovjek prepoznaje vlastitu konačnost i razumije da nijedno stvoreno biće ne posjeduje samodovoljnost. Nada otkriva njegovu otvorenost prema beskraju i pokazuje da ljudsko postojanje nadilazi granice vlastitih slabosti, ostajući trajno povezano sa milošću, dobrotom i blizinom Onoga, dželle šanuhu, Koji ga je stvorio.

Strah, sa jedne strane, pokazuje čovjeku koliko je malen pred veličinom Istine, dok sa druge strane, nada pokazuje koliko je vrijedan u očima svoga Stvoritelja. Jedna spoznaja čuva ga od oholosti, druga od očajanja; jedna ga vraća svijesti o odgovornosti, druga ga učvršćuje u uvjerenju da nijedan iskren korak prema Allahu ne ostaje bez odgovora. Između te dvije spoznaje oblikuje se istinska skrušenost, stanje u kojem čovjek jasno vidi vlastitu ograničenost i istovremeno prepoznaje uzvišeni smisao svoga postojanja. Takva skrušenost predstavlja sklad između svijesti o vlastitoj malenosti i svijesti o počasti koju čovjek zadobija kroz blizinu svome Gospodaru.

Jedna od najljepših kur'anskih formulacija tog stanja nalazi se u opisu iskrenih vjernika: „Bokovi njihovih postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju...” (Es-Sedžda, 16)

U svega nekoliko riječi sadržana je cijela filozofija duhovnog života. Drugim riječima, kur'anski izraz okuplja dva temeljna pokreta srca koji zajedno određuju pravac čovjekovog putovanja prema Allahu, subhanehu ve teala, a u njemu su čvrsto objedinjeni budnost i pouzdanje, odgovornost i milost. Upravo zbog toga ovaj ajet kroz svoju jezičku sažetost prenosi izuzetno širok duhovni horizont.

Strah čuva ozbiljnost puta kojim čovjek hodi, a nada mu daje snagu da na tom putu ustraje; strah usmjerava pogled prema odgovornosti koju

Strah pokazuje čovjeku koliko je malen pred veličinom Istine, dok sa druge strane, nada pokazuje koliko je vrijedan u očima svoga Stvoritelja.

nosi, a nada prema Allahovoj, subhanehu ve teala, dobroti i milosti. Njihova povezanost oblikuje unutrašnju ravnotežu koja vjerniku omogućava da sačuva poniznost, povjerenje i postojanost.

Zbog toga kur'ansko spominjanje straha i nade govori o trajnom stanju srca koje je svjesno svoga Gospodara. Upravo takvo srce istovremeno osjeća veličinu Božijeg suda i blizinu Božije milosti. U toj svijesti nastaje duhovna zrelost, a iz duhovne zrelosti smirenost koja čovjeku omogućava da kroz promjene života sačuva unutrašnju postojanost i jasnoću svoga puta.

***

Iz tog razloga cjelovitost predmetnog ajeta posjeduje mnogo veći značaj od puke tekstualne preciznosti, zato što je ovdje riječ o očuvanju jedne od najvažnijih ravnoteža islamskog svjetonazora. Uz vjerno prenošenje riječi, jednaku važnost ima i očuvanje unutrašnjeg sklada značenja kroz koji Objava oblikuje ljudsku svijest i odgaja ljudsko srce. Zbog toga cjelovitost prijenosa zadobija vrijednost koja nadilazi formalnu tačnost kazivanja i ulazi u područje očuvanja duhovne arhitekture poruke. Kada se izgubi jedan dio te ravnoteže, mijenja se i način na koji čovjek razumije sebe, svoj odnos prema Allahu, subhanehu ve teala, i smisao vlastitog kretanja prema Njemu.

Cjelovitost duhovnog smisla predaje postaje uvjet cjelovitosti njenog značenja, jer svaki njen dio osvjetljava drugi, a njihova međusobna povezanost otkriva puninu poruke koju je Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, prenio svome ummetu. Mnoge istine svoju punu jasnoću zadobijaju tek unutar cjeline kojoj pripadaju, jer upravo cjelina otkriva njihovu pravu mjeru, duhovni domet i odgovorni učinak.

Kada svijest ostane vezana samo za prvi dio predaje, pred čovjekom se otvara veličina odgovornosti, ozbiljnost susreta sa Gospodarom svjetova i težina polaganja računa. Dok potpuni horizont ajeta otkriva se tek pojavom njegovog drugog dijela. Tada se zajedno sa sviješću o odgovornosti otvara i svijest o milosti, zajedno sa budnošću savjesti javlja se pouzdanje u Allahov oprost, a uz ozbiljnost puta pojavljuje se i nada koja čovjeku daje snagu da na tom putu ustraje.

Upravo u tom skladu najjasnije se očituje mudrost cjelovitog prijenosa, samim tim, Poslanikova poruka svoju potpunost ostvaruje tek onda kada svi njeni dijelovi ostanu povezani u jedinstvenu cjelinu. Tada ajet prerasta okvir pojedinačne pouke i postaje ogledalo kur'anske metode odgoja, metode koja čovjeka vodi prema zrelosti kroz sklad odgovornosti i nade, budnosti i povjerenja. Na tom mjestu cjelovitost predaje postaje čuvatelj cjelovi-

tosti vjerničkog pogleda na život, na čovjeka i na njegov odnos prema Allahu, dželle šanuhu.

***

Upravo tu se nalazi jedna od najdubljih poruka ovog ajeta, jer Allah, subhanehu ve teala, želi budne, skrušene i odgovorne robove, robove koji Mu hrle sa trudom, povjerenjem i nadom. U samoj strukturi ove predaje prepoznaje se mudrost božanskog odgoja koji čovjeka vodi putem uravnoteženog sazrijevanja. Srce se poziva na budnost kako bi ostalo svjesno odgovornosti koju nosi, a hrani se nadom kako bi sačuvalo snagu potrebnu za ustrajnost na putu dobra. Takav čovjek život posmatra kao amanet, vrijeme kao priliku, a svaki novi dan kao mogućnost približavanja svome Gospodaru.

U toj harmoniji strah postaje svjetiljka razuma, nada snaga srca, a vjera put unutrašnje ravnoteže kojim čovjek korača prema svome Gospodaru. Strah osvjetljava granice koje ne smije izgubiti iz vida, dok nada održava životnost njegovog duhovnog kretanja i čuva ga od klonača. Iz njihove povezanosti nastaje duhovna postojanost koja čovjeku omogućava da kroz promjene života sačuva pravac svoga kretanja i jasnoću svoga cilja.

Predmetni ajet predstavlja jednu od najljepših ilustracija kur'anske mudrosti koja čovjeka odgaja za cjelovitost. U njegovim riječima sadržana je pedagogija koja povezuje razum i srce, odgovornost i nadu, budnost i povjerenje. Ovdje se cjelovitost prijenosa pokazuje kao čuvatelj cjelovitosti odgoja, jer svaki dio ajeta učestvuje u izgradnji ravnoteže bez koje se ne može dosegnuti puna zrelost vjernika.

Cjelovitost pogleda, osjećanja i odnosa prema Allahu, subhanehu ve teala, predstavljaju plod takvog odgoja. U svjetlu ovog ajeta vjernik razumije da put prema zadovoljstvu Svevišnjega nosi ozbiljnost koja produbljuje svijest i milost koja širi i smiruje srce. On uči da odgovornost i nada pripadaju istoj istini, kao što pravda i milost pripadaju istom Gospodaru.

U konačnici, kao što smo i ranije naveli, jedna od najvećih vrijednosti ovog ajeta nalazi se upravo u njenoj cjelovitosti. Kada se ajet sagleda u punini njegovog značenja, pred čovjekom se otkriva put koji istovremeno budi savjest i učvršćuje povjerenje u Allahovu milost. Tada vjernik razumije da se na putu prema Gospodaru susreću strahopoštovanje i nada, budnost i smirenost, pravda i milost. Sa tom spoznajom nastavlja svoje životno putovanje sve do časa kada će pred svoga Gospodara doći sa srcem koje poznaje veličinu Božijeg suda, ljepotu Božijeg oprosta, ozbiljnost odgovornosti i širinu milosti koja obuhvata sve.

NAČELA POLITIČKE MISLI U ISLAMU

Dr. Hajrudin Balić
AUTOR

Odnos između religije i države mora biti takav da sekularizacija ne smije da bude svedena na potiskivanje, a ponajmanje na ukidanje religije, dok sakralizacija ne smije da bude na štetu efikasnog funkcioniranja svjetovne vlasti.

poruka održava svoju autentičnost i originalnost, ali istovremeno sadrži element fleksibilnosti koji daje prostora za prilagođavanje uvjetima koje vrijeme donosi i nameće.

DEFINICIJA POJMA POLITIKA

Politika je definirana kao javna djelatnost građana i kao pravno reguliranje društvenih odnosa, a čiji cilj je da razumno i moralno organizira život u zajednici. Još od antičkog doba mislioci nastoje da definiraju sistem vladavine, upravljanja i uređenja države i društva. Država je, prema Aristotelu, najviša politička zajednica, a njen najviši cilj je zemaljska sreća za sve građane. Politika, prema tome, zauzima najvažnije mjesto u praktičnoj filozofiji, kako svojim predmetom – država, tako i svojim ciljem – opće dobro. Politika je dio filozofije koji se bavi valjanom upravom države, znanjem o njenom dobrom rukovođenju. Definicijom politike određen je i njen predmet – ona proučava čovjekove društvene akcije. Pomoću nje čovjek saznaje uslove svoje političke aktivnosti, što mu omogućava da dobro postupi. Politika ne samo da ispituje ljudske akcije nego nastoji da ih postavi u određeni racionalni poredak. (Nerkez Smailagić, *Historija političke doktrine*)

Dakle, politika je, zavisno od društvenih uređenja država, važna aktivnost koja utiče na svakodnevni život ljudi, razvoj društva i perspektivnu budućnost.

POLITIKA U KONTEKSTU SEKULARIZAMA I SAKRALIZMA

Za razumijevanje odnosa politike i vjere nužno je analizirati i razumijevanje pojma sekularizam koji se najčešće nameće kao alternativa sakralnom, tj. uticaju religije na društvene tokove. Naravno, u kontekstu političkih pretenzija, ne mogu se sve religije jednako tretirati zato što su pristupi i učenja i po tom pitanju različita. Neka vjerska učenja su inkorporirala uključivanje u aktivnosti države i zato je politika sastavni – neotuđivi dio vjere, dok druge religije kroz svoje učenje tu sferu ne tretiraju. Neke su, pak, protiv bilo kakvog uključivanja u državna i politička pitanja. Suština sudaranja svjetovne i vjerske teorije jeste u tome ko će imati dominaciju nad narodom i državom, što je dovelo do formiranja termina sekularizam i sakralizam. Riječ *sekularizacija* najčešće se koristi za odnos između države i religije, u kojem je religija u potpunosti odvojena od javne vlasti i predstavlja privatnu stvar pojedinca (čiji je korijen u riječi *saeculum*, što je prvobitno značilo: ljudsko doba – vijek, što u vrijeme cara Avgusta dobija značenje svjetskog vremena, a kasnije nečega što se odnosi na profani život, nečega što nema veze sa vjerom, nego je suprotno vjeri). Pored pojma sekularizacije, upotrebljava se i pojam *laicizam* i laicizacija, koja u osnovi znači također odvajanje vjere od države, a posebno odvajanje škole od Crkve i klera. (Jevtić, 1994:180)

Odnos između religije i države mora biti takav da sekularizacija ne smije da bude svedena na po-

tiskivanje, a ponajmanje na ukidanje religije, dok sakralizacija ne smije da bude na štetu efikasnog funkcioniranja svjetovne vlasti. (Aleksić Sava, *Sekularizacija države – pojam, uzroci i posljedice*, 2018.)

U teoriji se razlikuju pojmovi: sekularizacija, sekularnost, sekularizam i ateizam. Tako, po jednom broju kršćanskih mislilaca, sekularizacija i sekularnost znače odbacivanje crkvenog tutorstva u društvu, dok sekularizam označava sveobuhvatnu ideologiju po kojoj religiozne institucije i stavovi ne trebaju da imaju bilo kakvu formalnu ulogu u društvu. (Štajner, 1994:49)

Sekularizam je srednji nivo intenziteta odnosa prema religiji, pri čemu sekularizam nije isto što i ateizam, ali su i sekularizam i ateizam posljedice procesa sekularizacije, tako da je sekularizacija proces, a sekularizam i ateizam stanja. Sekularizacija dovedena do kraja predstavlja ateizam, tako da je krajnji sekularizam ustvari ateizam, a sam ateizam predstavlja negaciju božanskog, te orijentaciju ka samome sebi, umjesto ka Bogu. (Đorđević, 1994: 18-19)

Pri svemu ovome smatramo da treba razgraničiti pojmove sekularizma i ateizma, zato što sekularizam predstavlja razuman odnos države i religije, dok ateizam predstavlja apriorno negiranje postojanja Boga. (Aksić, 2018.)

Sekularnim državama ne mogu se smatrati države koje favoriziraju ateizam kao vrstu uvjerenja, ili vrše progone, ili diskriminaciju na osnovu religije ili uvjerenja. Sekularna država bazirana na principima slobode religije, građanskog statusa neznanog za religiju i odvajanja državnog i religijskog autoriteta, utiče bitno na obim i modalitete iskazivanja i institucionalizaciju religije u njenim okvirima. Ovdje se prvenstveno ima na umu da se velike monoteističke religije, posebno vjera islam, obraćaju čovjeku u njegovom totalitetu, te utiču na njegov cjelokupni život. Sekularna država, s druge strane, zahtijeva funkcionalnu diferencijaciju religijske i političke sfere, posmatra pojedinca kao građanina za čiji status je irelevantna religijska pripadnost, te zahtijeva lojalnost građana pravu koje je rezultat konsenzusa ili većinske odluke građana. Očigledno je da u takvom okviru religije koje adresiraju cjelokupni život pojedinaca moraju odustati od svojih totalnih zahtjeva da bi se omogućilo postizanje „preklapajućeg konsenzusa“ u društvu. (Fikret Karčić, 2007:25)

Ono što bi bio pravičan, a samim tim i prihvatljiv pristup, kada se govori o odnosu države prema svim građanima, bez obzira na vjersku pripadnost, jeste garantiranje kolektivnih i ličnih prava svakog građanina, kako to navodi Karčić u svojoj analizi Sekularne države: „Sekularna država je država koja garantira pojedinačnu i kolektivnu slobodu religije, koja se prema pojedincima odnosi kao prema građanima, bez obzira na njihovu religiju, te koja nije ustavno povezana ni sa kakvom religijom, niti nastoji da promovira religiju ili se miješa u nju. To je, dakle, neutralnost s poštovanjem.“ (Fikret Karčić, 2007:35)

Nastavit će se...

Nakon dugog perioda postojanja različitih političkih uređenja u islamskom svijetu, sada se može napraviti osvrt na prednosti i mane različitih sistema koji su se oslanjali ili svoje djelovanje bazirali na vjerskim postulatima. Ono što je sasvim sigurno jeste da se i danas, kako u muslimanskim državama, ali i širom svijeta, kontinuirano dešava svojevrsni proces traganja za modelom koji će zadovoljiti potrebe čovjeka i urediti odnose u društvu, a da bude u skladu sa njihovim interesima. Taj proces ogleda se u usvajanju novih zakona, izmjeni starih i prilagođavanju promjenama u društvu. Izuzetno je važno precizno definirati pojmove, te razjasniti stav islama po ovom, ionako osjetljivom, pitanju. Osjetljivom iz više razloga: s jedne strane sve više se javljaju propagatori i protivnici političkih programa koji imaju za cilj uspostavu političkih sistema zasnovanih na principima vjere, a da često i jedni i drugi, zapravo, ne zadiru u suštinu poruka te iste vjere; a s druge strane zbog zloupotrebe vjere u raznim segmentima društvenog djelovanja. Nakon iskustava raznih oblika vladajućih političkih sistema u islamskom svijetu, sada je već posve jasno da bilo koje društveno-političko uređenje ne može biti uspostavljeno bez uvažavanja kulturoloških osobnosti tog društva i društvenog miljea, posebno religijskog, tamo gdje vjera ima dominantnu ulogu kod stanovništva.

Svaki pokušaj ignoriranja vjere i vjerskih teokovina u muslimanskim društvima završavao se neslavno, dovodio je do fatalnih posljedica za društvo od kojih su pretežno: ratovi, ekonomske krize, te drugi vidovi nestabilnosti. Isto tako, puko namećanje vjerskih dogmi bez duboke analize osobnosti i potreba društva nije davalo željeni rezultat – i takvi pokušaji završavali su neslavno. Teoretičari islama ukazivali su da je potrebna detaljna analiza temeljnih postulata islama, života Muhammeda, alejhi selama, te pravednih halifa čija je vladavina nakon Poslanika bila uspješna i dovela je do stabilnosti i prosperiteta. Proučavanje svih društvenih faktora preduslov je izgradnji odgovarajućeg modela vladavine u društvu. Nužno je ustanoviti sistem koji je u skladu sa njihovim kulturološkim osobinama, a da istovremeno odgovara potrebama savremenog čovjeka i društva.

Zapostavljanje vjerskog identiteta s jedne strane, ali i savremenih potreba s druge, dovodi do destrukcije društva, a posljedice su fatalne. U narednom tekstu pokušat ću da ukažem na osnovne postulate na kojima počiva vladavina Muhammeda a.s. i njegovih nasljednika kako bi se iz toga eventualno nazreli postulati političkih platformi prihvatljivih za muslimane u savremenom dobu. Budući da djelovanje Poslanika nije bilo oročeno vremenski niti geografski, priroda njegovih poruka je sveobuhvatna, a vizija je univerzalna. Njegova

UTICAJ ARAPSKJE I PERSIJSKE KNJIŽEVNOSTI NA ALHAMIJADO KNJIŽEVNOST

Kemal Toković
AUTOR

Muslimanska književnost odražava etos muslimanskoga svijeta te, prema tome, ima svoje osobnosti. Jedna od njih jeste, svakako, kur'ansko i islamsko znanje koje autori stječu od ranog djetinjstva.

Književnost je oduvijek igrala ključnu ulogu u oblikovanju kulturnog, intelektualnog i duhovnog identiteta civilizacija, a islamski svijet nije izuzetak. Unutar islamske civilizacije, arapska i persijska književnost zauzimaju posebno mjesto, ne samo zbog svoje estetske i umjetničke vrijednosti, već i zbog svoje uloge u prenošenju znanja, filozofskih ideja i religijskih učenja. Od ranih dana islama, kroz zlatno doba islamske kulture i sve do modernog doba, ove dvije književne tradicije duboko su oblikovale islamsku misao i dale neprocjenjiv doprinos globalnoj kulturnoj baštini. Razvoj arapske književnosti tokom islamske civilizacije bio je izuzetno dinamičan. Zlatno doba islama, koje obuhvata period od 8. do 14. stoljeća, donijelo je procvat nauke, filozofije i umjetnosti, a književnost je igrala ključnu ulogu u širenju ideja i znanja. Pjesnici poput Al-Mutanabbija, koji je svojim snažnim i retorički bogatim stihovima ostavio dubok trag, te filozofi poput Al-Farabija i Ibn Sine, koji su pisali traktate na arapskom jeziku, pokazali su da arapska književnost nije bila ograničena samo na poeziju, već je obuhvatala širok spektar disciplina.

Arapska proza također je doživjela procvat kroz djela poput *Hiljadu i jedne noći*, koja je postala simbol pripovjedne tradicije, te kroz putopise, memoare i filozofske rasprave koje su oblikovale intelektualni pejzaž islamskog svijeta. S druge strane, persijska književnost, iako se razvijala u sjeni arapskog jezika u ranim stoljećima islama, ubrzo je postala jedan od stubova islamske kulture. Persijski jezik, koji je nakon arapskog bio najvažniji jezik islamske civilizacije, dao je književnosti poseban poetski i filozofski izraz. Veliki pjesnici poput Ferdowsija, čije je epohalno djelo *Šahname* očuvalo drevnu iransku historiju i mitologiju, ili Rumija, čija je mistična poezija nadahnuta sufijskim učenjima prešla granice islamskog svijeta, svjedoče o bogatstvu persijske književnosti. Hafiz, Sa'di i Omar Hajjām dodatno su oplemenili persijsku književnost svojim gazelima, mudrim izrekama i refleksivnim stihovima, koji i danas inspiriraju čitatelje širom svijeta.

Povezanost arapske i persijske književnosti nije bila samo formalna, već i suštinska. Mnogi persijski autori pisali su na arapskom jeziku, dok su arapski učenjaci i pjesnici koristili persijske teme i motive u svojim djelima.

ARAPSKA KNJIŽEVNOST KAO TEMELJ ISLAMSKOG IDENTITETA

S obzirom na to da se muslimanska zajednica ne može omeđiti geografskim granicama, islamska književnost i umjetnost uključuju i stvaralaštvo muslimana u nemuslimanskim zemljama. Osnova književnosti jeste jezik ili, preciznije, način upotrebe jezika. Svaka kultura ima zasebne forme, metafore, simbole i motive, a to je naročito vidljivo u islamskoj kulturi. Muslimanska književnost odražava etos muslimanskoga svijeta te, prema tome, ima svoje osobnosti. Jedna od njih jeste, svakako, kur'ansko i islamsko znanje koje autori stječu od ranog djetinjstva. Do kraja XX stoljeća to znanje bilo je cjelovito. Drugi princip jeste da je zajednica važnija od pojedinca, osim u modernoj književnosti pod utjecajem Zapada, gdje je pažnja usmjerena na pojedinca bez obzira na društvo. Predislamska arabljanska književnost izuzetno je bitna budući da je nadahnjivala Arape muslimane da nastave bogatu književnu tradiciju, naročito u vještosti upotrebi jezika. (Elmeligi, 2020.)

Ta se književnost sastojala prvenstveno od poezije, oratorstva i priča (obično plemenske historije izmiješane s legendama), bila je zasnovana na plemenskoj kulturi i ograničena na nekoliko tema. Skoro sve teme imale su isti fokus: upotrebu istaknute (obično muške) figure, koja se ističe u pokoravanju drugog muškarca, neprijateljskog plemena ili žene, odnosno sve troga. Još jedna sveprisutna tema, neizostavna u mnogim djelima, bila je osveta. Arapska književnost ima dugu i bogatu historiju, koja se prostire od predislamskog perioda, kada su plemićke porodice i arapska plemena prenosila usmeno značajne priče, pjesme i poeziju, do savremenih književnih djela. Period prije islama (6. vijek) poznat je po plemićkim pjesnicima koji su svojim radovima izražavali ponos na svoj narod i pleme. Poznata djela tog perioda uključuju poeziju kao što je *mugal*, koja je slavila heroje, običaje i historijske događaje.

„Usmena književnost tog perioda bila je osnova za kasniji razvoj arapske poezije i proze, te su plemićke pjesme predstavljale prvi vid književnog izraza, koji će se kasnije razvijati i usmjeravati ka religijskim i filozofskim temama. Nakon dolaska islama u 7. vijeku, arapska književnost postaje duboko uticana religijskim učenjima, a knjiga Kur'an dobija centralno mjesto u arapskoj literaturi. Tekst iz Kur'ana postaje osnova za razvoj drugih oblika poezije i proze.“ (Islam, 2023:137)

Islamska književnost duboko je uronjena u duhovne i moralne principe, a sam Kur'an

postavlja standarde za sve kasnije književne radove u arapskom svijetu. U ovom periodu arapski pisci nisu samo istraživali religijske teme, već su također razvijali filozofske i naučne ideje koje će imati veliki utjecaj na kasnije evropske mislioce i pisce. Tokom zlatnog doba islama, od 8. do 13. vijeka, arapski pisci i naučnici bili su na vrhuncu, a književnost se širila u cijelom islamskom svijetu. Pisci poput Gazalija i Ibn Sine istakli su se ne samo kao filozofi, već i kao veliki književnici, čineći arapsku literaturu jednim od najvažnijih izvora znanja tog perioda. Arapski filozofi tog vremena stvorili su hibridni žanr koji kombinira nauku i književnost, postavljajući osnovne principe koji će kasnije biti integrirani u zapadnu filozofiju i književnost. Pisci su također stvorili djela koja su razmatrala etiku, politiku i ljudsku prirodu, čime su proširili domet arapske književnosti. (Gutas, 2022.)

U savremenom periodu arapska književnost prolazi kroz značajne promjene. Početak 19. vijeka donosi modernizaciju i racionalizam, što se ogleda u pojavi novih žanrova kao što su roman i drama. Pisci kao što je Nadžib Mahfuz, dobitnik Nobelove nagrade za književnost, donio je novi smisao savremenim arapskim romanima. Njegova djela, kao što je *Kairska trilogija*, duboko istražuju egipatsko društvo, njegove političke i socijalne transformacije, te složenost ljudskih odnosa. Mahfuz je kroz svoja djela postavio teme kao što su težnje za slobodom, istraživanje lične i kolektivne historije, kao i razmatranje socijalnih problema arapskog svijeta.

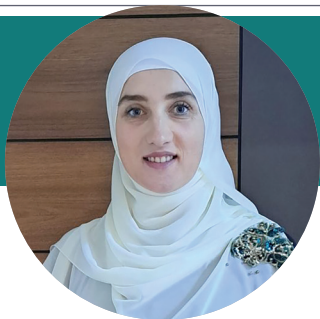
„U savremenim vremenima, arapska književnost nastavlja se razvijati i integrirati u globalni kontekst. Njeni pisci istražuju različite aspekte ljudskih prava, prava žena, islamsističke ideologije i postkolonijalnih pitanja.“ (Valassopoulos, 2009:96)

Moderni arapski pisci, poput Rane al-Šami i Amine al-Dabah, koriste književnost kao alat za kritiku društvenih i političkih struktura, što čini njihova djela relevantnim ne samo u arapskom svijetu, već i globalno. Savremeni arapski pisci odgovorni su za predstavljanje novih pogleda na tradiciju, modernizaciju i globalizaciju, čime podstiču nove dijaloge u okviru arapske i svjetske književnosti. Na osnovu razmatranih faza arapske književnosti, vidimo da se ona razvijala kroz različite historijske periode - od preislamske poezije, preko islamskog zlatnog doba, do savremenih izazova i globalizacije. Svaki od ovih perioda obogatio je književnost novim temama, žanrovima i filozofskim pristupima, čineći je važnim dijelom svjetske kulturne baštine.

Nastavit će se...

RAVNOPRAVNOST ŽENA SA MUŠKARCIMA U VJERSKIM POSLOVIMA

Msc. Aida Smailagić-Murić
AUTOR

Allah, dželle šanuhu, kaže: „I Gospodar njihov im se odaziva: Ni jednom trudbeniku između vas trud njegov neće poništiti, ni muškarcu ni ženi, vi ste jedni od drugih.“
(Ali Imran, 195)

Islam u vjerskim dužnostima i obavezama ne pravi razliku između muškarca i žene. Od žena se traži da izvrše islamske šarte i ostale obaveze isto kao i od muškarca. Islam je oslobodio ženu nekih vjerskih obaveza zbog njenih posebnih fizioloških specifičnosti i situacija kroz koje prolazi i u kojima se nađe.

Islam je izjednačio ženu i muškarca u propisima vjere i u nagradi i u kazni. Ženi pripada ono što zaradi i zasluži kao i muškarcu. Ona ima pravo da se direktno bez posrednika obrati Allahu i da Ga obožava i moli. U Kur'anu je Allah, dželle šanuhu, rekao:

„I Gospodar njihov im se odaziva: Ni jednom trudbeniku između vas trud njegov neće poništiti, ni muškarcu ni ženi, vi ste jedni od drugih.“ (Ali Imran, 195)

„Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili.“ (En-Nahl, 97)

Konsenzusom islamskih učenjaka potvrđeno je da su žene u osnovnim vjerskim obavezama izjednačene sa muškarcima, osim što nisu obavezne klanjati za vrijeme mjesečnice i babina i da zbog poteškoće, tj. mnogobrojnosti tih namaza, nisu ih dužne naklanjavati. Također, nisu ni dužne postiti u spomenutim periodima, ali su obavezne napostiti propuštene dane Ramazana zbog toga što to nije svakodnevna obaveza i što ne predstavlja poteškoću, kao što je slučaj sa namazom.

Postoje određene razlike između žene i muškarca u nekim pravima s obzirom na njihove prirodne različitosti i različite uloge u pojedinim segmentima života. Moramo obratiti pažnju na to da, ako je islam uskratio pravo ženi u nekim okolnostima, nadomjestio je to uskraćenje nečim što je bolje iz druge oblasti, ili je ono bilo dobro za nju i u njenu korist. Postoje određene fizičke i društvene razlike među polovima i zbog njih je došlo do prav-

ljenja i određenih razlika u nekim pravima i dužnostima.

Žene imaju pravo da učestvuju u zajedničkim vjerskim obredima kao i muškarci. Dozvoljeno im je da prisustvuju, zajedno sa muškarcima, obavljanju zajedničkih vjerskih obreda, poput dnevnih namaza, džume i bajrama. Međutim, zajedničko obavljanje tih obreda, i pored toga što im je dozvoljeno, nije obavezno.

Žena, također, ima obavezu da druge upućuje na dobro i odvraća od zla. Žene u ovome imaju veliku ulogu, pogotovo kada su u pitanju propisi koji se tiču samo žena i one najbolje mogu objasniti drugim ženama određeni propis. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao je svoje žene islamu, a one su prenosile to na druge žene. Uzvišeni o tome veli:

„A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćaju, i molitvu obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. Allah je, doista, Silan i Mudar.“ (Et-Tewbe, 71)

Savremena muslimanka, a posebno ona koja je obrazovana, može itekako biti od koristi svojoj vjeri i uzeti, u mnogim segmentima, aktivno učešće u rješavanju sudbonosnih životnih pitanja koja se tiču muslimana. Spomenut ću neke od tih segmenata:

Rad sa muslimanskom ženskom populacijom s ciljem njenog osvješćivanja i osposobljavanja kako bi mogle uzeti učešće u službi svoje vjere, uže i šire zajednice, kao i svim ostalim islamskim aktivnostima.

One muslimanke koje su svjesno ili nesvjesno prihvatile tuđu kulturu i civilizaciju, a zapostavile i zaboravile svoju, kao i one koje su zatočene u okovima zaostalosti i neznanja, neophodno je pozvati islamu, biti strpljiv na tom putu, lijepo se ophoditi s njima i biti im istinski uzor u svemu onome čemu se poziva i o čemu im se govori, sve dok ne promijene svoje ideje i poglede, pa se odazovu Allahovom pozivu.

Rad i djelovanje unutar svoje porodice.

Pod tim se misli na rad sa svojim mužem

- ako je udata, ili sa svojom djecom - ako ima evlad. Ako su njen muž i djeca sami misionari i ako rade za islam, onda će im žena, u tom slučaju, itekako, puno pomoći i biti im istinski pomagač u tom časnom poslu. Takve su bile žene i majke naših prethodnika. One su ih podsticale i hrabrile da ustraju na Allahovom putu i bodrile ih da se strpe i budu postojani na istini, te da saburaju u svim neugodnostima i nevoljama koje im se popriječe na tom putu. One su im govorile, kada su ih ispraćale na posao, da su spremne strpjeti se na neimaštini, ali nisu spremne trpjeti džehennemsku vatru ako im donesu haram imetak i haram hranu.

Rad na polju općeg islamskog rada i djelovanja.

Na tom polju žena je dužna angažirati se kao i muškarac, jer su u istoj mjeri zaduženi. Žena muslimanka je obavezna ako je, na primjer, misionarka, prosvjetna radnica, književnica, novinarka...; ili ako posjeduje neku nadarenost ili iskustvo, da pruži sve od sebe i na taj način potpomogne islamsku misao i ideju ulažući svoj trud i rad.

Prve muslimanke odlikovale su se posebnim osobinama u svim aspektima života. One bi, nakon što bi se educirale u vjeri, usvojile znanje od svoga Gospodara preko Njegovog Poslanika i razumjele Njegovu poruku, krenule pozivati ka dobru i odvrćati od zla. Aktivno bi uzele učešće u njegovoj realizaciji i to sve na pametan, mudar, uljudan, pristojan i čedan način. Danas, nakon što je muslimanka postala obrazovana i nakon što je obrazovanje među muslimanskom ženskom populacijom postalo sveobuhvatno, općepoznato i traženo, neophodno je da se muslimanka ponovo vrati na životnu scenu i zauzme svoje mjesto, i to u svim segmentima života. Neophodno je danas da muslimanka uzme učešće u životnim zbivanjima i životu uopće. Nužno je da dadne svoj doprinos u islamskom buđenju i reaktiviranju islamskog života i na taj način potpomogne islamske projekte i institucije, gdje god je to moguće, na svakom mjestu i u svakom podneblju.

UNIŠTAVANJE STARIH OSMANLIJSKIH NIŠANA NA NOVOPAZARSKIM MEZARJIMA

Dr. Harun Crnovršanin
AUTOR

Našoj bahatosti i neznanju, kada je u pitanju uništavanje sopstvenog bošnjačkog kulturnog identiteta, nema kraja. Pored toga što su nam zadnjih 100 godina razni režimi udarnički satirali naše džamije, medrese, hanove, hamame, Tijesnu čaršiju, stare osmanlijske kuće... i naši „servilni Bošnjaci“, koji su bili dio predašnjih režima, dosta su doprinijeli da sve to nestane. Na početku autorovog serijala o osmanlijskim kućama u Novom Pazaru naveli smo i imena tih naših „rušitelja“.

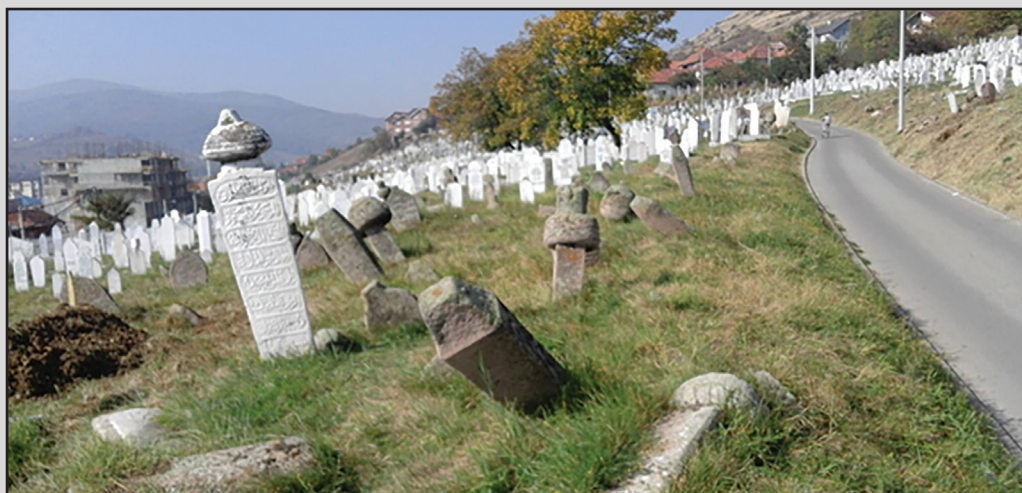
Nakon Drugog svjetskog rata, tačnije u vrijeme komunizma, počinju neprimjetno, ali permanentno, da se uništavaju naša mezarja, odnosno stari nišani (nadgrobni spomenici) naših predaka. Veliki odliv urbanog stanovništva, uglavnom iseljenog u Tursku, te priliv ruralnog stanovništva u Novi Pazar, učinio je da se izmijeni i izgled naših groblja. Malo je kome bilo stalo do očuvanja starih nišana. Umrlim bošnjačkim komunistima počinju da se podižu moderni mermerni spomenici, veoma često crne boje i sa slikama na njima, što nije u tradiciji islama.

DEFINICIJA POJMA NIŠAN

„Nišanima se nazivaju uspravni spomenici iznad grobova kod muslimana. Riječ *nišan* preuzeta je iz turskog i persijskog jezika. Pored označavanja spomenika ova riječ ima i druga značenja kao što su: meta, mladež, orden, dar itd. Muslimani se ne kopaju u porodičnim grobnicama kao što je to slučaj sa kršćanima, već se svaki grob obilježava sa dva nišana, jednim kod glave i drugim kod nogu umrloga. Stari nišani koje možemo vidjeti na muslimanskim grobljima, sa turbanima, bašlucima ili sarucima, počeli su da se klešu dolaskom Osmanlija na naše prostore.“ (Iz teksta *Nišani od XVI do XVII vijeka u Novom Pazaru*, autora Burhana Čelebića, Novopazarski zbornik, br. 45 iz 2022.)

Prema pisanju naših historičara, Turci su način obrade nadgrobničkih spomenika primili od Arapa, da bi ih, u nešto izmijenjenom obliku, donijeli i u naše krajeve, tj. BiH, Sandžak, Crnu Goru (Karadag), Kosovo i Makedoniju.

Prema istraživaču Bešlagiću Š.: „Tipovi nišana koji su dolazili iz srednje Anadolije, tj. iz Konje i Akšehira, bili su manjih dimenzija, četvrtastih stubova, uglavnom sa turbanima, nazivali su se stambolskim ili carigradskim, jer su se najprije pojavili u Istanbulu.“ (Bešlagić Š., knjiga *Nišani 15. i 16. vijeka u Bosni i Hercegovini*, ANUBiH, 1978.)

Preostali stari nišani na Velikom mezarju nalaze se u veoma lošem stanju i čekaju hitnu restauraciju

POSTOJEĆA GROBLJA (MEZARLUCI) U NOVOM PAZARU

U Novom Pazaru postoje tri mezarja: najstarije Jermiše, zatim Gazilar i Veliko ili Paričko groblje.

Zahvaljujući istraživanju M. Mujezinovića, otkriven je najstariji nišan sa epigrafskim natpisom koji se nalazi na Šehidskom mezarju Jermiše. On potiče s početka 16. vijeka, tačnije 1504/1505. godine, dakle star je 520 godina. Nažalost, Mujezinović tada nije uspio da pročita kome je ovaj nišan pripadao, jer je isti duboko potonuo u zemlju, pa je, zbog svoje glomaznosti (težine i veličine), bilo nemoguće podići ga uvis i pročitati ostatak teksta kojeg je zemlja prekrila. Nadamo se da će se u skoroj budućnosti naći rješenje da se ovaj nišan izvuče i podigne iz zemlje, pročita ime umrlog i ponovo vrati na svoje mjesto. Uz današnju mehanizaciju to ne bi trebao da bude veliki problem. Inače mezarje Jermiše dobilo je ime jer je tu ukopano 20 šehida (na turskom *yirmi šehit*).

Drugo novopazarsko mezarje Gazilar spada u najstarija muslimanska groblja. Sam naziv Gazilar potiče od arapske riječi *gazi* što znači heroj, ratni junak, tj. groblje ratnika. Prvi put se pominje 1611. godine. Prema mišljenju naših historičara, taj naziv groblje je dobilo nakon Austrijsko-turskog rata (1683-1699), kada su sahranjivani Bošnjaci i Turci koji su branili Novi Pazar. Malo je poznata činjenica da je u jesen 1941. godine na Gazilaru ukopano i 144 albanskih gazija koji su branili Novi Pazar od četnika Draže Mihailovića.

Prema izjavi hadži Bahri-bega Čorovića (1925-2021) koju je 2011. godine dao autoru ovog teksta: „Mezarevi albanskih gazija i šehida nalaze se sa obadje strane glavne kapije u dužini od po 100 metara. Međutim, poslijeratna komunistička vlast učinila je sve da se njihovi grobovi zatrpu, pa su danas njihovi mezarjevi potpuni novim grobovima.“

Treće novopazarsko mezarje je Veliko, Dugačko ili Paričko groblje, jer je ono sastavni dio istoimene mahale Parice. Iznad Velikog groblja nalazi se Paričko brdo, koje je svoje ime, također, dobilo po ovoj mahali. Na Gazilaru i Velikom groblju preovladavaju nišani iz 17. i 18. vijeka. Od prve polovine 18. vijeka na ovim nišanima se pojavljuju natpisi na

osmanskom, arapskom i persijskom jeziku.

Ne treba zaboraviti i staro šehidsko groblje Metereze (*Mehter mezarlık*) koje se nalazi pored zaseoka Boturovina u selu Deževa kod Novog Pazara. Ovo groblje je staro preko 200 godina. Prema priči starih mještana Crnovršana iz Boturovine, tu su ukopani branitelji Novog Pazara koji su izginuli u borbi sa Karađorđevim ustanicima 1809. godine. U tim borbama istakle su se dvije sestre Bošnjakinje koje su pokazale posebnu hrabrost. Akciju čišćenja ovog mezarja pokrenuo je 2016. godine Adem Emrović sa gradskim aktivistima. Otkrivena su dva velika nišana sa turbanom koji i danas stoje. Međutim, u vrijeme terora Miloševićevog režima, veliki broj tih nišana je polomljen i uništen kako bi se zatrla i pamćenje da je tu postojalo „tursko groblje“.

Autor ovog teksta porastao je u porodičnoj kući koja se nalazila na Drumu (ul. Rifata Burdžovića), u neposrednoj blizini Velikog groblja, tako da mu je poznata svaka njegova stopa i svaki od ovih starih prelijepih osmanlijskih nišana kojih je danas, nažalost, sve manje. Pretpostavlja se da je našom nemarnošću, neznanjem i nedostatkom nacionalne i vjerske svijesti, do sada uništeno preko 40% starih nišana. Autor je u vrijeme svog djetinjstva mogao na prste obadje ruke da prebroji bijele moderne nišane. Uglavnom su preovladavali stari nišani na Velikom groblju. Danas se ovo groblje bijeli od novih mermernih nišana, a tek se ponegdje, između ovih novih, pojavi još poneki nakrivljeni, ili na zemlju povaljeni, osmanlijski nišan sa turbanom.

DECENIJAMA SU UNIŠTAVANI STARI OSMANLIJSKI NIŠANI

U Novom Pazaru je, što se tiče zaštite starih nišana na našim mezarjima, vladao potpuni nemar. Taj naš nemar nije od jučer, već proističe još od vremena odlaska Turaka sa ovih prostora. Nakon što je Bosna i Hercegovina 1878. okupirana i anektirana od strane Austrougarske, bošnjački narod je vodio borbu za goli biološki opstanak pod novom katoličkom vlašću. Za tih 40 godina koliko je BiH bila pod stranom okupacijom (1878-1918) drastično je promijenjena demografska struktura stanovništva,

a bošnjački vjerski i kulturno-historijski spomenici doživljavaju pravi urbid. Isti je slučaj bio i sa bošnjačkim stanovništvom Sandžaka od 1912. godine, tj. od odlaska Turaka, pa sve do agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992-1995). Zauvijek su nestale prelijepe stare čaršije u Novom Pazaru, Gusiđu, Beranama, Pljevljima (Taslidži), Bijelom Polju (Akovi), Prijepolju, Priboju.

„Velikosrpska agresija bila je posebno razorna na području Istočne Bosne - od Foče do Zvornika, u gradovima gdje su Bošnjaci predstavljali većinu i gdje se kroz povijest oblikovala prepoznatljiva forma gradova i gradskih središta u kojima su se mogle vidjeti džamije, turbeta, haremi (mezarja), karavansaraji, hamami, hair-česme, mejtefi, mesdžidi, stare bosanske kuće i drugo...“ (Iz knjige *Kulturocid na Drini*, autora Šemsa Tucakovića, Sarajevo, 2012.)

POKRENUT AMBICIOZAN PROJEKAT ZAŠTITE NIŠANA

Kada su u pitanju novopazarska mezarja i zaštita starih nišana na njima, u zadnje 2-3 godine dolazi do pozitivne promjene. Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV) i veliki broj građana, suočeni sa očiglednim uništavanjem istih, počinju da pišu prijave i žalbe nadležnim organima: Gradu Novom Pazaru, preduzeću Gradska čistoća, kome je povjereno upravljanje grobljima, te Zavodu za zaštitu spomenika kulture Kraljevo. Početkom februara 2024. godine oglosio se Zavod za zaštitu spomenika iz Kraljeva koji je uputio dopis Kabinetu gradonačelnika Nihata Biševca u kojem ga izvještava o učestalim oštećenjima starih nišana na mezarju Gazilar, ukazujući na ugrožavanje kulturnog naslijeđa.

Iako sa višedecenijskim zakašnjenjem, „formiran je Privremeni organ Novog Pazara koji je donio Odluku kojom se zabranjuje sprovođenje radova na mezarjima koja su proglašena za nepo-

kretna kulturna dobra. Ovom odlukom zabranjuje se odnošenje nišana, prekopavanje mezarja i izmještanje spomenika bez odobrenja, kao i skladištenje materijala na starim grobljima i u njihovoj neposrednoj blizini. Ova mjera ima za cilj očuvanje spomeničkog naslijeđa i sprečavanje bilo kakvog ugrožavanja kulturnih vrijednosti. Mezarje Gazilar, upisano 1972. godine u UNESCO-vu listu svjetske kulturne i prirodne baštine, predstavlja jedno od najstarijih i najvećih muslimanskih grobalja u Srbiji, koje datira od početka 17. vijeka.“ (Iz teksta *Zvanično zabranjeno uništavanje nišana na novopazarskim mezarjima*, WEB portal: Sandžačke. R.S. od 03.02.2024.)

Početkom septembra 2024. godine pokrenuta je velika akcija očuvanja kulturne baštine u Novom Pazaru. U cilju sprečavanja daljnjeg propadanja starih kamenih nišana na gradskim grobljima, došlo je do saradnje Faruka Suljevića, direktora novopazarske Gradske čistoće, lokalnih stručnjaka na čelu sa arheologom Mustafom Baltićem i Adnana Muftarevića iz Muzeja Sarajeva, a sve radi zaštite spomenika koji imaju neprocjenjivu historijsku vrijednost.

Veliki broj kamenih nišana i na Gazilaru i na Velikom groblju datira iz 17. i 18. vijeka i u veoma su lošem stanju. Zub vremena i nedostatak brige doveli su do njihovog oštećenja, padanja i prekrivanja gustim rastinjem i lišajevima. Cilj pomenute akcije je da svaki spomenik bude očišćen, restauriran i zaštićen, kako bi bio očuvan za buduće generacije. Novina u svemu ovome jeste da su kolege iz Muzeja Sarajeva velikodušno ponudili svoju pomoć u konzervaciji i arheološkoj zaštiti primjenjujući tehnike koje su se pokazale uspješnim.

Konačno je sazrela svijest da je veoma važno voditi brigu o svom kulturno-historijskom naslijeđu, jer nišani su nijemi svjedoci vremena koji čuvaju sjećanje na naše pretke i zaslužuju pažnju nas kao njihovih potomaka.

POEZIJA

Rahmetli Čamil Juković
AUTOR

VAKAT KULE PO ČENARU GRADI

Vakat gradi, vakat razvaljuje.
Nije Pešter ono što je bila,
vremena su i nju promijenila.
Tamo gdje su nekad bila sela,
sad su polupusta ili opustjela.
Napustiše mladi kuće i ognjišta,
tamo gdje su, vele, ne fali im ništa.
To što tako oni hvale istina nije,
tamo sunce drugačije grije.
Nema više čobana ni stada,
kleka i korov buja sa livada.
Niti ima rike žestokih bikova,
ni čopora gladnih vukova.
Nema više za ralom orača,
niti mobi, pjesme oštih kosača.
Ne sije se više heljda nit' pšenica,
ne čuje se više huka vodenica.
Ne jede se više na loj maslenica,
ne nosi se više hrana u vagane,
ne ogrče niko više talagane.
Nema više pod sačem pogače,
niko duge ne oblači gaće.
Ne ide se više, k'o nekad, na sijela,
niko sad ne nosi od sukna odijela.
Ne ide se za djevojke na atove,
niko kao nekad ne kupi svatove.
Niko više pojasa ne paše,
niko više atove ne jaše.
Nit' ko više nosi oputaše,
nit' se nose šalovi ni sargije,
sad svakome vjetar oko glave vije.
Ne nose se sa dva palca rukavice,
niko više ne pokriva lice.
Nema više džoka ni džamadana,
kao nekad za hladnijih dana.
Nema kuća sa slamenim krovovima,
ni po planini staja s torovima.
Ovdje grade kule i zamkove,
svako se sa svakim nadmeće,
a u njima niko od njih živjet neće.
Niko više pješice ne hodi,
sada auto svakog u komšiluk vodi.
Na sve strane asfalt se razgranao,
ti sad svoje selo ne bi prepoznao.
Nekad divna, ponosna Pešteri,
odoše ti tvoji sinovi i kćeri.
Ostaviše svoju babovinu,
svi odoše u pustu tuđinu.
Ne htjedoše biti svoj na svome,
već odoše da služe drugome.
Jedino ti vjerni vjetrovi ostali,
puhat će kao što su oduvijek puhali.
Nikada te oni ostaviti neće,
bilo da je ljeto, jesen, zima il' proljeće.
Plači, Pešteri, plači,
vjetrovi će ti suze brisati.

POLIKLINIKA I LABORATORIJA Dr Suljović

VAŠE ZDRAVLJE,
NAŠ PRIORITET.

020 311 055
066 311 055

Poliklinika dr Suljovic
 drsuljovic

Kej 37. sandžačke divizije,
"Jezero" B

www.poliklinikadrsuljovic.rs

ZULUM SE KIDA KADA JE NAJDEBLJI

Rahmetli muftija Muamer Zukorlić
AUTOR

Čovjek ponekad misli da ne može biti nepravedan prema sebi, nasilan prema sebi, jer smatra sebe gospodarom sebe. Ne, čovjek nije gospodar sebe. Čovjek može biti samo gospodar svojih djela; to je segment u kome mu je Svevišnji Stvoritelj dopustio slobodu izbora - tu odlučuješ.

Stvoritelj prima namaz, dovu ili molitvu, sve shodno kvalitetu u samome srcu i dubini vjere. U etičkom kvalitetu bića i samom kvalitetu dove, molitve, tj. iskrenosti, neovisno ko si. Shodno tome molitve bivaju primljene. Prema tome, u relaciji nepravde čovjeka prema drugome, nepravda ili zulum spadaju u najteže grijehe. Jednako i nepravda prema samome sebi. Čovjek ponekad misli da ne može biti nepravedan prema sebi, nasilan prema sebi, jer smatra sebe gospodarom sebe. Ne, čovjek nije gospodar sebe. Čovjek može biti samo gospodar svojih djela; to je segment u kome mu je Svevišnji Stvoritelj dopustio slobodu izbora - tu odlučuješ. Kako se kaže, ti si gospodar riječi dok je ne izgovoriš, ti si gospodar svoga djela u pogledu izbora da li ćeš da učiniš dobro ili loše djelo. Ti nisi gospodar svoga života, jer je život tebi podaren, pa čak nisi ni gospodar u potpunosti svoga imetka. Imetak ti je podaren na čuvanje; ti ga možeš koristiti, ali imaš vrlo jasna i striktna pravila koja moraš poštivati u rukovanju sa tim imetkom koji ti je dat na raspolaganje i korištenje.

To je ono što smatramo bitnim za našu temu, ali shodno situaciji u kojoj se nalazimo i povodu zbog koga organiziramo ove besjede, misleći na cjelokupni kontekst - lokalni, regionalni i globalni, nepravda, zulum i nasilje su tema koju nije moguće zaobići. Prateći razne sisteme kroz ljudsku povijest, vidimo da je Uzvišeni Gospodar dopuštao mnoge grijehe, pa čak i u sistemskom smislu. Dopuštao je da razni bezbožnički sistemi traju, i to dugo. Opet, možemo primijetiti da su neki sistemi mnogo brže propadali i padali. Ukoliko uporedno pristupimo analizi tih sistema, tražeći uzroke napredovanja i trajanja, a sa druge strane uzroke propadanja, van svake dileme doći ćemo do sljedećeg zaključka: Uzvišeni Stvoritelj toleriše čak i nevjerovanje i to bezbožništvo može da traje i nije razlogom propadanja jedne zajednice ili sistema. Ne toleriše trajno ili dugo nasilje, sistemsko nasilje, nasilje koje se ne krije i kojim se nasilnik hvali i ponosi. Ti sistemi propadaju.

Ukoliko pratimo razvoj i postojanje raznih moćnih sistema, koje kroz povijest prepoznajemo kao imperije, vidjet ćete da imperijalnost ne znači samo moć, već da pored osnovnih poluga moći, ali isto tako u suštinskom smislu, znači širinu koja osigurava ili na neki način promovira slobodu i koja osigurava određenu vrstu pravičnosti. Primjera je jako puno, ali imperijom se ne smatra moćna sila koju od-

likuje nepravdičnost, jednoulmje i isključivost, pa čak i diktatura, iako imperija na prvi pogled implicira moć i silu. Rimske legije daju sliku moćnih legija koje marširaju po prefekturama Orijenta, od Italije preko Ilirike i Galileje. To je forma imperije - sila koja štiti određeni sistem. Uzmite i druge imperije: Osmansku, Britansku, Austrougarsku i današnju Američku imperiju - sve su one za svoje vrijeme bile okvir najvišeg stepena slobode za ta vremena i te prostore. To je istina. Ogradimo se od zahtjeva apsolutne slobode i kvaliteta, jer govorimo o nečemu što je u dimenziji relativnosti ljudskih odlika.

Imate imperije koje su kroz historiju uspjele biti imperije, a imate i imperije u pokušaju. Na Zapadu ih je bilo puno kroz kolonijalni pokušaj, od Španije, Portugalije, Belgije, Holandije itd. To su bile imperije u pokušaju koje nikada nisu uspjele. One su uspjele da okupiraju neke prostore po Africi, ali nisu postale imperije. Nisu postale imperije, jer nisu razumjele suštinu imperijalnosti, već su upali u zamku nasilja, misleći da je moć nasilja imperijalnost. Za tako kratka vremena neke od njih su počinile pokolje koje prosto ne može mozak da vam registrira.

One imperije ili politički sistemi sa imperijalnim ambicijama koje su ipak zadržale u određenoj mjeri određene ideale slobode i druge aspekte ljudske civiliziranosti - uspjele su. Ne znači da su bile bez zuluma i nepravde i ne znači da tu nije bilo pokolja i raznih drugih oblika nasilja, ali nije to bila primarna ideološka i metodička dimenzija. Korištene su mnoge druge sistemske mjere, uključujući ove kvalitete koji su odlikovali te imperije. One koji to nisu imale, one su i propale.

Najtipičniji primjer je Hitlerov imperijalizam

koji sa aspekta vojne, industrijske moći, može se kazati, da je bio ispred drugih, ali upravo rigidnost i mržnja, nasilje i zulum u svim mogućim segmentima zatvorile su svaka vrata uspjeha u imperijalnosti. Ta sila koja je nekoliko godina izgledala neokrunjivo, u jednom trenutku doživjela je potpuni kraj i kolaps. Imate takvu moć koja je trajala svega deset godina: 1933. krenula je da se penje i već 1943. počela je da pada. To je najkraća vladavina jedne velesile u povijesti čovječanstva. Razlog tako brzog pada i propasti je u ovome. Najveća koncentracija mržnje, rigidnosti, isključivosti i nasilja koje je postojalo ikada u jednoj ideji jeste u ideji nacizma, fašizma i militarizma. To je odlična lekcija koja potvrđuje našu tezu da se zulum kida kada je najdeblji. To je izgledalo toliko svemoćno, ali prosto zulum je bio sašiven u svakoj tezi nacizma. Sve je bilo sila, nasilje i nepravda, od rasističkih do nacionalističkih i svih drugih postavki. Ukoliko prodrate malo dublje u korijene nacizma, iako vidite da negdje koketira sa Katoličkom crkvom, sa kršćanstvom, korijen nacizma je paganstvo.

Sada se vraćamo na onu tezu: Najviši stepen nasilja je mnogobojstvo. Vidimo da je cjelokupna Hitlerova ideologija ultrapaganska, jer sama ideja nacionalizma je paganska, što znači obožavanje etnosa i rase. Čak i u drugim aspektima formulacija imamo pokušaj da se dosegne do nekog staroperzijskog, egipatskih i drugih paganizma. Vidite kolika je veza paganstva i mržnje, a implementacija te mržnje kroz ideologiju koja, kada postane svjetska, vojna i ekonomska sila, napravi nezapamćenu pustoš neviđenu za tako kratko vrijeme.

Nastavit će se...

Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru
Faculty of Islamic Studies in Novi Pazar

Raspisuje konkurs za upis na

OSNOVNE STUDIJE 2026/27.

Studijski programi:

- *Islamistika*
- *Pedagogija i komunikologija*

Prvi upisni rok:

Predaja dokumentacije **od 01. do 30. juna**

Prijemni ispit **01. jula 2026. godine u 10h**

Drugi upisni rok:

Predaja dokumentacije **od 01. do 12. septembra**

Prijemni ispit **14. septembra 2026. godine u 10h**

Potrebna dokumenta:

- Izvod iz matične knjige rođenih
- Svjedočanstva svih razreda srednjeg obrazovanja
- Diplomu o završenom četvorogodišnjem obrazovanju

DOKUMENTA SE PREDAJU STUDENTSKOJ SLUŽBI ILI SEKRETARU FIS-A

VIŠE INFORMACIJA NA FAKULTETU ZA ISLAMSKÉ STUDIJE ILI PUTEM

e-mail: studentska.sluzba@fis.edu.rs; sekretar@fis.edu.rs

ili na tel: +381 20 316 904

ODRŽAN MEVLUD I PROUČENA HATME DOVA ZA RAH. FAHRUDIN-EF. ĆOSOVIĆA

U nedjelju 26.07.2026. godine, u Centralnoj džamiji u Tutinu, nakon podne namaza, proučen je mevlud i hatme dova pred dušu rahmetli Fahrudin-ef. Ćosovića, dugogodišnjeg imama ove džamije, člana i predsjednika Medžlisa IZ-e Tutin u nekoliko mandata.

U najljepšem džamijskom ambijentu, u duhu njegovog života i misije imama, hatiba i muallima, proučena je još jedna u nizu dova i hatme Kur'ana Časnog koju su upriličila djeca i porodica rahmetli Faketa-efendije.

U krugu najbliže porodice, džematlija i prijatelja, uz prisustvo uleme i imama, koju je predvodio predsjednik Mešihata, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, prisjetili su se lika i djela, te životne misije velikog čovjeka, imama, hodže i jednog od stubova Islamske zajednice u Tutinu, uvaženog Faketa-efendije.

Pored odlomaka iz Kur'ana, mevluda i salevata u sklopu programa, prisutne su poselamili i podsjetili na dane zajedničkog rada i prijateljstva, imam Centralne džamije Džengis-ef. Kučević, zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović, te predsjednik Mešihata, muftija dr. Mevlud-ef. Dudić.

Muftija Dudić se u ime porodice i kolega zahvalio svima koji su došli da učestvuju u zajedničkoj dovi te podsjetio sve prisutne na plemenitu misiju imama/hodže, ali i prijatelja svih džematlija Tutinskog medžlisa i svih vjernika uopće, kako u radosti tako i u žalosti, uvaženog Fahrudin-efendije.

Zajednica je puno izgubila njegovim preseljenjem. Bio je jedan od odabrane uleme koja je službovala u Centralnoj džamiji, ali i jedan od najzaslužnijih što ova džamija predstavlja imponantni centar i izgleda ovako prelijepo i uređeno, dodao je muftija Dudić.

Njegov život i rad sa mjerom motivacija su i primjer svima nama jer je to, ustvari, život po sunnetu našeg Miljenika i Poslanika Muhameda a.s.

Program je krunisan dovama Uzvišenom da mezar rahmetli Fahrudin-efendije učini prostranim, te da ga nastani u najljepše džennetske perivoje.

Za sve prijatelje, džematlije, cijenjenu ulemu, porodica Ćosović je u znak poštovanja i zahvalnosti priredila prigodno poslužnje u haremu i prostorijama Centralne džamije u Tutinu.

Mnogo je razloga da posjetite butik Tam Tam

DJEČIJA KONFEKCIJA

- KOMPLETAN BEBI PROGRAM
- GARDEROBA ZA DJECU DO 15 GODINA
- FARMERKE, TRENERKE, DUKSERICE,
- BADEN MANTILIĆI, HALJINICE ZA CURICE...

Rifata Burdževića 1, zgrada FIS-a. Novi Pazar

vodič kroz djetinjstvo vašeg djeteta

SVIJET ISLAMA

IRAN PORUČIO DA NEĆE DOZVOLITI SAD DA ODREĐUJE VRIJEME RATA I MIRA

Iran neće dozvoliti Sjedinjenim Američkim Državama da odlučuju o tome kada nastupa rat ili mir, izjavio je portparol Ministarstva vanjskih poslova Esmail Baqaei.

Također je naveo da je SAD „nakon pet mjeseci zaglavio u močvari koju je sam stvorio“.

U nedjelju je glasnogovornik iranske vojske Amir Mohammad Akraminia izjavio da je SAD obustavio svoje napade tokom prethodne dvije noći i da su iranske „protuoperacije“ također prestale.

Prema izvještaju portala Axios, američki predsjednik Donald Trump naložio je američkoj vojsci da ne pokreće nove udare na Iran, čime su okončani gotovo dvosredmični svakodnevni napadi.

Tenzije između SAD i Irana eskalirale su posljednjih sedmica, pri čemu je Washington izvodio napade na Iran, dok je Teheran odgovarao gađanjem, kako navodi, američkih vojnih objekata i opreme u zemljama širom regije.

GENERALNI SEKRETAR UN-A POZVAO NA UKIDANJE SANKCIJA SIRIJI

Ujedinjene nacije će krajem jula mjeseca Vijeću sigurnosti UN-a podnijeti detaljan izvještaj o izraelskim kršenjima sporazuma o razdvajanju snaga sa Sirijom, izjavio je generalni sekretar UN-a Antonio Guterres. On je na konferenciji za novinare u Damasku naglasio da su kršenja sirijskog suvereniteta i teritorijalnog integriteta neprihvatljiva, pozivajući Izrael da poštuje Sporazum o razdvajanju snaga iz 1974. godine.

On je upozorio da humanitarna pomoć UN-a

trenutno zadovoljava tek oko 20 posto potreba sirijskog stanovništva.

Generalni sekretar UN-a kazao je da je njegova posjeta zatvoru Sednaya pokazala razmjere strahota koje su se tamo događale, navodeći da su u tom zatvoru ubijene i mučene desetine hiljada ljudi. Guterres je istakao da je odlučan učiniti sve što je moguće kako bi podržao međunarodno podržanu tranziciju u Siriji, za koju je ocijenio da se kreće u pravom smjeru.

Dodao je da je proces tranzicijske pravde u Siriji u toku, naglasivši potrebu da svi počinioци zločina iz proteklih godina odgovaraju.

U ŠTOKHOLMU ODRŽAN PROTEST PROTIV IZRAELSKIH NAPADA NA GAZU I LIBAN

Više stotina demonstranata okupilo se na trgu Odenplan u glavnom gradu Švedske kako bi protestovalo zbog nastavka izraelskih napada na Pojas Gaze i Liban, uprkos sporazumu o prekidu vatre.

Protest je organiziralo više organizacija civilnog društva, a učesnici su nosili transparente s porukama poput: „U Gazi stradaju civili“, „Zaustavite napade na Liban“, „Zaustavite glad“ i „Ne želimo rat“.

Predsjednik organizacije Evropski Jevreji za pravedan mir, švedski aktivista jevrejskog porijekla Dror Feiler, izjavio je da se napadi u Gazi nastavljaju uprkos, kako je rekao, navodnom primirju.

„Znamo da je posljednjih mjeseci, čak i nakon takozvanog primirja, svakog dana u izraelskim napadima ubijeno najmanje jedno dijete. Prošle sedmice je tokom dženaze izraelski projektil pogodio okupljene i usmrtio deset osoba“, rekao je Feiler.

On je optužio Izrael za nastavak ubistava, etničkog čišćenja, blokade i kršenja međunarodnog

prava te poručio da će protesti biti održavani svake sedmice „dok se ne okonča okupacija i dok svi ljudi koji žive između rijeke i mora ne budu slobodni“.

Feiler je naglasio da protest nije usmjeren protiv bilo koje religije ili etničke zajednice.

PALESTINA POZVALA NA HITNU AKCIJU ZA ZAUSTAVLJANJE NAPADA IZRAELSKIH SNAGA

Ministarstvo vanjskih poslova Palestine saopćilo je da je putem svojih ambasada i diplomatskih misija uputilo hitan memorandum vladama širom svijeta, pozivajući na neposrednu međunarodnu akciju radi zaustavljanja eskalacije napada izraelskih snaga i doseljenika na okupiranim palestinskim teritorijama, uključujući Istočni Jerusalem.

U saopćenju se navodi da je memorandum dostavljen u trenutku pojačanog, kako je ocijenjeno, terorizma doseljenika uz podršku izraelske vlade.

Ministarstvo je istaklo da su palestinske diplomatske misije stavljene u stanje pojačane pripravnosti te da nastavljaju intenzivne kontakte s vladama, parlamentima i međunarodnim organizacijama zbog svakodnevnih ubistava, paljenja džamija, kuća i druge imovine, kao i blokada puteva između palestinskih gradova i sela na okupiranoj Zapadnoj obali.

U saopćenju se naglašava da napadi nisu izolirani incidenti, već dio, kako se navodi, zvanične i sistematske izraelske politike koja izraelskim doseljenicima pruža političku i vojnu zaštitu.

Palestinsko Ministarstvo upozorilo je da nekažnjivost, prema njihovoj ocjeni, daje zeleno svjetlo izraelskim snagama i doseljenicima za intenziviranje napada, širenje ilegalnih naselja, prisilno raseljavanje Palestinaca te provođenje planova aneksije i etničkog čišćenja.

SANDŽAK MEDIA

KOMPLETNA REKLAMNA KAMPANJA NA JEDNOM MJESTU

SANDŽAK TV

REFREF
radio 105.8

REFREF RADIO

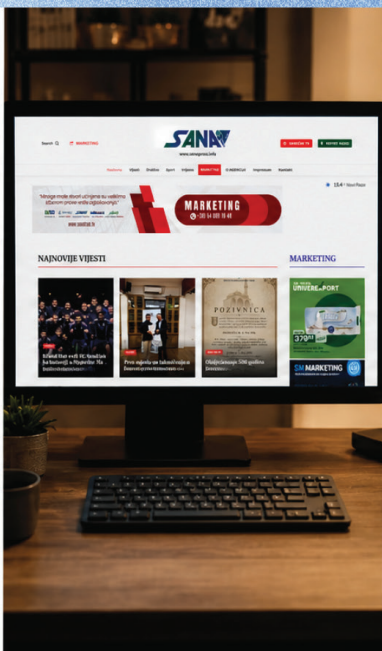
AGENCIJA SANA

GLAS ISLAMA

BILBORD

NAŠ PORTFOLIO USPJEŠNIH SARADNJI

Sandžak Media predstavlja udružene snage slobodnih medija.
Nudimo vam TV, radio, web portal i outdoor oglašavanje
uz dokazano bogato iskustvo i saradnju sa najvećim
domaćim i stranim kompanijama.

MARKETINGTIM

+ 381 64 889 18 48

marketing@sandzakmedia.com